

มูลนิธิศึกษาและเผยแพร่พระพุทธศาสนา
Dhamma Study and Support Foundation

แนวทางเจริญวิปัสสนา

เล่ม ๑๐๕ ตอนที่ ๑๐๔๑ – ๑๐๕๐

บรรยายโดย

สุจินต์ บริหารวนเขตต์

แนวทางเจริญวิปัสสนา

๑๐๔๑

ส. ลักษณะของทิวฐิ ความเห็นผิดที่เกิดร่วมกับโลกมุลจิต โดยเฉพาะในชีวิตประจำวันซึ่งเป็นธรรมทุก ๆ ขณะนี้ ท่านผู้ฟังควรที่จะทราบว่ จิตขณะไหนบ้างที่เป็นโลกมุลจิตซึ่งเกิดร่วมกับความเห็นผิด

อัฐฐสาลินี จิตตูปปาทกัณฑ์ มีข้อความที่อธิบายคำว่ ทิวฐิ จิตตสมุပ္ยุตต์ ว่

อกุศลจิตชื่อว่าทิวฐิ จิตตสมุပ္ยุตต์ ด้วยอรรถว่ สัมပ္ยุตต์ด้วยทิวฐิ

คือ ในขณะนั้นมีความเห็นผิดเกิดร่วมด้วย ซึ่งใน **อัฐฐสาลินี** อธิบายนิทเทศมิจฉาทิวฐิ มีข้อความบางประการว่

ชื่อว่ามิจฉาทิวฐิ ด้วยอรรถว่ เป็นความเห็นไม่ใช่ตามเป็นจริง

ที่จะรู้ว่ความเห็นชนิดใดเป็นความเห็นถูก และความเห็นชนิดใดเป็นความเห็นผิด จะต้องทราบว่ ความเห็นผิด เป็นความเห็นที่ไม่ใช่ตามเป็นจริง ไม่ว่าใครจะมีความเห็นอย่างไรก็ตาม ถ้าขณะนั้นเป็นความเห็นที่ไม่ใช่ตามเป็นจริง ก็เป็นมิจฉาทิวฐิ

ชื่อว่าทิวฐิ จิตต ด้วยอรรถว่ ความเห็นนี้ไปในพวกทิวฐิ

ความเห็นที่ไม่ใช่ตามเป็นจริง มีมาก ไม่ใช่่น้อยเลย และแตกแขนงแยกไปมากมาย ทั้งนอกพระพุทธศาสนา หรือในบรรดาพุทธศาสนิกชน ซึ่งถ้าไม่พิจารณาความคิดเห็นในชีวิตประจำวันตามความเป็นจริงอาจจะไม่รู้ตัวว่ ขณะนั้นเป็นไปแล้วกับความเห็นผิด คือ ความเห็นที่ไม่ใช่ตามเป็นจริง

ทิวฐินั้นแหละ ชื่อว่ทิวฐิ จิตต ด้วยอรรถว่ ก้าวล่วงได้ยากเหมือนดัง ชฎา หญา ชฎาป่า และชฎาเขา

ใครจะมีความรู้สึกอย่างนี้บ้างว่า ความเห็นผิดน่ากลัว เป็นอันตรายอย่างยิ่ง และก้าวล่วงได้ยาก ซึ่งถ้าเกิดยึดถือในความเห็นผิดนั้นแล้ว ที่จะปล่อยจากความเห็นผิดนั้นยาก เพราะว่าความเห็นผิดเกิดขึ้นขณะใด ขณะนั้นจะเห็นถูกไม่ได้ แต่ในขณะใดที่ความเห็นถูกเกิดขึ้น ขณะนั้นจะรู้ว่า ความเห็นอย่างไรผิด ความเห็นอย่างไรถูก แต่ขณะใดที่ความเห็นผิดกำลังเกิดขึ้นขณะนั้นไม่สามารถที่จะรู้ได้ว่า เป็นความเห็นผิด เพราะฉะนั้น การที่จะก้าวล่วงความเห็นผิด จึงเป็นการก้าวล่วงได้ยากเหมือนดัง ชฎาแก้ว ชฎาป่า และชฎาภูเขา

มีใครเคยหลงป่าบ้างไหม จะหาทางออกไม่ได้เลย ยากมากทีเดียว ฉะนั้น การที่ใครก็ตามเกิดความเห็นผิด ยึดถือความเห็นผิด วนเวียนอยู่ในความเห็นผิด ยังไม่สามารถที่จะรู้ว่า ความเห็นอย่างไรเป็นความเห็นถูก ขณะนั้นไม่มีทางที่จะออกจากความเห็นผิดได้ เพราะการที่จะออกจากความเห็นผิดได้ ก็เมื่อมีความเห็นถูกเกิดขึ้นเท่านั้นจึงจะรู้ว่า ความเห็นก่อน ๆ เป็นความเห็นผิด หรือว่าความเห็นอย่างไร เป็นความเห็นผิด

ข้อความต่อไปมีว่า

ทิวฐิฐินั้นแหละ ชื่อว่าทิวฐิฐิกนตาโร(กนตาโร คือ กันดาร์) กันดาร์ คือ ทิวฐิฐิ ด้วยอรรถว่า มีความน่าระแวงและมีภัยเฉพาะหน้า เหมือนกันดาร์โจร กันดาร์สัตว์ร้าย กันดาร์ทราย กันดาร์ขาดน้ำ และกันดาร์ทุพภิกขภัย

นี้แสดงถึงความน่ากลัวของทิวฐิฐิซึ่งทำให้เกิดอันตราย

ที่ชื่อว่าทิวฐิฐิวิสุทธานิ กุศลความเห็นเป็นข้าศึกต่อสัมมาทิฐิ ด้วยอรรถว่า แย้ง และด้วยอรรถว่า ย้อน ต่อสัมมาทิฐิ จริงอยู่ความเห็นผิดเมื่อเกิดขึ้น ย่อมแย้ง และย่อมย้อนความเห็นชอบ

ความเห็นชอบเป็นอย่างนี้ แต่ความเห็นผิดแย้งหรือย้อน คือ ตรงกันข้ามกับความเห็นถูก ความเห็นถูกย่อมเห็นว่า เหตุย่อมตรงกับผล การทำชั่วก็ย่อมเป็นเหตุให้เกิดผลชั่ว อกุศลกรรมเป็นเหตุให้เกิดอกุศลวิบาก กุศลกรรมเป็นเหตุให้เกิด

กุศลวิบาก แต่ถ้าไม่เห็นอย่างนี้ ย่อมเชื่อว่าย้อนหรือแย้งต่อความเห็นชอบ คือ ถ้าเห็นว่า อกุศลกรรมไม่ได้ให้ผลเป็นอกุศลวิบาก หรือว่ากุศลกรรมไม่ได้ให้ผลเป็นกุศลวิบาก ในขณะนั้นเป็นความเห็นผิด หรือถ้าคิดว่าตายแล้วสูญ หรือว่าตายแล้วเที่ยง ขณะนั้นก็ย้อนหรือแย้งกับความเห็นถูก เพราะสภาพธรรมกำลังเกิดดับตามเหตุตามปัจจัย เมื่อมีปัจจัยก็เกิดขึ้น จะสูญได้อย่างไร เพราะปัจจัยที่จะให้เกิดมี หรือว่าจะเที่ยงได้อย่างไร ในเมื่อปัจจัยที่ทำให้เกิดขึ้นหมดไป สิ่งที่เกิดก็ต้องหมดไปด้วย

ที่ชื่อว่าทวิปฏิปตฺตํ ความผันแปรแห่งทวิปฏิปตฺตํ ด้วยอรรถว่า เป็นความผันแปร ผิดรูปไปแห่งทวิปฏิปตฺตํ เพราะบางครั้งก็ยึดถือความเที่ยง บางครั้งก็ยึดถือความขาดสูญ จริงอยู่ คนมีทวิปฏิปตฺตํย่อมไม่อาจจะตั้งอยู่ในข้อเดียวได้ บางครั้งก็คล้อยตามความเที่ยง บางครั้งก็คล้อยตามความขาดสูญ

นี่เป็นลักษณะความผันแปรของทวิปฏิปตฺตํ เวลาที่เป็นความเห็นผิดย่อมคลอนแคลน และแปรผันไป แล้วแต่เหตุปัจจัยที่จะทำให้เกิดเห็นผิดอย่างนั้นบ้าง หรือว่าเห็นผิดอย่างนี้บ้าง แต่ถ้าเป็นความเห็นถูกแล้วไม่เปลี่ยน โดยเฉพาะการรู้แจ้งอริยสัจธรรม ผู้ที่รู้ความเกิดดับของสภาพธรรมโดยการประจักษ์แจ้ง เพราะอบรมเจริญสติพร้อมปัญญาที่จะรู้ลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏซึ่งไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน จนกระทั่งมีปัจจัยทำให้ปัญญาที่แทงตลอดเกิดขึ้น สามารถประจักษ์ความเกิดขึ้นและดับไปของสภาพธรรมที่กำลังเกิดดับ เมื่อได้ประจักษ์ความเกิดดับของสภาพธรรมแล้วจะเปลี่ยนไปเห็นว่า สภาพธรรมเที่ยง ย่อมเป็นไปไม่ได้เลย แต่ถ้าเป็นความเห็นผิด ย่อมมีปัจจัยที่จะให้ความเห็นนั้นผันแปรไปได้ เช่น บางคราวก็เห็นว่า เที่ยง หรือบางคราวก็เห็นว่าขาดสูญ

ที่ชื่อว่าทวิปฏิปตฺตํ สัมปโยชน์ สัมปโยชน์ คือ ทวิปฏิปตฺตํ ด้วยอรรถว่า ทวิปฏิปตฺตํนั้นแหละ เป็นตัวสัมปโยชน์ ด้วยอรรถว่า ผูกสัตว์ไว้

ความเห็นผิดผูกไว้แน่น ทำให้ไม่ไปสู่ความเห็นถูก

ที่ชื่อว่าคาโห ความยึดถือ ด้วยอรรถว่า ยึดไว้มั่นซึ่งอารมณ์ ดุจสัตว์ร้าย มีจะเข้ เป็นต้น จับคนไว้ฉะนั้น

ที่ชื่อว่าปติคคาโห ความตั้งมั่น เพราะตั้งใจไว้โดยเฉพาะ จริงอยู่ คนมีทิวฐินี้ ย่อมตั้งมั่นโดยภาวะที่เป็นไปอย่างแรง

จะบอกเท่าไรก็ไม่เชื่อ จะอธิบายเท่าไรก็ไม่พิจารณา แสดงให้เห็นถึงลักษณะของทิวฐินี้ซึ่งยึดถือไว้มั่น ไม่สามารถที่จะรับฟังเหตุผล หรือว่าพิจารณาเหตุผลอื่นได้ถึงแม้ว่าจะได้ยินแล้ว ได้ฟังแล้ว ความเห็นผิวนั้นก็ยึดไว้ไม่ให้ไปสู่ความเห็นถูกต้อง

ที่ชื่อว่ากุมมกุโค ทางชั่ว ด้วยอรรถว่า เป็นทางที่บัณฑิตเกลียด เพราะนำมาซึ่งความพินาศ หรือด้วยอรรถว่า เป็นทางแห่งอบายที่บัณฑิตเกลียด

คนฉลาด หรือว่าผู้ที่เป็นบัณฑิต ย่อมเห็นภัย เห็นโทษของความเห็นผิด เพราะความเห็นผิดเป็นอันตรายอย่างยิ่ง ถ้าบุคคลนั้นไม่สามารถพ้นจากความเห็นผิวนั้นได้ ก็ไม่สามารถที่จะรู้แจ้งอริยสัจธรรม

ที่ชื่อว่ามิจุฉาปโก ทางผิด เพราะไม่ใช่เป็นทางตามที่เป็นจริง เหมือนอย่างว่าทางอันคนหลงทิศแม้ยึดถือว่า นี่เป็นทางแห่งบ้านชื่อนั้น ดังนี้ ก็ย่อมไม่ทำให้เขาถึงบ้านนั้นได้ ฉะนั้น ทิวฐิอันคนเจ้าทิวฐิแม้ถือว่า เป็นทางสุคติ ก็ไม่ทำให้เขาถึงสุคติได้เหมือนฉนั้น เพราะฉะนั้น จึงชื่อว่ามิจุฉาปโก แปลว่า ทางผิด เพราะไม่ใช่เป็นทางตามที่เป็นจริง

การอบรมเจริญปัญญาจะทำให้เห็นชัดว่า ทางไหนเป็นทางที่ถูก และทางไหนเป็นทางที่ผิด

๓. เรื่องของทิวฐิในพุทธศาสนาถือว่า เป็นเรื่องใหญ่ ซึ่งส่วนใหญ่ผู้ที่มีทิวฐิอย่างแรงกล้าชาวโลกเขาถือว่า มีปัญญา อาจารย์ใหญ่ ๆ ทุกวันนี้ที่มีความเห็นผิด มีข้อปฏิบัติผิด ทำให้ท่านโด่งดังได้มีมาก โดยเฉพาะบุคคลที่เชื่อตามอาจารย์เกิดความเลื่อมใส ก็ถวายที่ดินให้สร้างสำนักปฏิบัติ การถวายที่ดินให้สร้างสำนักปฏิบัติเป็นกุศลให้ไปสวรรค์ได้ ใช่ไหม

ส. ผลของอะไร

ถ. ผลของท่าน

ส. ผลของท่าน แต่ไม่ใช่ผลของความเห็นผิด

ถ. ผลของท่านนี้เกิดมาจากความเห็นผิดเป็นปัจจัย ก็เขาบอกว่า ผู้ที่จะพ้นทุกข์ได้ต้องเข้าสำนักปฏิบัติ ถ้าไม่เข้าสำนักปฏิบัติพ้นทุกข์ไม่ได้ เขาจึงให้ที่ดินสร้างสำนักปฏิบัติ เพราะฉะนั้น การให้ที่ดินสร้างสำนักปฏิบัติเกิดจากปัจจัย คือ ความเห็นผิดนั้น

ส. ถ้าจุดประสงค์ คือ เพื่อตั้งสำนักปฏิบัติที่ไม่ถูก ขณะนั้นไม่ใช่กุศล ไม่จัดว่าเป็นทาน

ทาน หมายความว่า การช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้ที่ควรสงเคราะห์ ผู้ที่กำลังทุกข์ยากเดือดร้อน หรือผู้ที่กำลังต้องการสิ่งหนึ่งสิ่งใด และผู้ที่มีจิตเมตตาอนุเคราะห์สงเคราะห์ให้บุคคลนั้นได้รับสิ่งที่เป็นประโยชน์

ถ. จะเป็นประโยชน์หรือไม่เป็นประโยชน์ก็แล้วแต่ แต่เขาก็สละที่ดินให้บางที่เป็นแสน เป็นล้าน ถือว่าให้กับบุคคลอื่นทั่ว ๆ ไป เป็นสาธารณะ เพราะฉะนั้นก็ต้องเป็นการให้

ส. แล้วแต่เจตนาของผู้ให้ ว่าให้เพื่ออะไร

ถ. ก็ให้เพื่อสร้างสำนักปฏิบัติ

ส. ถ้าสร้างสำนักปฏิบัติเพื่อให้การปฏิบัติผิดเจริญงอกงามขึ้น ขณะนั้นไม่ใช่กุศลแน่

ถ. แต่ขณะที่ให้ ขณะนั้นเป็นกุศลได้ไหม

ส. เป็นเรื่องละเอียด และเป็นเรื่องที่ยาก บางท่านอยากจะถวายของบางอย่างแก่สงฆ์ เนื่องจากท่านเป็นผู้มีทรัพย์สิน มีทุกสิ่งทุกอย่าง ซึ่งท่านไม่อยากจะเก็บไว้เป็นสมบัติส่วนตัวของท่าน เพราะมากมายเหลือใช้ ถ้าได้เป็นประโยชน์กับผู้อื่นก็จะเป็นการดี ท่านก็มีจิตคิดที่จะสละ ถ้าในขณะนั้นไม่มีเจตนามุ่งที่จะให้บุคคลอื่นประพฤติปฏิบัติผิด แต่มุ่งที่จะให้เป็นสถานที่สำหรับการศึกษา หรือการ

ปฏิบัติธรรม และหวังว่าจะเป็นที่ที่มีการปฏิบัติถูก ขณะนั้นก็เป็นกุศล แต่ไม่ใช่เพราะกำลังมีความเห็นผิด มุ่งที่จะส่งเสริมข้อปฏิบัติที่ผิด ถ้าเป็นอย่างนั้นก็ไม่ใช่กุศล

เรื่องของความเห็นผิด ถ้าได้มีการฟังและพิจารณาเหตุผลที่ถูกต้อง ก็สามารถที่จะคลายหรือละความเห็นผิดนั้นได้ เพราะฉะนั้น ในบรรดาท่านที่เคยปฏิบัติผิด หรือเห็นผิดมาแล้ว เวลาที่ได้ฟังพระธรรมจากพระผู้มีพระภาค ท่านเกิดการพิจารณาที่ถูกต้องขึ้น มีความเห็นถูกเกิดขึ้นขณะใด ท่านก็สามารถที่จะรู้แจ้งอริยสัจธรรมได้ เพราะว่าท่านได้มีการอบรมเหตุที่จะทำให้รู้แจ้งอริยสัจธรรม เพราะฉะนั้น อย่าหมดหวัง หรืออย่าประมาทบุคคลอื่นซึ่งกำลังมีความเห็นผิด แต่ต้องเป็นผู้ที่มีความอดทนที่จะเกื้อกูลด้วยความเห็นที่ถูกที่จะให้บุคคลนั้นพิจารณา ถ้าเขายังไม่พิจารณา ก็ไม่มีใครสามารถที่จะไปเปลี่ยนแปลงหรือกลับความคิดเห็นของเขาได้ แต่ใครจะรู้ว่าวันไหนเขาอาจจะเกิดสนใจฟังด้วยดี และพิจารณาจนความเห็นถูกเกิดขึ้นได้ แต่ถ้ามุ่งที่จะส่งเสริมความเห็นผิด ขณะนั้นก็ไม่ใช่กุศล

ถ. ท้าวสิริ พระผู้มีพระภาคทรงแสดงไว้ จำแนกออกเป็น ๖๒ ประการ ส่วนใหญ่ในพระไตรปิฎกก็กล่าวไว้ เห็นว่าเที่ยงก็เป็นท้าวสิริ เห็นว่าสูงก็เป็นท้าวสิริ เห็นว่ากายก็อันนั้น สรีระก็อันนั้น ชีพก็อันนั้น พญานาคราชต่าง ๆ มากมายเหลือเกิน อ่านแล้วไม่ค่อยเข้าใจ ขอให้อาจารย์ช่วยอธิบายขยายความท้าวสิริ ๖๒ ประการ

ส. ถ้าท่านผู้ฟังคิดว่าเป็นเรื่องที่เข้าใจยาก ก็พักไว้ก่อน คงจะเข้าใจตลอดหมดทุกสิ่งทุกอย่างประการในพระไตรปิฎกไม่ได้ แต่สามารถที่จะเข้าใจท้าวสิริ ความเห็นผิดที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของท่านเอง หรือของผู้ที่ใกล้ชิด หรือของมิตรสหายได้ เพื่อเกื้อกูลอนุเคราะห์ ถ้าสามารถจะกระทำได้ที่จะทำให้เขาเกิดความเห็นถูกขึ้น

อย่างท่านผู้ฟังที่เป็นผู้มีปกติเจริญสติปัฏฐานตอนกลางวัน ท่านก็บอกว่า ตอนกลางคืนท่านอยากจะทำสมาธิ ซึ่งในขณะนั้นสติไม่ได้ระลึกถึงลักษณะของสภาพธรรมที่ไม่ใช่ตัวตน ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล อาจจะเป็นการตรึกนึกคิดวนเวียนเรื่องอื่น ๆ เพราะว่ายามว่างจากธุรกิจการงาน ท่านก็อาจจะมีปัจจัยที่จะให้นึกถึงอดีตบ้าง

อนาคตบ้าง เรื่องนั้นบ้าง เรื่องบุคคลนี้บ้าง ทำให้มีความรู้สึก ว่า อยากจะทำสมาธิ เพราะฉะนั้น ขณะนั้นไม่ใช่การอบรมเจริญสติปัฏฐาน

อะไรทำให้ต้องการที่จะทำสมาธิ

โลภมูลจิตเกิดขึ้น จึงมีความพอใจ มีความต้องการ ที่ไม่ใช่การระลึกถึงลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏตามเหตุตามปัจจัย ตามความเป็นจริงในขณะนั้น

ทุกท่านมีอกุศล ซึ่งบางครั้งก็รุนแรงจนกระทั่งทำให้รู้สึกว่า กระสับกระส่าย เตือนตัวเอง แต่เป็นความจริง เป็นสภาพธรรมชนิดหนึ่งซึ่งเกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัย ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน ถ้าสติระลึกถึงลักษณะของสภาพธรรมในขณะนั้น ด้วยความเข้มแข็งที่มั่นคงต่อการศึกษาลักษณะของสภาพธรรมที่เกิดขึ้นแล้วเพราะเหตุปัจจัยในขณะนั้นว่า ไม่ใช่เรา เป็นแต่เพียงสภาพธรรมชนิดหนึ่งซึ่งเกิดขึ้นมีอาการมีลักษณะปรากฏอย่างนั้น เพื่อที่ปัญญาจะรู้ว่า ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน ไม่ใช่เรา ขณะนั้นจึงจะเป็นหนทางที่ทำให้รู้ทั่วในลักษณะของสภาพธรรมแต่ละประเภท ที่ไม่ใช่ตัวตนจริง ๆ เกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัยลักษณะต่าง ๆ ในสังสารวัฏฏ์ จนกว่าจะถึงขณะที่โสตปาตติมรรคจิตเกิดขึ้น รู้แจ้งอริยสัจธรรม

แต่ถ้าคิดจะหลบหลีกทันที คือ จะทำสมาธิ ขณะนั้นก็ไม่ใช่กุศลจิต เพราะว่าไม่ใช่สติปัฏฐาน แต่เป็นความต้องการชนิดหนึ่งซึ่งต้องการที่จะให้สมาธิเกิดขึ้น ไม่ใช่การรู้ลักษณะของสภาพธรรมที่ปรากฏ

เพราะฉะนั้น กว่าที่จะถึงการอบรมเจริญปัญญาที่จะรู้จริง ๆ ว่า ทางตาเดี๋ยวนี้เป็นสภาพธรรมชนิดหนึ่ง เพื่อที่จะรู้ว่าไม่ใช่ตัวตน ไม่ใช่เรา เป็นแต่เพียงธาตุรู้ อากาโร รู้ กำลังเห็นสิ่งที่ปรากฏทางตา เป็นโลกสว่างสำหรับคนที่มีจักขุปสาท เกิดขึ้นและดับไป ไม่ใช่ในขณะที่ได้ยินเสียงซึ่งเป็นลักษณะที่ดัง เป็นลักษณะสภาพธรรมอีกชนิดหนึ่ง

ถ้าไม่มีความจริงในชีวิตประจำวันตามปกติในขณะนี้เอง ทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ ก็ไม่มีทางที่จะถึงการเป็นพระอริยบุคคลที่จะรู้แจ้งอริยสัจธรรม เพราะโลภะยังชักชวนที่จะให้ทำสิ่งอื่น ซึ่งไม่ใช่การระลึกถึงที่ มีความ

อาจหาญว่าเงาที่จจะรู้ว่า แม้ลักษณะของโลหะซึ่งรุนแรง หรือโทษะซึ่งรุนแรงในขณะนั้น ก็เป็นแต่เพียงสภาพธรรมที่เกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัย

เพราะฉะนั้น จะเห็นทิวสนธิ ความเห็นผิดของตนเองได้ในชีวิตประจำวันว่า ขณะใดเป็นความเห็นผิด ขณะใดเป็นความเห็นถูก เพราะบางท่านกล่าวว่า ชีวิตของท่านมี ๒ อย่าง คือ การอบรมเจริญสติปัฏฐานเป็นปกติอย่างหนึ่ง และการนั่งสมาธิอีกอย่างหนึ่ง

ทำไมต้อง ๒ อย่าง ทำไมไม่ใช่อย่างเดียว อะไรทำให้ต้องเป็น ๒ แทนที่จะเป็น การอบรมเจริญสติปัฏฐานรู้ลักษณะของสภาพธรรมตามความเป็นจริงเท่านั้น เพราะฉะนั้น ก็ยังมีทางที่จะติดอยู่ และไม่รู้ด้วยว่า ขณะนั้นไม่เป็นประโยชน์เลย เพราะการนั่งสมาธิ ไม่อาจจะรู้ลักษณะของสภาพธรรมตามปกติตามความเป็นจริงได้

แต่จะมีความพอใจเพราะมีความรู้สึกว่ามีนามธรรมและรูปธรรมปรากฏให้ รู้ชัด ไม่ว่าจะเย็นขณะนั้นก็รู้ หรือไม่ว่าจะคิดนึก หรือไม่ว่าจะมีกลิ่นปรากฏ สี เสียง ปรากฏ ดูเสมือนว่าเป็นความรู้ชัด แต่ถ้าไม่ใช่การรู้ลักษณะของสภาพธรรมที่กำลัง ปรากฏตามปกติตามความเป็นจริงอย่างนี้ ไม่มีทางที่จะละการยึดถือสภาพธรรมว่า เป็นสัตว์ เป็นบุคคล เป็นตัวตนได้

ถ้ายังมีความพอใจที่จะทำสมาธิ เพราะคิดว่าขณะนั้นสามารถรู้ลักษณะของ สภาพธรรมชัด แต่อย่าลืมว่า ไม่ใช่อารมณ์ชัด ต้องเป็นปัญญาที่รู้ชัดในลักษณะของ อารมณ์ที่กำลังปรากฏจึงจะชื่อว่ารู้ชัด ไม่ใช่คอยไปเงี่ยบ ๆ และสิ่งใดเกิดปรากฏก็ว่า ชัด แต่ในขณะนั้นเองที่ชัด คือ ปัญญาสามารถรู้สิ่งที่กำลังปรากฏเพราะเกิดขึ้นแล้ว ตามเหตุตามปัจจัยตามความเป็นจริง

เพราะฉะนั้น จะทราบได้ว่า หนทางไหนเป็นหนทางถูก และหนทางไหนเป็น หนทางที่จะต้องอาจหาญว่าเงาเข้มแข็งที่จะไม่ติด เพราะว่าการอบรมเจริญสติปัฏฐาน เพื่อละ ขณะใดที่รู้สึกรู้ว่าติด ขณะนั้นไม่ใช่การละ เมื่อไม่ใช่การละ จึงไม่ใช่หนทาง และการละ ต้องเป็นการละด้วยปัญญาที่เกิดขึ้นพิจารณารู้ลักษณะของสภาพธรรมที่ กำลังปรากฏ จึงจะละได้

๑๐๔๒

ถ. ผมขอกราบเรียนอาจารย์เป็นครั้งที่ ๓ ครั้งที่ ๒ มาฟังไม่รู้เรื่องเกี่ยวกับภวังค์ แต่ไม่กล้าถาม ผมอยู่สิงห์บุรี อายุ ๗๓ ปีแล้ว ครั้งนี้อาจจะเป็นครั้งสุดท้าย ผมจะกราบเรียนขออาจารย์สักอย่างหนึ่งจะได้ไหม

ส. ยังไม่ทราบเลยว่าจะขออะไร ต้องทราบก่อนจึงจะตอบได้

ถ. ผมจะขอร้องอาจารย์ และขออาจารย์ให้อภัยผม

ส. ให้อภัยได้ ง่ายมาก

ถ. ขอบพระคุณ ผมขอร้องทุกคนด้วย คือ ความคิดของผมวนเวียนเป็นก้อนหอย พุดถึงอารมณ์ ผมคิดว่า อารมณ์ ๖ อย่างนี้สำคัญ ไช้ไหมอาจารย์

ส. ค่ะ

ถ. อารมณ์ทั้ง ๖ อย่างนี้ บางทีก็เป็นรูป บางทีก็เป็นนาม อยากขอให้อาจารย์พูดให้ผมฟังเป็นข้อๆ น้อยๆ สัก ๕ นาที เช่น อย่างตาเห็นรูป จะเอาเราออกได้อย่างไร

ส. คิดว่า ๕ นาทีแล้ว จะเอาเราออกได้ไหม

ถ. อาจารย์ต้องบอก

ส. ไม่ได้ ๕ นาที ก็ยังเอาเราออกไม่ได้

ถ. อาจารย์บอกก่อนว่า จะเอาเราออกได้หรือไม่ได้

ส. ไม่ได้แน่นอน

ถ. ก็นาทีก็ได้

ส. ก็นาที ก็ยังเอาเราออกไม่ได้ อย่างนับเวลาเป็นนาที

ถ. ถ้าอย่างนั้น อาจารย์ก็กล่าวสัจนิพนธ์ว่า เมื่อตาเห็นรูป จะเอาเราออกได้อย่างไร

ส. พัง จนกระทั่งเข้าใจว่า สิ่งปรากฏที่ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตนทางตานี้มีลักษณะอย่างไร

ถ. อย่างนี้เข้าใจ ตากับรูปประสบกัน จิตรู้เกิดเป็นรูป

ส. ชื่อทั้งนั้นเลย

ถ. เป็นบัญญัติ

ส. ขณะนี้สภาพธรรมกำลังปรากฏทางตา ยอมรับไหมว่า เป็นของจริง ชนิดหนึ่งที่กำลังปรากฏ

ถ. เป็นบัญญัติหรือ

ส. ไม่ใช่ ไม่ต้องใช้ชื่ออะไรเลย แต่สภาพธรรมที่ปรากฏทางตา ที่กำลังปรากฏในขณะนี้ เป็นของจริงชนิดหนึ่งซึ่งไม่ปรากฏกับคนตาบอด คนตาบอดโลกมืดหมด ไม่มีความสว่างใดๆ ปรากฏเลย

ถ. พอเข้าใจแล้ว

ส. เพราะฉะนั้น ในขณะนี้ที่กำลังเห็นแทนที่จะนึกถึงคำว่า รูปารมณ์ หรือ แทนที่จะนึกถึงชื่อว่า วัณโณ แทนที่จะนึกถึงว่าเป็นสิ่งที่ปรากฏทางตา ให้รู้ว่าเป็นลักษณะสว่างซึ่งไม่ปรากฏกับคนตาบอด ขณะนี้จิตกำลังรู้สิ่งที่สว่างที่กำลังปรากฏ เป็นสภาพธรรมชนิดหนึ่ง

ถ. ถ้าเห็นว่าเป็นรูปเฉย ๆ อย่างนั้นได้ไหม

ส. เป็นรูปเฉย ๆ คืออย่างไร

ถ. คือ ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน เรา เขา เป็นรูป

ส. ทางตาที่ว่า เห็นรูปเฉย ๆ ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน เป็นอย่างไร เป็นสว่างได้ไหม

ถ. รูปที่เราเห็น รู้แล้วว่าเกิดจากธาตุ ๔ คือ ดิน น้ำ ไฟ ลมประชุมกัน จะหาสิ่งใดเป็นสภาวะ เป็นสัตว์ เป็นบุคคลไม่ได้เลย

ส. แต่ว่าทางตา สิ่งที่กำลังปรากฏที่จะเห็นว่า ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน เป็นแต่เพียงสภาพธรรมที่ปรากฏกับผู้ที่มีจักขุปสาท และเป็นโลกที่สว่าง ไม่ใช่โลกที่มีมืด นี่คือลักษณะของรูปารมณหรือวณณะ

ถ. พอจะเข้าใจ และเรื่องเสียง จะเอาเราออกจากเสียงได้อย่างไร อย่างเสียงรถมันแล่นมา ถามว่าเสียงอะไร เสียงรถ แต่ในเสียงไม่มีรถ

ส. ดูเหมือนกับว่ารู้จักเสียงดี ลองอธิบายให้ฟังว่า เสียงเป็นอย่างไร

ถ. เสียง หมายความว่า จะเกิดเสียง จะต้องมิของแข็งกระทบกัน

ส. และเสียงที่กำลังปรากฏเป็นอย่างไร ลักษณะของเสียง

ถ. ลักษณะของเสียง ก็ดังมากกระทบหู

ส. เพราะฉะนั้น อะไรที่ดัง นั่นคือเสียง เสียงที่ไม่ดัง มีไหม

ถ. มี

ส. มีเสียงไหนบ้างที่ไม่ดัง

ถ. เสียงที่มันสงบ

ส. ก็ไม่ใช่เสียง นี่คือการที่จะรู้ลักษณะของสภาพธรรมตามความเป็นจริง

ถ. ขอประทานโทษ เมื่อเร็ว ๆ นี้ เขาว่าที่ประเทศจีน มีอะไรมา มาเร็วมาก ไม่ได้ยินเสียง มาแบบสงบ

ส. ถ้าไม่ได้ยิน ก็ไม่ใช่เสียง แต่เวลาที่เสียงปรากฏขณะใด ขณะนั้นคือดัง ลักษณะที่ดังกำลังปรากฏ เพราะฉะนั้น เพียงดังเท่านั้น และก็ดับไป

ถ. อยากให้อาจารย์แนะนำนิดเดียวว่า ที่เสียงไม่ใช่เรา จะทำอย่างไร

ส. ก็เพราะเพียงดัง ลักษณะอะไรที่ดังเท่านั้นเอง ดังและก็หมดไป ๆ

ถ. ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ใช่ไหม หาไม่ได้ อย่างนั้นหรือ

ส. ก็เพราะเพียงดัง จึงไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ถ้าเป็นรถยนต์ ก็ยังเป็นรถยนต์ แต่ในเมื่อเพียงดัง สิ่งใดก็ตามที่ดัง ปรากฏเกิดขึ้นดังและก็หมด จึงไม่ใช่รถยนต์ ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล เพราะว่าเป็นเพียงสภาพที่ดัง พอใจอะไรนักหนา กับสิ่งที่ดัง ๆ

- ถ. กลิ่น
- ส. ก็ปรากฏทางจมูก
- ถ. หมายความว่า กลิ่นมากี่รู้ว่ากลิ่น
- ส. เวลาที่กลิ่นมา ไม่ต้องห่วง เฉพาะเวลาที่กลิ่นปรากฏ
- ถ. กลิ่นปรากฏ เหม็น หอม อย่างนั้นหรือ
- ส. ตอนมาไม่ต้องนึกถึง ตอนที่กำลังปรากฏให้รู้ว่า สภาพธรรมนั้นไม่ใช่คน เพราะเป็นเพียงลักษณะที่ปรากฏทางจมูก
- ถ. ลิ่น
- ส. เหมือนกัน กำลังปรากฏเวลากระทบ
- ถ. เป็นสภาวะธรรมอย่างหนึ่ง ลิ่นผมว่าลำบากจัง อาจารย์ช่วยแนะอีกนิด ว่า จะตัดอย่างไรว่าไม่ใช่เรา จะว่าอย่างไรตอนนั้น
- ส. จะตัดเมื่อไร
- ถ. พอผ่านลิ่นลงไป พอรู้รสแล้ว จะว่าอย่างไรที่ว่า ไม่ใช่เรา
- ส. ไม่ใช่เรื่องให้ไปทำ ให้ไปว่า
- ถ. ต้องไปคิดให้เกิดปัญญาว่า นี่ไม่ใช่รส
- ส. และจะตัดหรือ
- ถ. ไม่ใช่ จะให้อาจารย์แนะนำว่า นี่ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล เรา เขา เป็นอย่างไร
- ส. ลักษณะของรส เป็นแต่เพียงสภาวะธรรมที่ปรากฏเมื่อกระทบกับ ขิหาปสาทเท่านั้นเอง
- ถ. ไม่ใช่เรานะ อีกนิดหนึ่ง กายนี้มากังเลย
- ส. ที่กำลังอ่อนหรือแข็ง เย็นหรือร้อน ตึงหรือไหว ถ้าสติระลึกในลักษณะ นั้นก็รู้ว่า เป็นเพียงลักษณะที่เย็น จะเป็นเราได้อย่างไร
- ถ. บางทีมีทั้งนามทั้งรูป ๒ อย่างนี้ บางทีนามกระทบ บางทีรูปไปถูก กระทบนาม จะพิจารณาอย่างไร ทั้งรูปทั้งนาม

ส. เป็นเรื่องชื่อทั้งหมด ใช้คำว่านาม แต่กว่าจะรู้orro คือ สภาพของธาตุที่เป็นธาตุรู้จะต้องมีสติระลึกว่า ขณะนี้ที่กำลังเห็นเป็นขณะที่กำลังรู้สิ่งที่ปรากฏ ขณะที่ได้ยินก็เป็นขณะที่กำลังรู้เสียง กว่าจะน้อมไปรู้ลักษณะที่เป็นธาตุรู้จริง ๆ ต้องอาศัยสติสัมปชัญญะ

ถ. รู้สึกว่าเป็นพระคุณอย่างยิ่งที่อธิบายให้ผมได้รู้ชัด ผมอาจจะไม่ได้มาพบอาจารย์อีกเป็นครั้งที่ ๔ ผมขอกราบลาทุกท่าน

ส. พังทางวิฑูอยู่หรือเปล่า

ถ. พัง แต่บางวันพังไม่รู้เรื่อง ก็โมโหเหมือนกัน

ส. พังให้ติดต่อกัน

ผู้พัง ท่านอาจารย์กล่าวว่า ปกติคนเราส่วนมากอยู่ในมิจฉาทิฏฐิ การที่จะเป็นสัมมาทิฏฐิได้นั้นต้องออกจากการไม่เป็นมิจฉาทิฏฐิ รู้สึกว่าเป็นเรื่องใหญ่ เพราะทุกคนก็คิดว่าตัวเองได้ปฏิบัติธรรม หรือได้ฟังธรรมจากคณะต่าง ๆ จากอาจารย์ต่าง ๆ และคิดว่าของตัวเองนี้ถูกต้องหมดเลย บางคนก็เลื่อมใสขนาดนำหนังสือมาแจกเหมือนอย่างที่ผมเอาหนังสือมาแจกเหมือนกัน ผมเองก็ได้รับหนังสือข้อปฏิบัติธรรมจากอาจารย์อื่นมาหลายเล่ม ซึ่งก็เป็นความหวังดีของบุคคลเหล่านั้นที่จะให้ผมอ่าน เพราะฉะนั้น ผมคิดว่า ถึงแม้ว่าชาตินี้ตัวเองจะปฏิบัติธรรมบรรลุมรรคหรือไม่นั้น ผมไม่ค่อยหนักใจเท่ากับผมได้เดินทางถูกหรือเปล่า เริ่มมีสัมมาทิฏฐิหรือเปล่า ผมคิดว่าสัมมาทิฏฐิเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่สุด ช้าเร็วไม่สำคัญ จุดเริ่มต้นที่ถูกหรือผิดต่างหากที่เป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด

ถ. เรื่องการมีสติระลึกถึงสิ่งที่ปรากฏตามปกติตามธรรมดา ผมพิจารณาว่ามี ๓ ระดับ คือ เมื่อสติเกิดขึ้นนั้นไม่ได้พิจารณา ๑ เมื่อสติเกิดขึ้นและพิจารณาสภาพธรรมเหล่านั้นแต่ก็ไม่ทราบว่าเป็นรูปธรรมหรือเป็นนามธรรม ๑ และอีกสภาพหนึ่งที่ผมยังไม่ประจักษ์ คือ มีสติเกิดขึ้น สามารถรู้และพิจารณาเห็นความเป็นจริงของสภาพนามธรรมหรือรูปธรรม ๑

อยากให้อาจารย์อธิบายว่า สติเกิดขึ้นเฉย ๆ มีหรือเปล่า

สุ. มี เพราะสติเป็นโสภณเจตสิก เกิดกับกุศลจิตแม้เป็นญาณวิปัสยุตติ ไม่ประกอบด้วยปัญญา สติก็เกิดได้

ลักษณะของสิ่งที่กำลังปรากฏ มี สติปัฏฐาน คือ ขณะที่ระลึกถึงลักษณะของสิ่งที่กำลังปรากฏ แต่ข้อที่ไม่ควรลืม คือ สติเกิดดับเร็วเช่นเดียวกับจิต เพราะสติเกิดพร้อมจิต ดับพร้อมจิต เพราะฉะนั้น เวลาที่สติเกิดขึ้นระลึกถึงลักษณะของสิ่งที่กำลังปรากฏดับไปแล้ว ยังไม่ทันที่จะพิจารณาจนกระทั่งรู้ชัดในลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏ แต่บุคคลนั้นเริ่มรู้ว่า สติปัฏฐานคือการที่ระลึกถึงลักษณะของสิ่งที่กำลังปรากฏทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ ไม่ใช่ในขณะที่เป็นสติที่เป็นไปในเรื่องการบริจาต ซึ่งเป็นสติที่เป็นไปในทาน หรือไม่ใช่สติในขณะที่กำลังวิริยอุตสาหะ เป็นศีลสิกขาบทข้อหนึ่งข้อใด และไม่ใช่สติที่ระลึกได้ว่า อกุศลธรรมเป็นสิ่งที่ควรละเว้น เพราะฉะนั้น ควรที่จะเจริญกุศล เช่น เมตตา ซึ่งในขณะนั้นเป็นสติที่เป็นไปในความสงบ เป็นขั้นสมณะ

แต่ขณะที่กำลังระลึกถึงลักษณะที่กำลังปรากฏ สติเกิด แต่ก็ดับไปเร็วมากยังไม่ทันที่จะได้พิจารณาเพื่อที่จะรู้ลักษณะที่ต่างกันของนามธรรมและรูปธรรม แต่บุคคลนั้นรู้ความต่างกันของขณะที่หลงลืมสติกับขณะที่มีสติ และปัญญาในขณะนั้นมีบ้างที่จะรู้ว่า ขณะนั้นกำลังระลึกถึงลักษณะของสิ่งที่กำลังปรากฏ แต่ไม่ใช่การรู้ชัดว่าสิ่งที่ปรากฏนั้นเป็นอะไร จนกว่าจะค่อย ๆ น้อมไปที่จะรู้ ที่จะพิจารณา ซึ่งไม่ใช่ว่าจะมีผู้หนึ่งผู้ใดสามารถที่จะประจักษ์แจ้งลักษณะที่ต่างกันของนามธรรมและรูปธรรมได้ทันที

พระอริยสาวกทุกท่านอบรมเจริญปัญญาเป็นกัป ๆ ถ้าเป็นพระเถระหรือพระเถรี ซึ่งเป็นเอตทัคคะก็ถึงแสนกัป ถ้าเป็นพระปัจเจกพุทธเจ้าก็สองอสงไขยแสนกัป ถ้าเป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าก็สี่อสงไขยแสนกัป

แต่ท่านที่กำลังต้องการสัก ๕ นาที เทียบดูกับกัปหนึ่ง ๆ ที่จะต้องอดทนที่จะต้องฟัง ที่จะต้องพิจารณาจนกว่าจะเข้าใจ และสติเกิดระลึกถึงลักษณะของสภาพธรรมที่ปรากฏ ยังไม่ทันไรก็ดับไปแล้ว ก็จะต้องระลึกอีกบ่อย ๆ เนือง ๆ จนกว่าการพิจารณาจะค่อย ๆ เพิ่มขึ้น เป็นความเข้าใจที่ค่อย ๆ เพิ่มขึ้น

- ถ. สติเกิดขึ้น โดยครั้งแรกยังไม่มีปัญญาเกิดร่วมด้วยก็มี
- สุ. ลักษณะของปัญญายังไม่ปรากฏ
- ถ. แต่จะเป็นความเข้าใจถูกหรือเปล่าสำหรับสตินี้ ทำให้เรารู้ว่า สิ่งที่เราเห็นต่างแตกต่างกันแต่ละทวาร แตกต่างกันจริง ๆ อย่างนี้
- สุ. เป็นการเริ่มเจริญขึ้นของปัญญาที่ละเอียดที่ละน้อย
- ถ. ขั้นที่สองเมื่อสติเกิดขึ้นนั้นก็พิจารณา แต่ว่ายังสงสัยอยู่ ยังไม่ทราบว่าจะ..
- สุ. จากขั้นที่ ๑ จนถึงขั้นสุดท้าย ระหว่างนี้ คือ พิจารณาไปเรื่อย ๆ
- ถ. หมายความว่า ขณะที่เราพิจารณานั้น เราก็ยังสงสัยอยู่เรื่อย ๆ ใช่ไหม
- สุ. แน่نون ยังไม่หมดความสงสัย จนกว่าลักษณะของสภาพธรรมจะปรากฏตามความเป็นจริง คือ วิปัสสนาญาณแต่ละขั้น
- ถ. ขอบพระคุณ
- ถ. ที่อาจารย์กล่าวว่า เมื่อจะทำสติปัฏฐาน สมาธิไม่จำเป็นต้องใช้เลย หมายความว่า สมาธิไม่ใช่ส่วนประกอบในการที่เราจะใช้สติปัฏฐาน คือ ถ้าจะทำสติปัฏฐาน ไม่จำเป็นจะต้องทำสมาธิ ใช่ไหม
- สุ. สมาธิคืออะไร ต้องทราบก่อน
- ถ. หมายความว่าถึงความสงบ ใช่ไหม
- สุ. ไม่ใช่ สมาธิ คือ ขณะจิตที่ตั้งมั่นในอารมณ์หนึ่ง และสมถะ คือ ลักษณะที่สงบเพราะปราศจากอกุศล เพราะฉะนั้น อกุศลจิตทุกขณะสงบเพราะปราศจากอกุศล คือ โลภะ โทสะ โมหะ แต่ในขณะที่ต้องการให้จิตตั้งมั่นหรือแน่วแน่อยู่ที่อารมณ์เดียวในขณะนั้นเป็นอกุศลหรืออกุศล อกุศลต้องสงบ อย่าลืม อกุศลมีลักษณะที่สงบจากอกุศล ปราศจากโลภะ โทสะ โมหะ ขณะที่อยากจะนั่งสมาธิ ขณะที่อยากจะทำสมาธิ ขณะนั้นสงบหรือไม่สงบ เป็นอกุศลหรือเป็นอกุศล
- ถ. ขณะที่นั่งอาจจะเป็นอกุศลก็ได้ เป็นอกุศลก็ได้ ใช่ไหม
- สุ. จิตเกิดดับสลับกันเร็วมาก เพราะฉะนั้น ต้องเป็นผู้ที่ประกอบด้วยสติสัมปชัญญะจริง ๆ จึงจะรู้ว่า ขณะใดเป็นอกุศล และขณะใดเป็นอกุศล แต่ขณะที่

กำลังจะทำความสมาธิ ขณะนั้นต้องเป็นผู้ที่ตรงต่อลักษณะของสภาพธรรม เพื่อประโยชน์ คือ การเห็นอกุศลเป็นอกุศล เพื่อละ เพราะการที่จะละอกุศลได้ก็ต่อเมื่อเห็นว่า สภาพนั้นเป็นอกุศลจึงละ เพราะฉะนั้น ในขณะที่กำลังคิดว่าจะทำความสมาธิ ในขณะนั้น ตรงต่อสภาพธรรมที่กำลังเป็นอยู่ในขณะนั้น คือ เป็นกุศลหรือเป็นอกุศล

ถ. ผมพอเข้าใจ โดยสติปัฏฐาน ๔ ไม่จำเป็นต้องทำความสมาธิ ใช่ไหม

ส. มรรคมรรค ๘ ปกติแล้วมีองค์ ๕ คือ สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา มะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ ไม่ได้ปราศจากสมาธิเลย ขณะใดที่สัมมาสติ เกิดขึ้น ขณะนั้นมีสัมมาสมาธิเกิดร่วมด้วย

๑๐๔๓

ถ. หมายความว่า ในมรรค ๘ มีสมาธิเกิดร่วมด้วยทุกครั้ง

สุ. แน่นนอน ทุกท่านจะต้องเป็นผู้ที่ตรง คือ พิจารณาเหตุผลและลักษณะของสภาพธรรมเพื่อที่จะได้รู้ว่า ความเห็นอย่างไรเป็นความเห็นผิด และความเห็นอย่างไรเป็นความเห็นถูก ซึ่งเป็นประโยชน์ของการศึกษาและการพิจารณาธรรม

ถ. ที่ว่าสภาพดั่งเป็นเสียง ถ้าเรามีสติเกิดขึ้น เสียงต่างๆ ที่มากระทบหู ก็เป็นสภาพดั่งทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นเสียงอะไรก็ตาม เสียงที่อาจารย์บรรยายธรรมก็เป็นเสียงดั่ง และเราจะเอาอะไรมาเข้าใจธรรมที่ท่านอาจารย์บรรยาย ถ้ารู้แต่ว่าเป็นเพียงเสียงเท่านั้น

สุ. สภาพธรรม คือ เสียง เพราะมีลักษณะดั่ง จึงเป็นชื่อหรือว่าเป็นนาม คือ เป็นคำ ถ้าไม่มีเสียง คือ ไม่มีสภาพธรรมที่ดั่ง จะไม่มีคำใด ๆ และไม่มีชื่อใด ๆ ไม่สามารถที่จะเข้าใจอะไรได้เลยถ้าปราศจากเสียง

ถ้ามีการเห็นสิ่งที่ปรากฏทางตา มีการจำหมายลักษณะของสิ่งที่ปรากฏทางตา มีการรู้ว่าสิ่งที่ปรากฏทางตานี้ใช้สำหรับทำอะไร เช่น สำหรับรับประทาน หรือว่าใช้รับประทานไม่ได้ นั่นเป็นการจำหมายทางตา แต่ถ้าไม่มีเสียง ไม่มีคำที่จะใช้สำหรับเรียก หรืออธิบายให้เข้าใจ แม้ลักษณะของสภาพธรรมที่มีจริง คือ จิต หรือเจตสิก หรือรูป ถ้าไม่มีเสียง ไม่มีคำ ไม่มีชื่อ ก็ไม่สามารถที่จะอธิบายอรรถ คือ ลักษณะของสภาพธรรมแต่ละอย่างได้

เพราะฉะนั้น สภาพที่มีจริง คือ ดั่ง ซึ่งเป็นเสียงนั่นเอง เป็นสิ่งซึ่งสามารถที่จะใช้อธิบายให้เกิดความเข้าใจในสิ่งที่ปรากฏซึ่งเป็นสภาพธรรมที่มีจริง เสียงนั่นเอง คือ ชื่อ หรือคำที่จะทำให้เข้าใจในอรรถของสภาพธรรม

นั่งกันอยู่เฉย ๆ ไม่พูดอะไรสักคำ ทำอย่างไรจึงจะเข้าใจเรื่องของสติ หรือว่าเรื่องของสัมมาทิฏฐิ หรือว่าเรื่องของมิจฉาทิฏฐิ หรือว่าเรื่องของจิต เรื่องของเจตสิก เรื่องของรูป เรื่องของสภาพธรรมได้ ก็ไม่มีทาง ใช่มั้ย

เพราะฉะนั้น ลักษณะที่ดัง เป็นชื่อได้ เป็นคำได้ สำหรับให้เข้าใจความหมาย ได้ยิน มีใช่มั้ย ได้ยินมี เราไม่มี ไม่ได้หมายความว่า ได้ยินไม่มี ได้ยินมีแต่เราไม่มี เห็นมีแต่เราไม่มี เข้าใจมีแต่เราไม่มี เข้าใจก็เป็นสภาพธรรมชนิดหนึ่ง ได้ยินก็เป็นสภาพธรรมชนิดหนึ่ง เห็นก็เป็นสภาพธรรมชนิดหนึ่ง นี่คือ สัมมาทิฏฐิ ถ้าความเห็นใด ย้อนหรือแย้งกับสภาพธรรมตามความเป็นจริง นั่นคือ มิจฉาทิฏฐิ ความเห็นผิด ถ้าคิดว่าเรามี ผิดหรือถูก ก็ผิด

นี่คือประโยชน์ของการที่จะพิจารณาสภาพธรรมตามที่พระผู้มีพระภาคทรงตรัสรู้ และทรงแสดงเพื่อให้เกิดสัมมาทิฏฐิ ความเข้าใจถูก เพราะถ้าไม่ฟังพระธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงตรัสรู้และทรงแสดง จะไม่มีใครสามารถที่จะเข้าใจสภาพธรรมที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริงว่า เป็นอนัตตา ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน

ถ. สภาพธรรมต่าง ๆ เราไม่มีก็รู้ ในอภิธรรม แต่ในพระสูตร บางครั้งพระผู้มีพระภาคตรัสว่า อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ ก็หมายความว่า เรามี คือ ตนเป็นที่พึ่งของตน ตนคือเรา เราก็คือตน ก็น่าคิดอยู่

ส. ถ้าพระผู้มีพระภาคตรัสว่า ตถาคต เป็นอย่างไร

ถ. หมายถึงพระองค์

ส. หมายถึงพระองค์ แต่ว่าเป็นอนัตตา ใช่มั้ย

ถ. ใช่

ส. เช่นเดียวกัน แต่ละบุคคลก็คือขันธ ๕ มีจิต เจตสิก รูปเกิดดับ แต่แทนที่จะบอกว่า ขันธ ๕ ที่อยู่ทางซ้าย หรือว่าขันธ ๕ ที่อยู่ข้างหลัง ขันธ ๕ ที่อยู่ทางโน้น ก็เป็นการยุ่งยาก

ถ. เมื่อครู่นี้ที่ท่านผู้ฟังถามว่า ขณะที่เราจะรู้เสียง ก็หมายความว่า เสียงมีสภาพดัง ซึ่งสภาพดังนั้นก็แฝงความหมายอยู่ เช่น อาจารย์ก็กล่าวว่า โลกมุขจิต ๘

ขณะที่เสียงดังแผลงมาพร้อมทั้งความหมาย เราฟังก็รู้เรื่องราว หมายถึงอกุศลจิต ในเมื่อขณะนั้นเสียงก็มี รู้เรื่องก็มี สิ่งที่จะกระทบก็มี เมื่อเราจะเจริญสติ พิจารณาในขณะนั้นได้หรือเปล่า

ส. ถ้าไม่ได้ ก็ไม่มีพระอรียบุคคล

ถ. ก็รู้ว่า ได้แน่ แต่ขณะที่สติเกิดระลึกถึงสภาพธรรมตามความเป็นจริงเมื่อเสียงกระทบ ขณะใดที่มีความรู้สึกตัวและมีสัมปชัญญะ ขณะนั้นก็รู้เรื่อง เมื่อรู้เรื่องแล้ว ก็รู้เสียงบ้าง รู้สภาพที่ได้ยินบ้าง รู้สภาพที่รู้เรื่องบ้าง ก็จบไปเท่านั้น ที่อาจารย์มักจะพูดบ่อย ๆ ว่า ให้พิจารณา ๆ ขณะนั้นพิจารณาแล้วหรือยัง

ส. พิจารณา และดับไป ยังไม่พอ ก็ต้องพิจารณาอีก

ถ. ขณะที่อาจารย์กล่าวว่า โลกมุขลจิต ๘ เราก็รู้ความหมายของคำว่า โลกมุขลจิต ขณะนั้นก็รู้ว่าเป็นเพียงนามธรรมชนิดหนึ่งและก็ดับไป ขณะนั้นชื่อว่าพิจารณาแล้วหรือยัง

ส. ใครจะตอบได้ นอกจากสติปัฏฐานของผู้นั่นเอง ไม่อย่างนั้นคนอื่นก็สามารถที่จะมีอภิญญาจิต รู้ว่าจิตของบุคคลนั้นกำลังพิจารณาแค่ไหน อย่างไร แต่ตามความเป็นจริง บุคคลที่สติเกิดเป็นผู้ที่จะรู้ว่า พิจารณาหรือน้อมไปที่จะรู้ลักษณะของนามธรรมบ้างหรือยัง และเริ่มรู้ขึ้นบ้างหรือยัง ขณะไหนพอที่จะรู้ขณะไหนก็ไม่รู้อีกแล้ว ตามปกติตามความเป็นจริง

ท่านผู้ฟังคอยว่า เมื่อไรจะเป็นพระอรียบุคคล เมื่อไรสภาพธรรมจะปรากฏชัด แต่ว่ามีหนทางเดียว คือ สติระลึกถึงลักษณะของสภาพธรรมด้วยความอดทนที่จะพิจารณาจนกว่าสภาพธรรมนั้นจะปรากฏทางมโนทวาร ไม่ต้องคิดเป็นห่วง ระลึกไปเรื่อย ๆ พิจารณาไปเรื่อย ๆ ความรู้จะค่อย ๆ เกิดทีละเล็กทีละน้อย และต้องมีความอดทน

ข้อสำคัญ คือ อย่าเห็นผิด อย่ายึดถือข้อปฏิบัติที่ผิด ต้องเป็นผู้ที่ตรงต่อพระธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงด้วยการพิจารณาว่า ธรรมใดเป็นธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงตรัสรู้และทรงแสดง ไม่ใช่เลื่อมใสโดยง่าย หรือว่าเชื่อทุกคนที่พูด

ถึงเรื่องของการปฏิบัติธรรม แต่จะต้องพิจารณาในเหตุผลเพื่อที่จะได้ไม่เห็นผิด และไม่ปฏิบัติผิด

เพราะฉะนั้น ถึงแม้ว่าทิวฐิที่มีปรากฏในชีวิตประจำวันจะมีลักษณะต่าง ๆ ลักษณะของมิจฉาทิวฐิซึ่งเป็นอกุศลเจตสิก คือ

อโยนิโส อภินิเวส ลกขณา มีความยึดมั่นโดยอุบายอันไม่แยบคาย เป็นลักษณะ

ปราคาส รสา มีความยึดถือไปด้านอื่นล่องเลยธรรมโดยสภาวะ เป็นรสะ

มิจฉาภินิเวสปจจุปฏฐานา มีความยึดมั่นอย่างผิด ๆ เป็นปัจจุปฏฐาน

อริยานิ อทสฺสนกามตาที ปทฏฐานา มีการไม่ยอมเห็นพระอริยะทั้งหลาย เป็นต้น เป็นปทฏฐาน พึงเห็นว่าเป็นโทษอย่างยิ่ง

ท่านผู้ฟังควรจะพิจารณาลักษณะของมิจฉาทิวฐิที่ว่า อโยนิโส อภินิเวส ลกขณา มีความยึดมั่นโดยอุบายอันไม่แยบคายเป็นลักษณะ ถ้าไม่ฟังและไม่พิจารณาจริง ๆ หรือว่าไม่พิจารณาให้ถูกขณะใด ขณะนั้นเป็นลักษณะของความเห็นผิด

ปราคาส รสา มีความยึดถือไปด้านอื่นล่องเลยธรรมโดยสภาวะ เป็นรสะ คือ เป็นกิจ ถ้าใครประพฤติปฏิบัติหนทางที่ไม่ใช่การระลึกรู้ลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏในขณะนี้ตามปกติตามความเป็นจริง ให้ทราบว่าเป็นกิจของมิจฉาทิวฐิ มีความยึดถือไปด้านอื่นล่องเลยสภาวะเป็นรสะ ทำให้ลุ่มคล้ำข้อประพฤติปฏิบัติที่ผิด

มิจฉาภินิเวสปจจุปฏฐานา มีความยึดมั่นอย่างผิด ๆ เป็นปัจจุปฏฐาน คือ เป็นอาการที่ปรากฏ ที่จะให้เห็นว่า ใครยังมีความเห็นผิดอยู่ ใครยังประพฤติปฏิบัติผิดอยู่ และใครยังยึดมั่นในข้อประพฤติปฏิบัติที่ยังผิดอยู่ ซึ่งนั่นเป็นอาการที่ปรากฏของมิจฉาทิวฐิ

อริยานิ อทสฺสนกามตาที ปทฏฐานา มีการไม่ยอมเห็นพระอริยะทั้งหลาย เป็นต้น เป็นปทฏฐาน คือ เป็นเหตุใกล้ให้เกิด

ถ. พุทธบริษัททั้งหลายที่จะไม่อยากจะเห็นพระอริยบุคคล ผมเชื่อว่า ไม่มี

สุ. หมายความว่า ไม่มีใครไม่อยากจะเห็น ใช่ไหม แต่จะรู้ได้อย่างไรว่า ที่เห็นนั้นเป็นพระอริยะหรือเปล่า คนที่เห็นเป็นพระอริยะหรือเปล่า

ถ. เป็นหรือไม่เป็น เราไม่รู้ แต่ต้องอยากเห็นแน่ จะบอกว่า ไม่อยากเห็น พระอริยเจ้านั้น ไม่มีแน่

สุ. ถ้าเป็นความเห็นผิด เช่น พวกเดียรถีย์บริพาชก อยากเห็นหรือไม่อยาก เห็น พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า

ถ. พวกนั้นอาจจะไม่อยากจะเห็น เพราะเกี่ยวกับลาภ

สุ. พวกนั้นคือพวกไหน

ถ. พวกอัญญเดียรถีย์ในครั้งพุทธกาล

สุ. ก็คือพวกเห็นผิด ในครั้งนั้นอย่างไร ในครั้งนี้ก็อย่างนั้น เพราะฉะนั้น การที่จะได้เห็นพระอริยบุคคลควรที่จะได้ทราบว่า จะเห็นได้ไหม จะเห็นได้อย่างไร และคนที่กำลังถูกเห็นอยู่นั้นเป็นพระอริยะหรือเปล่า จะรู้ได้อย่างไร

ที่ว่าอยากเห็น ก็ต้องมีเหตุผลที่ว่า จะเห็นได้อย่างไร ไม่ใช่เมื่อเห็นแล้วก็เชื่อว่าเป็นพระอริยะโดยไม่มีเหตุผล ถ้ามีคนบอกว่า พระอรหันต์กำลังเดินมา ก็เชื่อว่านั้นเป็นพระอรหันต์กำลังเดินมา นั้นไม่ใช่เหตุผล เหมือนอย่างพวกเดียรถีย์ถึงแม้ว่า พระผู้มีพระภาคจะเสด็จมาพวกนั้นก็ไม่ได้เชื่อว่า พระผู้มีพระภาคเป็นพระอรหันต-สัมมาสัมพุทธเจ้า

เพราะฉะนั้น วิธีที่จะเห็นพระอริยบุคคลแท้ ๆ ต้องด้วยปัญญา ไม่ใช่เพียงด้วยการฟังตามและเชื่อทันทีว่า บุคคลนั้น บุคคลนี้เป็นพระอริยบุคคล ซึ่งนี่เป็นการพิสูจน์ใจจริงว่า ต้องการเห็นพระอริยบุคคลหรือเปล่า ถ้ายังยึดถือข้อประพฤติปฏิบัติที่ผิด จะเชื่อว่าต้องการเห็นพระอริยะไหม แต่ถ้าพิจารณาเหตุผลในข้อปฏิบัติอย่างรอบคอบ อย่างละเอียด อย่างถี่ถ้วน ไม่ใช่ผู้ที่เชื่อง่าย หรือว่าเพียงฟังก็เชื่อ แต่ว่ามีเหตุผลที่จะพิจารณาว่า การที่จะบรรลุคุณธรรมเป็นพระอริยบุคคลได้นั้น ต้องอบรมเจริญปัญญา

อย่างไร ถ้ารู้เหตุจริง ๆ ที่จะทำให้เป็นพระอริยบุคคลได้ และมีความเข้าใจในเหตุที่จะทำให้เป็นพระอริยบุคคลถูกต้อง ผู้นั้นก็มีโอกาสที่จะเห็นพระอริยบุคคลด้วยปัญญา

แต่ถ้าไม่พิจารณาเหตุที่จะทำให้เป็นพระอริยบุคคลว่า อบรมเจริญอย่างไรจึงจะเป็นพระอริยบุคคล ก็ไม่มีโอกาสที่จะเห็นพระอริยบุคคล ซึ่งแสดงว่าบุคคลนั้นไม่ได้มีความปรารถนาจริง ๆ ที่จะพบพระอริยบุคคล เพราะเป็นผู้ที่เชื่อง่ายโดยไม่พิจารณาเหตุที่จะทำให้เป็นพระอริยบุคคล

ถ. ส่วนใหญ่ทุกวันนี้ พระอริยบุคคลมีมาก โดยใช้จำนวนคนที่ไปเป็นข้ออ้าง ว่าไปกันวันหนึ่งเป็นหมื่นเป็นแสน ฉะนั้น บุคคลนั้นเป็นพระอริยบุคคล

สุ. ท่านผู้ฟังจะเห็นได้ว่า แต่ละท่านมีอหยาศัย มีอุปนิสัยสะสมมาต่าง ๆ กัน แต่ก็จะมีผู้ที่มีเหตุผลและเป็นผู้ที่ตรงต่อเหตุผล มิฉะนั้นแล้วพระธรรมของพระผู้มีพระภาคคงจะสูญสิ้นหมดไปนานแล้ว ถ้าไม่มีผู้ที่ฟังพระธรรมและพิจารณาเหตุผลจริง ๆ เพราะฉะนั้น บุคคลอื่นแต่ละบุคคลรวมทั้งท่านเอง ก็เป็นผู้ที่สะสมอุปนิสัยต่าง ๆ กันมา จึงไม่ต้องคำนึงถึงบุคคลอื่น เพราะว่าการที่จะละความเห็นผิดของบุคคลอื่นเป็นเรื่องยาก แต่ควรที่จะพิจารณาถึงความเห็นผิดของตนเองว่า มีไหม ถ้ามีก็จะได้ละ เพราะฉะนั้น การที่ตัวท่านเองเป็นผู้ที่ต้องการเห็นพระอริยบุคคล ก็ต้องเป็นผู้ที่รู้หนทางที่จะทำให้เป็นพระอริยบุคคลก่อน และไม่ต้องหวังถึงบุคคลอื่น เพราะว่าการที่จะให้ทุกคนมีความเห็นถูก เป็นสิ่งที่เป็นไปได้เลย

ถ. การเห็นพระอริยบุคคล เดียวนี้ผมไม่ตื่นเต้นเพราะรู้แล้วว่า เมื่อพบเห็นแล้ว คำสอนและคำสนทนาของท่านก็ไม่พ้นไปจากพระไตรปิฎก และปัญญาของเราจะเกิดพรอดพรวดก็ไม่ได้ เพราะฉะนั้น เห็นก็อย่างนั้น ไม่เห็นก็อย่างนั้น ไม่ค่อยตื่นเต้นเท่าไร

สุ. ข้อสำคัญทราบไม่ได้ใช่ไหมว่า ใครเป็นพระอริยบุคคล ถ้าผู้ที่ไม่ได้บรรลुकุณธรรมเป็นพระอริยบุคคล

ถ. ทราบได้แต่ว่า บุคคลนั้นไม่เป็นพระอริยบุคคล แต่ถ้าบุคคลนั้นเป็นพระอริยบุคคล ก็ทราบไม่ได้

ส. เพราะฉะนั้น ถ้ามีใครบอกว่า คนโน้นเป็นพระอรหันต์ คนนี้เป็นพระอรหันต์ ก็ทราบได้ว่า ผู้ที่กล่าวอย่างนั้นยังไม่ได้รู้จริง เพราะผู้นั้นเองไม่ใช่พระอรหันต์

ถ. แน่نون บุคคลใดถ้าไม่ได้เจริญสติปัฏฐาน บุคคลนั้นเป็นพระอรหันต์ไม่ได้ เพราะฉะนั้น ก็มีมากที่เขาถือกันทุกวันนี้ว่า คนนั้นเป็นพระอรหันต์ คนนี้เป็นพระอรหันต์ แต่ข้อปฏิบัติของท่านไม่ใช่การเจริญสติปัฏฐาน จะเป็นพระอรหันต์ได้อย่างไร

ส. ขออนุโมทนาในความเห็นถูกต้อง

ขอกล่าวถึงเหตุเกิดแห่งทิฏฐิ แต่ก่อนที่จะกล่าวถึงเหตุเกิดแห่งทิฏฐิ ขอทบทวนลักษณะของทิฏฐิที่ว่า

อโยนิโส อภินิเวส ลกฺขณา มีความยึดมั่นโดยอุบายอันไม่แยบคาย เป็นลักษณะ

ขณะใดก็ตามที่เกิดความยึดถือในความเห็นชนิดหนึ่งชนิดใดขึ้น แต่ความเห็นนั้นขาดการพิจารณาโดยแยบคาย โดยถูกต้อง ในขณะนั้นต้องพิจารณาให้ทราบว่า เป็นความเห็นผิดอย่างหนึ่งอย่างใดหรือเปล่า

ปรมาส รสา มีความยึดถือไปด้านอื่นลวงเลยธรรมโดยสภาวะ เป็นรสะ คือ แทนที่จะเห็นสภาพธรรมตามความเป็นจริง ก็กลับมีความยึดถือไปด้านอื่นลวงเลยธรรมโดยสภาวะ เป็นกิจ

มิจุฉาภินิเวสปจฺจุปฏฺฐานา มีความยึดมั่นอย่างผิด ๆ เป็นปัจจุปัฏฐาน คือ เป็นอาการที่ปรากฏ

อริยานํ อทฺตฺสนกามตาที ปทฏฺฐานา มีการไม่ย่อากเห็นพระอริยะทั้งหลาย เป็นต้น เป็นปทฏฐานา พึงเห็นว่าเป็นโทษอย่างยิ่ง

บางท่านอาจแย้งว่า คงจะไม่มีใครที่ไม่ย่อากเห็นพระอริยบุคคล เพราะชื่อว่า พระอริยบุคคลแล้ว โดยเฉพาะเป็นพระอรหันต์ ก็มีผู้ที่ย่อากเห็นจริง ๆ แต่การที่จะ

เห็นพระอรหันต์หรือไม่เห็น ไม่ใช่ด้วยจักขุ คือ ด้วยตา เพราะตาสามารถที่จะเห็นเพียงวัตถุนั้น คือ สีกลิ่นต่าง ๆ ตาไม่สามารถเห็นความเป็นพระอรหันต์ ตาไม่สามารถเห็นคุณธรรมของผู้ที่ดับกิเลสหมดด้วยการอบรมเจริญปัญญาจนกระทั่งรู้แจ้งอริยสัจธรรมได้

เพราะฉะนั้น ถึงแม้ว่าจะมีพระอรหันต์ แต่ถ้าผู้นั้นไม่รู้เหตุที่จะให้เป็นพระอรหันต์ ผู้นั้นก็ไม่สามารถที่จะรู้ได้ว่า บุคคลใดเป็นพระอรหันต์ ฉะนั้น ในยุคนี้สมัยนี้ ถ้าผู้ใดเพียงอยากจะเห็นพระอรหันต์ด้วยจักขุปสาท คือ เพียงอยากจะเห็นว่าใคร ที่ไหน รูปร่างหน้าตาอย่างไรเป็นพระอรหันต์ ย่อมไม่สามารถที่จะเห็นได้ เพราะว่าไม่รู้คุณธรรม และไม่รู้เหตุที่จะให้บรรลุเป็นพระอรหันต์

๑๐๔๔

การเป็นผู้ที่ไม่มีความเห็นผิด ต้องเป็นผู้ที่อยากเห็นพระอริยะทั้งหลายด้วยปัญญา คือ ด้วยการรู้จริง ๆ ว่า ข้อประพจน์ปฏิบัติอย่างไรจะทำให้บรรลุคุณธรรมเป็นพระโสดาบัน พระสกทาคามี พระอนาคามี และพระอรหันต์ได้ ไม่ใช่เพียงกล่าวว่าคนหนึ่งคนใดเป็นพระอรหันต์ แต่ไม่เข้าใจหนทางข้อปฏิบัติที่จะทำให้เป็นพระอรหันต์ จะเชื่อได้อย่างไรว่าบุคคลนั้นเป็นพระอรหันต์ หรือว่าแม้แต่ตัวท่านเองซึ่งเห็นเพียงวัณณะ คือ เห็นสิ่งที่ปรากฏทางตา จะรู้ได้อย่างไรว่า บุคคลนั้นเป็นพระอรหันต์จริงหรือไม่

เพราะฉะนั้น การเป็นบุคคลที่อยากเห็นพระอริยะจริง ๆ จะต้องเป็นผู้ที่ศึกษาจนกระทั่งเข้าใจในข้อประพจน์ปฏิบัติที่จะทำให้บุคคลนั้นสามารถที่จะรู้แจ้งอริยสัจธรรมเป็นพระโสดาบันบุคคล เป็นพระสกทาคามีบุคคล เป็นพระอนาคามีบุคคล และเป็นพระอรหันต์ ถ้ายังไม่เข้าใจข้อประพจน์ปฏิบัติที่จะทำให้บุคคลใดเป็นพระอริยบุคคล ก็อย่าเพิ่งอยากจะได้เห็นพระอริยะ เพราะว่าไม่มีโอกาสจะเห็น และไม่มีโอกาสที่จะเข้าใจได้ด้วยว่า การเป็นพระอริยบุคคลนั้นเป็นได้อย่างไร

ซึ่งข้อความใน **อัฐสาลินี** มีว่า

อริยานํ อทสฺสนกามตาที ปทญฺฐานา มีการไม่อยากเห็นพระอริยะทั้งหลายเป็นต้น เป็นปทญฺฐาน พึงเห็นว่าเป็นโทษอย่างยิ่ง

คือ การไม่ศึกษาให้รู้ในข้อประพจน์ปฏิบัติที่จะทำให้พระอริยบุคคลได้ เป็นการไม่อยากเห็นพระอริยะ ซึ่งเป็นโทษอย่างยิ่ง เพราะอาจจะเข้าใจผิดคิดว่าบุคคลนั้น ๆ เป็นพระอรหันต์ โดยที่บุคคลนั้นไม่ใช่พระอรหันต์

สิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ ในชีวิตประจำวัน ถ้าไม่พิจารณาจริง ๆ ให้แยบคายให้ละเอียด ก็ยากที่จะรู้ได้ว่า ท่านเกี่ยวข้องข้องเนื่องอยู่ในความเห็นผิดประการหนึ่ง

ประการใดหรือไม่ ซึ่งความเห็นผิดนี้เป็นโทษ เป็นอันตรายมาก เพราะไม่สามารถทำให้ดับกิเลสถึงความเป็นพระอริยบุคคลได้

ธรรมทั้งหลายที่จะเกิดขึ้น ต้องมีเหตุมีปัจจัย ด้วยเหตุนี้ แม้ทวิฏฐิ ความเห็นผิด ก็ต้องมีเหตุให้เกิดขึ้น ซึ่งข้อความใน **อภิญญาสาธิตี** แสดงเหตุให้เกิดทวิฏฐิ ความเห็นผิดว่า

พึงทราบการเกิดขึ้นแห่งความเห็นผิด กล่าวคือ ทวิฏฐิคตะ นี้ ด้วยเหตุมีอาทิ อย่างนี้ (อาทิ แปลว่า เป็นต้น คือ ยกเหตุประการสำคัญขึ้นกล่าว) คือ

อสททมมสวณํ การฟังแต่อสังฆธรรม

บางท่านอยากจะฟังธรรม แต่ธรรมที่ฟังเป็นอสังฆธรรม ไม่ใช่เป็นธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงตรัสรู้และทรงแสดงไว้โดยละเอียด โดยลึกซึ้ง ที่จะต้องอาศัยการพิจารณาโดยแยบคาย โดยรอบคอบจริง ๆ

บางท่านกล่าวว่า ขอฟังธรรมสัก ๕ นาที ๑๐ นาที แต่พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญพระบารมี ๔ อสงไขยแสนกัป ไม่ใช่เพื่อจะทรงแสดงธรรมเพียง ๕ นาที หรือ ๑๐ นาที แต่ว่าทรงแสดงธรรมตลอด ๔๕ พรรษาจนกระทั่งถึงกาลใกล้ที่จะปรินิพพาน เพราะทรงเห็นว่า ธรรมจะเป็นที่ฟัง เป็นสรณะ หลังจากที่พระองค์ปรินิพพานแล้ว

เพราะฉะนั้น จะต้องพิจารณาจริง ๆ ว่า ธรรมใดก็ตามที่ฟังเพียง ๕ นาที ๑๐ นาที จะมีประโยชน์มากน้อยแค่ไหน จะทำให้สามารถรู้ทั่วถึงในธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงพระมหากรุณาแสดงแก่สัตว์โลกได้หรือไม่ ถ้าเพียงแต่จะฟัง ๕ นาที หรือ ๑๐ นาที เท่านั้น

แต่ผู้ที่ได้ฟังพระธรรมแล้ว ทราบว่าต้องฟังตลอดชีวิต และไม่ใช่ชาตินี้ชาติเดียว ผู้ที่เป็นพระอริยสาวกในสมัยของพระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นี้ ได้ฟังพระธรรมจากพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์ก่อน ๆ หลายพระองค์ ก่อนการที่จะรู้แจ้งอริยสัจธรรมเป็นพระอริยบุคคล

บางท่านคิดถึงเรื่องการเจริญสติปัฏฐาน และกล่าวว่า เวลาที่สติเกิดระลึกขึ้นมา ไม่ได้รู้ลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏ แต่คิดถึงเรื่องสภาพธรรมที่กำลังปรากฏ เช่น ทางตาในขณะนี้กำลังเห็น ระลึกได้ แต่ไม่ตรงลักษณะของสภาพรู้ซึ่งไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตนที่กำลังรู้สิ่งที่ปรากฏทางตา แต่เป็นการนึกเรื่องจักขุวิญญาณซึ่งเป็นสภาพรู้ ภาตู้ซึ่งกำลังปรากฏ ซึ่งก็ยังคงเป็นการดีที่เมื่อได้ฟังแล้วก็ไม่หลงลืมสติเสียทีเดียว ยังมีปัจจัยที่จะให้เกิดนึกถึงเรื่องของการเห็น เพียงแต่ว่าสติยังไม่ได้ระลึกตรงลักษณะของสภาพรู้ ภาตู้ซึ่งไม่ใช่สิ่งที่กำลังปรากฏ

เพราะฉะนั้น แสดงให้เห็นว่า กว่าที่จะฟัง ๆ และมีการเข้าใจ ๆ ไปเรื่อย ๆ จนเป็นสังขารขั้นที่จะปรุงแต่งให้สติระลึกได้ ไม่ใช่เพียงขั้นคิด แต่ระลึกได้ตรงลักษณะซึ่งเป็นสภาพรู้หรือภาตู้ที่กำลังเห็นสิ่งที่ปรากฏทางตา ก็ต้องอาศัยกาลเวลา ไม่ใช่บ่อยเลย

สำหรับผู้ที่ยังฟัง และระลึกได้ตรงลักษณะของสภาพธรรมซึ่งไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน จะต้องเป็นหลังจากที่ฟังแล้วหลายหมื่นกับ พร้อมทั้งอบรมเจริญสติหลายหมื่นกับ จนมีปัจจัยพร้อมที่เมื่อเพียงได้ฟังเรื่องลักษณะของสติ ก็เป็นปัจจัยให้สติปัฏฐานเข้าใจแจ่มแจ้งและระลึกตรงลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏทันทีได้ และเมื่อได้อบรมในเวลาไม่นานนัก ก็สามารถที่จะรู้แจ้งอริยสัจธรรมได้

ต้องรู้จักตัวเองตามความเป็นจริง ถ้าขณะใดที่สติเกิด แต่ยังไม่ได้ระลึกลักษณะของสภาพธรรม เพราะท่านผู้นั้นเองบอกว่า ไม่มีลักษณะของธรรมปรากฏ เช่น ทางตา ระลึกได้ก็เป็นเรื่องของการเห็น ไม่ใช่รู้ว่าเป็นภาตู้ซึ่งไม่ใช่สิ่งที่ปรากฏทางตา เพราะฉะนั้น สภาพธรรมจึงยังไม่ปรากฏว่าเป็นธรรม ไม่ใช่ตัวตน ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล

สำหรับผู้ที่ยังอบรมเจริญสติปัฏฐานจนคล่อง สติสามารถที่จะเกิดระลึกรู้ลักษณะของสภาพธรรมทางตา หรือทางหู หรือทางจมูก หรือทางลิ้น หรือทางกาย หรือทางใจ ไม่ว่าจะเป็นในขณะไหนที่สติปัฏฐานเกิด สติปัฏฐานก็จะระลึกได้ตรงลักษณะของภาตู้ หรือสภาพที่เป็นรูปธรรมที่ปรากฏทางหนึ่งทางใด ซึ่งในขณะนั้นจะทราบได้ว่า

เป็นผู้ที่รู้ลักษณะของสติปัฏฐานและรู้ลักษณะของธรรมทั้งหลาย จนรู้ว่าสิ่งทั้งหลายเป็นธรรมทั้งสิ้น ตรงกับพระพุทธวจนะที่ว่า สพุเพ ธมฺมา อนตฺตา ธรรมทั้งหลายไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน เพราะเมื่อสติระลึกรู้ถึงลักษณะของธรรมในอาการที่เป็นธรรม ซึ่งเป็นนามธรรมหรือเป็นรูปธรรม นั่นคือผู้ที่ชำนาญ และรู้ว่านอกจากธรรมแล้ว ไม่มีอะไร ไม่ว่าจะเป็นทางตา หรือทางหู หรือทางจมูก หรือทางลิ้น หรือทางกาย หรือทางใจ ลักษณะของธรรมเท่านั้นที่ปรากฏ และเป็นธรรมจริง ๆ คือ ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน นั่นคือผู้ที่เข้าใจว่า ธรรมทั้งหลายเป็นอนัตตาโดยถูกต้อง เพราะต้องเป็นธรรมทั้งหลายจริง ๆ

แต่ทราบโดยที่ยังไม่ใช่ธรรมทั้งหลาย บางกาลก็เป็นธรรม บางกาลก็ไม่ใช่ธรรม และเวลาที่สติระลึกรู้ บางครั้งก็ไม่ได้ระลึกรู้ถึงลักษณะที่จะรู้ว่าเป็นธรรม เพราะฉะนั้นขณะนั้นยังไม่ใช้การอบรมเจริญปัญญาจนรู้ว่า ธรรมเท่านั้นที่กำลังปรากฏ

ในขณะนี้ ทางตาที่กำลังเห็น ทางหูที่กำลังได้ยิน ทางจมูกที่กำลังได้กลิ่น ทางลิ้นที่กำลังลิ้มรส ทางกายที่กำลังกระทบสัมผัส ทางใจที่กำลังคิดนึก และยังมีลักษณะของสภาพธรรมอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นความรู้สึกดีใจ เสียใจ เป็นสุข เป็นทุกข์ เจ็บ ๆ หรือไม่ว่าจะเป็นโลภะ หรือโทสะ หรือมัจฉริยะ หรืออิชสา หรือสภาพธรรมใด ๆ ก็ตามทั้งหมด ผู้ที่รู้ว่ธรรมทั้งหลายเป็นอนัตตา เพราะสติระลึกรู้ถึงลักษณะของธรรม จึงรู้ว่าเป็นธรรมจริง ๆ และเป็นธรรมเท่านั้น

เพราะฉะนั้น ต้องฟังต่อไปอีก และอบรมเจริญปัญญาต่อไปอีก เพื่อที่จะรู้ว่ข้อพระพุทฺธิปฏิบัติอย่างไรที่จะทำให้รู้ได้จริง ๆ ว่า ธรรมทั้งหลายเป็นอนัตตา ตามที่พระอริยสาวกทั้งหลายท่านได้ตรัสรู้แล้ว เพื่อที่จะได้ไม่เห็นผิด และจะต้องทราบด้วยว่า แม้การฟังธรรม ก็ควรฟังธรรมที่เป็นสัทธรรม มิฉะนั้นแล้วจะเป็นไปกับความเห็นผิดทำให้เกิดความเข้าใจผิด และการปฏิบัติผิดได้

ข้อความต่อไปใน **อภฺฐสาสนี** ซึ่งอธิบายเหตุให้เกิดทวิฏฐิประการที่ ๑ มีว่า

อสทฺฐมฺมสฺวณํ การฟังแต่อสทฺฐมฺม

จริงอยู่ ความเห็นผิดนี้ฟังทราบว่าย่อมเกิดขึ้นด้วยการฟัง อันเว้นจากเข้าไปพิจารณาเห็นอย่างรอบคอบ ก้าวล่วงความเป็นกลางเสียแล้ว มุ่งที่จะนับถือเป็นอย่างมากซึ่งอสังขธรรมทั้งหลาย อันประกอบด้วยวาทะ คือ ทิฏฐิเหล่านี้

แม้แต่การที่จะฟังธรรม ก็ควรที่จะทราบว่าย่อมเป็นผู้ที่ ก้าวล่วงความเป็นกลางเสียแล้ว มุ่งจะนับถือเป็นอย่างมากซึ่งอสังขธรรมทั้งหลาย อันประกอบด้วยวาทะ หรือเปล่า เวลาฟังธรรม ต้องฟังจริง ๆ คือ ฟังพระธรรม ไม่ใช่ฟังบุคคลว่า บุคคลผู้กล่าวธรรมนั้นเป็นใคร เพราะถ้าฟังบุคคล ในขณะนั้นเป็นผู้ที่ มุ่งจะนับถือเป็นอย่างมาก ซึ่งทำให้ ก้าวล่วงความเป็นกลาง หมายความว่าขาดการพิจารณาโดยเที่ยงตรงจริง ๆ ว่า ธรรมที่ได้ยินได้ฟังนั้นประกอบด้วยเหตุผลสมบุรณ์ถูกต้องหรือว่ายังคลาดเคลื่อนอยู่ เพราะฉะนั้น การฟังธรรมด้วยความรอบคอบ ด้วยความเป็นกลาง ไม่ใช่มุ่งที่จะนับถืออสังขธรรมทั้งหลาย เป็นสิ่งที่สำคัญ

เหตุประการที่ ๒ คือ

อกุศลยามิตตตา ความเป็นผู้มีมิตรชั่ว

เหตุประการที่ ๒ เป็นสิ่งที่สำคัญมาก มิฉะนั้นแล้วพระผู้มีพระภาคคงไม่ทรงแสดงไว้ในมงคลสูตรข้อที่ ๑ คือ การไม่คบคนพาล เป็นมงคลอันสูงสุด ซึ่งแสดงให้เห็นความสำคัญของมิตรว่า ถ้ามีคนชั่วหรือคนที่เห็นผิดเป็นมิตร ย่อมคล้อยตามความเห็นนั้น ๆ ได้ เพราะว่าเพื่อนที่เห็นผิดจะชักชวนให้ฟังในเรื่องที่ผิด และชักชวนไปสู่สถานที่ที่มีความเห็นผิด การปฏิบัติผิด ซึ่งบางท่านก็แล้วแต่เพื่อนฝูงจะพาไป แม้แต่ในที่ ๆ มีความเห็นผิด เหมือนกับว่าเป็นผู้ที่ติดในหมู่คณะและในสำนัก

แต่อย่าลืม ถ้าเกิดเพเลียงพล้ำ ไม่พิจารณาธรรมโดยรอบคอบ ก็อาจจะค่อย ๆ คล้อยตามความเห็นนั้นไปทีละเล็กทีละน้อยโดยที่ไม่รู้สึกตัว

เพราะฉะนั้น ต้องเป็นผู้ที่ตรงต่อสภาพธรรมตามความเป็นจริง และต้องเห็นโทษของการเป็นมิตรชั่ว คือ เป็นผู้ที่มีความเห็นผิด

สังยุตตนิกาย มหาวารวรรค อาทิจจุสูตร ข้อ ๕๑๖ มีข้อความว่า

สาวัดถีนีทาน

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย เมื่อพระอาทิตย์จะขึ้น สิ่งที่ยืนก่อน สิ่งที่เป็นนิมิตมาก่อน คือ แสงเงินแสงทอง ฉันได สิ่งที่เป็นเบื้องต้น เป็นนิมิตมาก่อน เพื่อความบังเกิดแห่งโพชฌงค์ ๗ แก่ภิกษุ คือ ความเป็นผู้มีมิตรดี ฉันนั้นเหมือนกัน

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย อันภิกษุผู้มีมิตรดี พึงหวังข้อนี้ได้ว่า จักเจริญโพชฌงค์ ๗ จักกระทำให้มากซึ่งโพชฌงค์ ๗

ถ. โพชฌงค์ ๗ หมายถึงอะไร

สุ. โพชฌงค์ หมายถึงธรรมซึ่งเป็นองค์ทำให้ตรัสรู้ มีสติ และองค์ธรรมอื่น ๆ กุศลเจตสิก ซึ่งเป็นองค์ของการตรัสรู้

เพราะฉะนั้น ท่านผู้ฟังจะต้องเลือกผู้ที่เป็นกัลยาณมิตร คือ ผู้ที่เป็นมิตรดี คือ พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า และพระธรรมซึ่งจะทำให้มีความรู้ความเข้าใจยิ่งขึ้น ในลักษณะของสภาพธรรม

ถ. ข้อนี้เกี่ยวกับบารมีในอดีตที่สั่งสมมา ในเวลานี้ที่กรุงเทพมีข้อปฏิบัติที่ผิดจากมรรคมงคล ๘ แต่คิดว่าเป็นมรรคมงคล ๘ มากมายหลายสำนัก เป็นที่นับถือของคนทั้งหลายด้วย เพราะเชื่อว่าเป็นข้อปฏิบัติที่ถูกต้อง เพราะฉะนั้น ผู้ที่ปฏิบัติตามข้อปฏิบัติต่าง ๆ ในกรุงเทพ เขาก็พิจารณาแล้วเห็นว่า ข้อปฏิบัตินั้นถูกต้อง ถ้าเขาไม่ได้พิจารณา เขาก็คงไม่เข้าไปปฏิบัติ และเมื่อเขาปฏิบัติแล้ว ก็ได้ผลต่าง ๆ นานา เห็นโน้น เห็นนี่ เพราะฉะนั้น การที่จะคบกัลยาณมิตร ถ้าอุปนิสัยในอดีตไม่ได้สั่งสมมาอย่างถูกต้อง ก็เป็นการยากเหมือนกัน

สุ. แต่เมื่อมีโอกาสได้ฟัง หรือว่ามีโอกาสที่จะเกื้อกูลกันด้วยการสนทนา ก็ไม่ทราบอีกเหมือนกันว่า ลึกลงไปของการสะสมของบุคคลนั้น จะมีเชื้อไฟของปัญญาพอที่จะเป็นแสงไฟขึ้นมาได้อีกหรือเปล่า

ถ. ยากมาก ส่วนใหญ่เขาปฏิบัติแล้ว เห็นโน้น เห็นนี่ เขาคิดว่าได้ผล จะเอาข้อปฏิบัติที่ถูกต้องไปให้เขา เขามักจะท้วงว่า ข้อปฏิบัติของเขาดีกว่า ถูกต้องกว่า

ส. เพราะฉะนั้น ก็ตรงกับเหตุที่จะให้เกิดทวิฏฐิประการที่ ๓ คือ

อริยาน์ อทสฺสนกามตาทีนิ ความเป็นผู้ไม่ต้องการจะเห็นพระอริยะทั้งหลาย เป็นต้น

แสดงว่า เป็นผู้ที่ไม่ต้องการเห็นพระอริยะจริง ๆ เพราะไม่พิจารณาหนทางที่จะ ทำให้เห็นพระอริยะบุคคล ไม่รู้ว่าพระอริยะบุคคลนั้นเจริญปัญญาอย่างไร ซึ่งข้อความใน **อัฐสาลินี** อธิบายว่า

ด้วยความเป็นผู้ไม่ต้องการเห็นพระอริยะทั้งหลายและสัตว์บุรุษทั้งหลาย มีพระพุทธเจ้า เป็นต้น ด้วยความเป็นผู้ไม่ฉลาดในธรรมของพระอริยะ อันแบ่งเป็น สติปัฏฐาน ๔ เป็นต้น ด้วยความขาดวินัย กล่าวคือ ความแตกแห่งสังวรในธรรมของ พระอริยะ อันมีประเภทเป็นปาดิโมกขสังวร อินทริยสังวร สติสังวร ญาณสังวร และ ปหานสังวร ในธรรมของสัตว์บุรุษ

เพียง ๕ นาที เข้าใจไม่ได้แน่ ในการที่จะรู้สภาพธรรมตามความเป็นจริง ต้องเป็นผู้ที่ละเอียด ต้องเป็นผู้ที่ฉลาดในธรรมของพระอริยะ คือ จะต้องรู้ว่า ธรรมใด เป็นธรรมของพระอริยะ อันแบ่งเป็นสติปัฏฐาน ๔ เป็นต้น จะต้องเข้าใจเรื่องของ สติปัฏฐานว่า คือ การระลึกถึงลักษณะของสภาพธรรมที่ปรากฏ ที่เคยยึดถือว่า เป็นกายของเรา หรือว่าเป็นตัวเรา เป็นเวทนา ความรู้สึกของเรา เป็นจิตของเรา เป็นธรรมทั้งหลายซึ่งเป็นตัวตน เป็นสัตว์ เป็นบุคคล ซึ่งถ้าไม่ฟังมาก ๆ ไม่พิจารณา จริง ๆ แม้ในเรื่องของสติปัฏฐาน ๔ การประพฤติปฏิบัติย่อมผิด เพราะอาจจะเข้าใจว่า ไม่ต้องรู้ลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏในขณะนี้ ก็สามารถที่จะรู้แจ้ง อริยสัจธรรมได้ ซึ่งนั่นไม่ใช่ลักษณะของปัญญา

การไม่รู้ลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏ ไม่ใช่ทางที่จะทำให้เป็น พระอริยะบุคคล ไม่ใช่ทางที่จะทำให้ประจักษ์ความเกิดขึ้นและดับไปของสภาพธรรม ที่กำลังเกิดดับในขณะนี้ ตามปกติตามความเป็นจริง

๑๐๔๕

ถ้ามีใครบอกว่า ไม่ต้องเจริญปัญญาที่จะรู้ลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ ท่านผู้ฟังก็พิจารณาได้ใช่ไหมว่า ถ้าเป็นอย่างนั้น ปัญญา ความรู้จริง ความรู้ชัด จะเกิดขึ้นได้อย่างไร เพราะว่ากำลังเห็นทางตา กำลังได้ยินทางหู เป็นธรรมทั้งหมด ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน และสภาพธรรมใดที่เกิดขึ้นในขณะนั้น ปรากฏในขณะนั้น ก็ดับในขณะนั้น ถ้าไม่ประจักษ์ความเกิดดับของสภาพธรรมที่ไม่ใช่ตัวตนซึ่งปรากฏทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจตามปกติ จะรู้แจ้งอริยสัจธรรมได้อย่างไร ก็ไม่มีทางที่จะเป็นปัญญา ซึ่งสามารถแทงตลอดลักษณะของสภาพธรรมซึ่งกำลังเกิดดับในขณะนี้

เพราะฉะนั้น เหตุให้เกิดความเห็นผิด คือ

อริยานิ อทสฺสนกามตาทีนิ ความเป็นผู้ไม่ต้องการจะเห็นพระอริยะทั้งหลาย เป็นต้น ด้วยความเป็นผู้ไม่ฉลาดในธรรมของพระอริยะ อันแบ่งเป็นสติปัฏฐาน ๔ เป็นต้น ด้วยความขาดวินัย กล่าวคือ ความแตกแห่งสังวรในธรรมของพระอริยะ อันมีประเภทเป็นปาติโมกขสังวร อินทริยสังวร สติสังวร ญาณสังวร และปหานสังวร ในธรรมของสัตว์บุรุษ

การสังวรก็ต้องมี แต่ไม่ใช่เป็นตัวตนที่จะทำสังวร แต่รู้ว่า สังวรหมายความว่า การที่สติเกิดขึ้นเป็นกุศลธรรม และอบรมเจริญโดยประเภทของปาติโมกขสังวร คือ ตามข้อบัญญัติที่พระผู้มีพระภาคได้ทรงแสดงไว้

สำหรับคำว่า ไม่ฉลาดในธรรมของพระอริยะ คือ ไม่เฉียบแหลมในธรรมของพระอริยะ ข้อความใน **อรรถกถา อัญญสาลินี นิกเขปกัณฑ์** อธิบายคำว่า ไม่ได้ฝึกฝนในธรรมของพระอริยะ เป็นเรื่องที่จะเอ่ยถึงสำหรับผู้ที่จะเจริญสติปัฏฐานที่จะต้องเข้าใจด้วย ซึ่งมีวินิจฉัยดังต่อไปนี้

ชื่อว่าวินัย มี ๒ อย่าง ในวินัย ๒ อย่างนี้ แต่ละอย่าง ๆ มี ๕ อย่าง ปุณฺณเรียกว่าไม่ได้ฝึกฝน เพราะไม่มีวินัยนั้น

นี่คือ วินัย การฝึกฝนที่จะทำให้ปุณฺณเป็นพระอรหันต์ ซึ่งมี ๒ อย่าง คือสังวรวินัย ๑ ปหานวินัย ๑

สังวรวินัย คือ การฝึกฝน การสังวร การสำรวมด้วยสติ ไม่ใช่เป็นเราที่จะทำสำรวม สำหรับสังวรวินัยมี ๕ อย่าง คือ

ศีลสังวร ความสำรวม คือ ศีล ถ้าเป็นภิกษุก็ต้องตามพระปาติโมกข์ ขณะใดที่สตรระลึกที่จะประพฤติปฏิบัติตามพระปาติโมกข์ ขณะนั้นก็เป็นปาติโมกข์สังวร

เพราะฉะนั้น ผู้ที่เป็นภิกษุเพียบพร้อมด้วยปาติโมกข์สังวรหรือเปล่า เพราะว่าสิ่งที่ทำให้เพศบรรพชิตต่างกับเพศคฤหัสถ์ คือ พระปาติโมกข์ ซึ่งเป็นข้อประพฤติปฏิบัติของพระภิกษุ ซึ่งพระภิกษุต้องมีสตรระลึกได้ที่จะประพฤติปฏิบัติตามพระปาติโมกข์ แต่สำหรับฆราวาสเป็นศีลสังวร คือ การมีระเบียนวินัยในการที่จะรักษาศีล ไม่ล่วงศีล

ดังนั้น สังวรวินัย ๕ อย่าง คือ

ศีลสังวร ความสำรวม คือ ศีล ๑

สติสังวร ความสำรวม คือ สติ ๑

ญาณสังวร ความสำรวม คือ ญาณ ๑

ขันติสังวร ความสำรวม คือ ขันติ ๑

วิริยสังวร ความสำรวม คือ ความเพียร ๑

ฟังดูเป็นตำรา เป็นวิชาการ แต่แท้จริงแล้วเป็นชีวิตปกติประจำวัน เป็นข้อประพฤติปฏิบัติสำหรับผู้บรรพชิตที่รู้แจ้งอริยสัจธรรม เพราะต้องเป็นผู้ที่เข้าใจในศีลสังวร ที่จะไม่ล่วงศีล และต้องเข้าใจในสติสังวร คือ ความสำรวมในจักขุนทรีย์ เป็นต้น ซึ่งหมายความว่า ในขณะที่เห็นต้องมีสติที่จะระลึกได้ว่าสภาพธรรมที่เห็นไม่ใช่ตัวตน เป็นสภาพรู้ เป็นธาตุรู้ เป็นนามธรรม นี่คือนชีวิตประจำวัน แต่ถ้าตามตำรา คือ สติสังวร

ข้อความต่อไปมีว่า

สังวรที่มาดังนี้ว่า

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร อชิตะ กระแสเหล่าใดในโลก สติเป็นเครื่องกั้นกระแสเหล่านั้น เราย่อมกล่าวการกั้นกระแสทั้งหลาย กระแสเหล่านี้อันบัณฑิตย่อมปิดได้ด้วยปัญญา ดังนี้ ชื่อว่าญาณสังวร

พูดกันบ่อย ๆ ใหม่ว่า สติเป็นเครื่องกั้นกระแสของอกุศลธรรม เวลาที่สติเกิด อกุศลธรรมเกิดไม่ได้ในขณะนั้น ที่รู้อย่างนั้นเป็น ญาณสังวร

ส่วนขันติสังวร คือ

สังวรที่มาดังนี้ว่า

เป็นผู้อดทนต่อความหนาว ต่อความร้อน ดังนี้ ชื่อว่าขันติสังวร

ท่านผู้ฟังมีหรือเปล่า ขันติสังวร อากาศก็กำลังจะร้อนขึ้น ๆ ทุกวัน ๆ ซึ่งในชีวิตประจำวันของผู้ที่จะอบรมเจริญปัญญา การที่จะรู้แจ้งอริยสัจธรรม ต้องอาศัยความอดทนอย่างยิ่ง อดทนที่จะระลึกถึงลักษณะของสภาพธรรมในขณะนั้น ไม่ว่าจะร้อนหรือจะหนาว ก็รู้ว่าเป็นลักษณะของสภาพธรรมที่เกิดขึ้นปรากฏเพราะเหตุปัจจัย ช่วยให้อดทนได้ไหม ถ้ารู้อย่างนี้

เมื่อมีกาย ก็ต้องมีความทุกข์ซึ่งเกิดขึ้นเพราะกระทบสิ่งหนึ่งสิ่งใดด้วยกาย เย็นบ้างร้อนบ้างเป็นของธรรมดา เมื่อมีกาย จะไม่กระทบกับเย็นหรือร้อนที่จะเกิดความทุกข์เป็นไปไม่ได้ไหม ก็ย่อมเป็นไปไม่ได้ แต่ถ้าหลงลืม ไม่รู้ว่าขณะนั้นไม่ใช่ตัวตน เป็นวิบากจิต เป็นผลของกรรมซึ่งเกิดขึ้นรู้อารมณ์ที่กระทบกายและดับไป ถ้าไม่รู้ อย่างนี้จริง ๆ ย่อมเดือดร้อน ย่อมคร่ำครวญ ย่อมรำพัน ซึ่งในขณะนั้นหลงลืมสติ ไม่ได้รู้ว่า ลักษณะที่ร้อน หรือว่าลักษณะที่เย็น ลักษณะของความรู้สึกซึ่งทุกข์ที่กาย ในขณะนั้น ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน

ถ้าอดทนไม่ได้ จะเป็นอย่างไร ก็ยิ่งเดือดร้อนด้วยประการทั้งปวง ไข่มุขใหม่ พยายามจะหาสิ่งที่จะผ่อนคลายความทุกข์กายนั้น ถ้าหาได้ก็ดี แต่ถ้าหาไม่ได้ ก็ยิ่งเดือดร้อนรำคาญใจ ยิ่งเป็นทุกข์เพิ่มขึ้น

เพราะฉะนั้น การที่จะรู้แจ้งอริยสัจธรรม เวลาที่มีการสังวรทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ย่อมเป็นผู้ที่อดทนต่อความหนาว ต่อความร้อนได้เวลาที่ ปัญญาเกิดขึ้น ชื่อว่าขันติสังวร

ดีหรือไม่ดี ดี เพราะฉะนั้น อย่าลืมขันติสังวร เวลาที่กระทบกับอารมณ์ที่ไม่น่าพอใจทั้งหลาย ทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ

นอกจากนั้นก็มี

ประการที่ ๕ คือ วิริยสังวร สังวร คือ ความเพียร สังวรที่มาดังนี้ว่า ย่อมไม่ยังกามวิตกอันเกิดขึ้นแล้วให้อยู่ทับ ดังนี้ ชื่อว่าวิริยสังวร

นี่คือข้อความในอรรถกถา ซึ่งมาจากพระไตรปิฎก ท่านผู้ฟังจะเห็นความสมบูรณ์ของพยัญชนะได้ ถ้าท่านผู้ฟังจะพูดเอง อาจจะไม่มีความหมายที่กระชับ อย่างนี้ ซึ่งข้อความในอรรถกถามีว่า

ย่อมไม่ยังกามวิตกอันเกิดขึ้นแล้วให้อยู่ทับ

ทุกคนมีความยินดีพอใจในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ไม่ใช่เล็กน้อย แต่มาก และไม่มีวันอิ่ม ไม่มีวันเต็ม ไม่มีวันพอ เพราะฉะนั้น ผู้ที่ไม่อบรมเจริญปัญญา ย่อมยังกามวิตกอันเกิดขึ้นแล้วให้อยู่ทับ ไม่มีวันที่จะพ้นไปได้เลย แต่ผู้ที่อบรมเจริญสติระลึกรู้ลักษณะของสภาพธรรมที่ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตนที่ละเอียดที่ละน้อย ในที่สุดวันหนึ่ง ย่อมไม่ยังกามวิตกอันเกิดขึ้นแล้วให้อยู่ทับ หมายความว่า กามวิตกนั้นไม่สามารถครอบงำได้ต่อไปด้วย วิริยสังวร

ก็สังวรทั้งหมดนี้ เรียกว่าสังวร เพราะระงับกายทุจริต เป็นต้น อันควรระงับตามควรแก่ตน และเรียกว่าวินัย เพราะกำจัดกายทุจริต เป็นต้น อันควรกำจัดตามควรแก่ตน สังขารวินัยพึงทราบว่ามี ๕ อย่าง ด้วยประการฉะนี้ก่อน

นี้สำหรับปกติประจำวัน

สำหรับปหานวินัย ๕ อย่าง คือ ตทังคปหาน การละกิเลสได้ด้วยองค์นั้น ๆ ๑
วิกขัมภนปหาน คือ การละกิเลสได้ด้วยการข่มไว้ ๑ เหมือนเขียนสหาย
สมุจเฉทปหาน คือ การละกิเลสได้เด็ดขาด ๑ เกิดขึ้นดับกิเลส ปฏิบัติสัทธิปหาน
คือ การละกิเลสอย่างระงับ ๑ นิสสรณปหาน คือ การละกิเลสด้วยการสลัดออก ๑

ปหานวินัยประการที่ ๑ คือ ตทังคปหาน ได้แก่ วิปัสสนาญาณทั้งหลาย
มีนามรูปปริจเฉทญาณ เป็นต้น

ปหานวินัยประการที่ ๒ คือ วิกขัมภนปหาน ได้แก่ การละธรรม มี
นิวรณธรรม เป็นต้น เพราะห้ามความเป็นไปด้วยสมาธิอันเจริญถึงขั้นอุปปาจาระและ
ขั้นอัปปนา ดูจากการละสหายบนหลังน้ำได้ด้วยการทำลายความสืบทอดกันอันใด
นี้ชื่อว่าวิกขัมภนปหาน

แสดงให้เห็นว่า การที่จะละอกุศลมีหลายขั้น สำหรับขั้นที่เป็นตทังคปหาน
ได้แก่ วิปัสสนาญาณ สำหรับขั้นที่เป็นวิกขัมภนปหาน ได้แก่ การเจริญสมถะ
จนกระทั่งถึงอุปปาจารสมาธิและอัปปนาสมาธิ ซึ่งอุปมาเหมือนกับการละสหายที่อยู่บน
หลังน้ำได้ด้วยการทำลายการสืบทอดกัน

ธรรมดาสหายที่อยู่บนน้ำก็ติดกันแน่น แต่ถ้าท่านผู้ฟังจะเอาไม้จิก หรือเขี่ย
ออกก็ได้ชั่วคราว หลังจากนั้นก็เข้ามาต่อกันอีก ฉันทิ กิเลสทั้งหลายย่อมระงับไป
ชั่วคราว ในขณะที่ความสงบมั่นคงขึ้นจนถึงขั้นอุปปาจารสมาธิและอัปปนาสมาธิ ซึ่งเมื่อ
ถึงขั้นอัปปนาสมาธิ คือ ขั้นฉานจิต ก็เป็น วิกขัมภนปหาน

ปหานวินัยประการที่ ๓ คือ สมุจเฉทปหาน ได้แก่ ขณะที่มรรคจิตเกิดขึ้นดับ
กิเลส

ปหานวินัยประการที่ ๔ คือ ปฏิบัติสัทธิปหาน ได้แก่ ภาวะที่กิเลสถูกปราบ
เสร็จแล้วในขณะแห่งผลจิต

คือ ปหานในขณะของมรรคจิตเป็นสมุจเฉทปหาน ปหานในขณะของผลจิต
เป็นปฏิบัติสัทธิปหาน

และสำหรับธรรมที่ปหานกิเลส ได้แก่ นิพพาน เป็นนิสสรณปหาน คือ นิพพาน อันมีสังขตธรรมทั้งปวงละได้แล้ว เพราะสลัดสังขตธรรมออกไปได้หมดอันใด นี่ชื่อนิพพาน

เพราะฉะนั้น เวลาที่สภาพของนิพพานปรากฏ กิเลสจะเกิดในขณะนั้นไม่ได้

กัปปาน คือ การละนี้ ทั้งหมดเรียกว่าปหานวินัย เพราะชื่อว่าปหาน ด้วยอรรถว่า ละ ชื่อว่าวินัย ด้วยอรรถว่า กำจัด

วินัย ๒ อย่างโดยย่อ และ ๑๐ อย่างโดยแจก ดังว่ามาจะนี้ ย่อมไม่มีแก่ ปุถุชนผู้ไม่ได้สดับ เพราะความเป็นผู้มีสังวรอันทำลายแล้ว และเพราะยังละไม่ได้ซึ่ง ธรรมอันจะพึงละ เหตุนี้ปุถุชนนี้จึงชื่อว่า ผู้มิได้ฝึกฝน เพราะไม่มีวินัยนั้น ฉะนั้นแล

เป็นเรื่องที่จะต้องฟัง และพิจารณาตรวจสอบตัวท่านเอง เพื่อการเจริญปัญญา ของท่านว่า ได้อบรมเจริญวินัยถึงขั้นใดแล้ว

ถ. อาจารย์กล่าวว่า การสังวรนั้นไม่ใช่ตัวตน ในเมื่อไม่ใช่ตัวตน เวลาจะ สังวร จะต้องสังวรอย่างไร คือ ผมสงสัยว่า ศีล ๕ ประการเราก็สมาทานอยู่ แต่ว่า บางครั้งเหตุปัจจัยทำให้ล่วงทุจริตไป เช่น ทำให้ยุ่งหรือมดตาย ขณะที่ล่วงทุจริตกรรม ขณะนั้นก็พลอสติ อาจารย์ต่าง ๆ บอกว่า ไม่ให้ฆ่าสัตว์ ไม่ให้ลักทรัพย์ ไม่ให้ ประพฤติผิดในกาม คล้าย ๆ กับว่ามีตัวตนที่จะวิริติทุจริต แต่อาจารย์บอกว่า ไม่มี ตัวตนที่จะวิริติทุจริต การสังวรนี้ไม่มีตัวตน เป็นอย่างไร

สุ. การฟังพระธรรมต้องฟังโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของพระวินัย หรือ พระสูตร หรือพระอภิธรรม จะต้องสอดคล้องกัน มิฉะนั้นท่านผู้ฟังก็จะประพฤติธรรม ได้เพียงขั้นศีล ไม่สามารถที่จะประพฤติปฏิบัติได้สูงไปกว่านั้น

แต่เพราะมีการฟัง และเข้าใจเรื่องของสภาพธรรมซึ่งเป็นอนัตตาในพระสูตรและ ในพระอภิธรรม ประกอบกับพระวินัย จึงเข้าใจได้ว่า แม้ในขณะที่วิริติทุจริตนั้น ก็ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน แต่เป็นกุศลจิตที่เกิดขึ้นกระทำกิจวิริติทุจริต

การที่จะรู้จริง ๆ ว่า ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน ไม่ใช่เพียงท่องตาม หรือพูดตาม หรือไม่ใช่เพียงคิดตาม แต่จะต้องเป็นการอบรมเจริญปัญญาที่สามารถจะ

ถึงปหานวินัย คือ วิปัสสนาญาณเกิดขึ้น ที่จะละการยึดถือสภาพธรรมว่าเป็นสัตว์ เป็นบุคคล เป็นตัวตนได้ตามลำดับขั้น จนกระทั่งสามารถรู้แจ้งอริยสัจธรรมได้

เป็นเรื่องของชีวิตประจำวันที่จะต้องศึกษาไป พิจารณาไป ฟังไป ประพฤติปฏิบัติไป จนกว่าปัญญาจะค่อย ๆ สมบูรณ์ขึ้น

สำหรับเหตุประการที่ ๔ ที่ทำให้เกิดทิฏฐิ คือ

อโยนิโสมนสิกาโร กระทำไว้ในใจโดยอุบายอันไม่แยบคาย มีคำอธิบายว่า ด้วยการกระทำไว้ในใจโดยอุบายอันไม่แยบคายซึ่งเหตุเหล่านี้แหละอบรมแล้ว และด้วยความเป็นผู้ชวนชวายในการถือมงคลต้นข้าว เป็นต้น เป็นเหตุให้เกิดทิฏฐิ

วิธีที่จะทราบ ว่า ท่านผู้ฟังยังมีความเห็นผิดนิด ๆ หน่อย ๆ เล็ก ๆ น้อย ๆ หรือว่ายังมีความโน้มเอียงที่จะไปสู่ความเห็นผิดได้อย่างมากในวันหนึ่งข้างหน้าหรือไม่ นั้น ก็อยู่ที่การพิจารณาว่า ท่านยังเป็นผู้ที่ถือมงคลต้นข้าวอยู่หรือเปล่า ซึ่งน่าจะพิจารณาใหม่ในชีวิตประจำวัน

๑๐๔๖

ถ. ผมเพิ่งจะเริ่มฟัง และจะรับไปปฏิบัติ แต่ยังไม่ทราบข้อเท็จจริง เพราะฉะนั้น ขอให้อาจารย์อธิบายเรื่องมงคลตื่นเช้าว่าเป็นอย่างไร ต้นสายปลายเหตุ ผมยังไม่ทราบ

สุ. ขอฟังความเห็นของท่านผู้ฟังท่านอื่นด้วย ในเรื่องของมงคลตื่นเช้า ซึ่งมีไม่น้อยแทบจะเรียกได้ว่า มีมากในชีวิตประจำวัน และคงจะเพิ่มขึ้นอีก

ผู้ฟัง มงคลตื่นเช้า เท่าที่ผมคิดได้ เมื่อหลายปีมาแล้วมีสระน้ำวิเศษ คนตื่นกัน จ้างรถไปวันละ ๓๐๐๐ บาท ๕๐๐๐ บาท และเป็นหมื่นขึ้นไปเรื่อย ๆ จนสุดท้ายมีน้ำทิพย์มาขายที่ตลาดคลองเตย เป็นถุงพลาสติก ถุงละ ๕ บาท ๑๐ บาท อย่างนี้เป็นต้น นี่เป็นลักษณะของมงคลตื่นเช้าประเภทหนึ่ง และมีอีกมาก เวลานี้พระอรหันต์ในประเทศไทยมีมากมาย พวกกันไปหาพระอรหันต์ พวกกันไปถวายภัตตาหารแก่พระอรหันต์มากมาย แบบนี้ก็เป็นมงคลตื่นเช้า ตามที่ผมคิดนะ จะผิดหรือจะถูกก็ไม่รู้

สุ. ทุกท่านมีความรักตนเป็นพื้นฐาน เพราะฉะนั้น สิ่งใดก็ตามที่จะทำให้ตนเองได้ดีมีสุข แต่ไม่ประกอบด้วยเหตุผลตามที่พระผู้มีพระภาคทรงตรัสรู้และทรงแสดง ขณะนั้นเป็นมงคลตื่นเช้า เพราะไม่ใช่การประจักษ์แจ้งจริง ๆ

ควรเชื่อมั่นในเรื่องของกรรมและผลของกรรมเท่านั้น แต่เมื่อไม่มีความเข้าใจอย่างนี้ ก็ย่อมยึดถือในสิ่งอื่นที่ไม่ประกอบด้วยเหตุผลตามความเป็นจริง ซึ่งขณะนั้นเป็นมงคลตื่นเช้าทั้งหมด

เพราะฉะนั้น ถ้าท่านผู้ฟังอยากจะทราบว่า มงคลตื่นเช้ามีอะไร หรือสงสัยว่าจะเป็นมงคลตื่นเช้าหรือเปล่า ก็อาจจะพิจารณาในชีวิตประจำวันได้

ไม่ทราบว่า วันนี้ท่านผู้ฟังชมรายการโทรทัศน์ตอนเที่ยงหรือเปล่า มีรายการหนึ่งซึ่งมีนักศึกษากำลังจะสอบไล่เข้ามหาวิทยาลัย ก็มีคนหนึ่งท่องหนังสือเป็นการใหญ่ แต่อีกคนหนึ่งไม่ท่อง มีอะไรไม่ทราบ ดิฉันก็ลืม เรียกว่างูอะไรก็ไม่ทราบ

เป็นก้อน ๆ และก็ดูตามหน้า มีหลายสี ถ้าดูด้วยสีเลือดหมูจะชอบเข้าวิเศษได้ ถ้าดูด้วยสีอะไรก็จะเข้าคณะต่าง ๆ ตามสีนั้น ๆ ได้ จริงไหม เป็นมงคลตื่นข่าวหรือเปล่า เพราะฉะนั้น การที่จะเข้าใจว่า อะไรเป็นมงคลตื่นข่าว ไม่ยาก แต่ต้องอาศัยการพิจารณาจริง ๆ ว่า ในขณะนั้นตัวท่านมีความโน้มเอียงที่จะเชื่อในสิ่งอื่นที่ไม่ใช่ในเรื่องกรรมของตนเองหรือเปล่า เพราะถ้ายังอาศัยบุคคลอื่น อาศัยวัตถุอื่นภายนอก คิดว่าเป็นสิ่งที่สามารถดลบันดาลหรือว่ามีผลที่จะให้ความสำเร็จ ความสุขกับตัวท่าน โดยที่ไม่ได้คิดเลยว่า ต้องเป็นกุศลกรรมของท่านเองเท่านั้นที่จะนำมาซึ่งประโยชน์สุข ทุกประการให้แก่ท่าน ไม่ใช่วัตถุภายนอกสิ่งอื่นเลย ถ้าขณะใดลืมน้อมเอียงที่จะยึดถือในสิ่งหนึ่งสิ่งใดภายนอก ในขณะนั้นหมายความว่า เป็นผู้ยึดถือในมงคลตื่นข่าว ซึ่งมีมากใช้ไหมในชีวิตประจำวัน เรื่องอื่นยังมีอีกไหมที่เป็นมงคลตื่นข่าว

ถ. มีผู้ที่นับถือศาสนาพุทธเป็นจำนวนมาก ไปบนบานพระแก้วมรกตด้วยไข่ต้มเพื่อให้สำเร็จผล หรือบางครั้งก็ติดสินบนพระพุทธรูปที่ถือว่าศักดิ์สิทธิ์ ด้วยการให้ธูปเทียน หรือปิดทอง ความเชื่ออย่างนี้เป็นมงคลตื่นข่าวหรือไม่

ส. ใครต้องการไข่ ก่อนที่จะเอาไข่ไปให้ใคร จะต้องพิจารณาว่า ใครต้องการไข่ เพื่อเหตุผลตามความเป็นจริงซึ่งจะไม่ใช่ผู้ถือมงคลตื่นข่าว เพราะฉะนั้น ไม่ว่าใคร ทำอะไรตาม ๆ กันไป อาจจะเป็น ๑๐๐ ปี ๒๐๐ ปี ๓๐๐ ปี จนถึง ๒๕๐๐ กว่าปี ท่านผู้ฟังก็ต้องพิจารณาว่า พระผู้มีพระภาคทรงตรัสรู้และทรงแสดงธรรมเพื่อต้องการไข่หรือว่าเพื่ออะไร

ใครเป็นผู้ต้องการไข่ รู้ได้อย่างไรว่าต้องการจึงได้เอาไข่ไปให้ แสดงว่ามีผู้ต้องการ เมื่อต้องการสิ่งใดก็ให้สิ่งนั้น แต่ทำไมไม่ให้สิ่งอื่น ทำไมต้องเป็นไข่ ทุกอย่างต้องมีเหตุผล ถ้ายังไม่ได้เหตุผล ก็ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเชื่อ หรือทำตาม ท่านผู้ฟังอาจจะเคยทำตามมาแล้วมากในอดีต แต่ในปัจจุบันนี้เป็นผู้ที่ตรงต่อธรรม ต้องเป็นผู้ที่พิจารณาธรรมจริง ๆ ว่า พระผู้มีพระภาคทรงแสดงธรรมเพื่อจุดประสงค์อะไร เพื่อให้ผู้ฟังถวายเป็นกุศล หรือให้ผู้ฟังเข้าใจเหตุผลของสภาพธรรมตรงตามความเป็นจริงเพื่อที่จะดับกิเลสเป็นสมุจเฉท

ท่านผู้ฟังทุกท่านพิจารณาเอง คิดเองได้ใช่ไหมว่า กรรมอยู่ที่ไหน พระผู้มีพระภาคทรงตรัสรู้และทรงแสดงเรื่องของกรรมว่า กุศลกรรมให้ผลเป็น กุศลวิบาก อกุศลกรรมให้ผลเป็นอกุศลวิบาก พระผู้มีพระภาคตรัสเรื่องไขไว้ใน พระสูตรไหน มีไหม เมื่อไม่มี ทำไมไม่ฟังพระธรรม มีพระธรรมเป็นสรณะที่จะ พิจารณาและประพฤติปฏิบัติตามโดยถูกต้อง ซึ่งจะทำให้เป็นผู้ที่ไม่เกิดมัจฉาภิภูมิจิต แต่ถ้าไม่พิจารณา ก็ย่อมจะเป็นผู้ที่มีความรักตนเป็นพื้นฐาน และไม่พิจารณาเหตุผล ให้ตรงตามความเป็นจริงว่า กุศลวิบากทั้งหลายเป็นผลของกุศลกรรมของตน

พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ได้ทรงแสดงธรรมที่จะให้บุคคลใด ถวายไข แต่ทรงแสดงเรื่องของจิต เจตสิก รูป เรื่องของกุศลจิต อกุศลจิต และ กุศลกรรม อกุศลกรรม กุศลวิบาก อกุศลวิบาก

ยังมีการยึดถือมงคลต้นข้าวอะไรอีกไหม และท่านผู้ฟังจะเอาไขไปถวายไหม คนอื่นไม่สำคัญ เพราะฉะนั้น พระอรหันตบุคคลเป็นผู้ที่เชื่อมั่นในกรรมและในผลของ กรรม เป็นผู้ที่มีกัมมัธสกลตาญาณจริง ๆ ท่านเป็นผู้ที่ไม่ยึดถือมงคลต้นข้าว

ถ. ท่านอาจารย์ช่วยอธิบายวิธีการที่จะปฏิบัติวิปัสสนา หรือกัมมัฏฐาน เพื่อยังจิตให้สงบ จะเลือกเอาข้อหนึ่งข้อใดก็ได้ ขอให้กรุณาบอก เพราะผมเริ่มจะหัด ปฏิบัติ ไม่ใช่ว่าเคยทำมาก่อน

สุ. ขั้นต้น ฟังให้เข้าใจ ยังไม่ต้องคิดถึงเรื่องปฏิบัติ เพราะถ้ายังไม่เข้าใจ โดยละเอียด แต่จะปฏิบัติ ย่อมปฏิบัติผิด แต่เมื่อเข้าใจถูกต้องโดยละเอียดแล้ว ไม่จำเป็นต้องนึกว่าจะปฏิบัติ เพราะสภาพธรรมทั้งหลายเป็นอนัตตา ไม่มีใครทราบว่าจะต่อไปสติจะเกิดเมื่อไร อาจะเกิดในขณะนี้ หรือว่าในขณะนี้ยังไม่เกิด แต่เมื่อมี เหตุปัจจัยที่สติจะเกิด สติก็เกิดระลึกได้ที่จะพิจารณาลักษณะของสภาพธรรมตามที่ได้ ยินได้ฟังโดยถูกต้อง ทางตา หรือทางหู หรือทางจมูก หรือทางลิ้น หรือทางกาย หรือทางใจ ไม่มีใครสามารถที่จะตั้งกฎเกณฑ์ให้สติเกิด มิฉะนั้นแล้วก็ไม่ใช่อนัตตา

มีท่านผู้ฟังหลายท่านที่หวังว่า ท่านไม่ได้ปฏิบัติ ท่านก็อายุมากแล้ว ชีวิตของท่านก็คงจะอยู่ได้ไม่นาน แต่อย่าเป็นห่วงเลย สิ่งที่เราควรห่วง คือ อย่าปฏิบัติผิด เพราะฉะนั้น อย่าเพิ่งรีบปฏิบัติ แต่ต้องเข้าใจให้ถูกต้องก่อน

ผู้ฟัง ดิฉันมีเรื่องสนุก ๆ เล่าให้ฟังนิดหน่อย ซึ่งเกิดกับตัวเอง จะเป็นมงคลตื่นข่าวหรือเปล่าก็ไม่ทราบ แต่ดิฉันเชื่อว่า ตั้งแต่เราปฏิสนธิมา ก็มีกรรมติดตัวกันมาทุกคน แต่เราไม่ทราบเท่านั้นเอง และสิ่งที่เกิดขึ้นกับเรา ดิฉันคิดว่า บางครั้งก็คล้ายกับบังเอิญ แต่บางครั้งเราก็สงสัยว่า เพราะอะไรจึงเป็นอย่างนั้น อย่างไรก็ตามที่เจอทั้งที่ดีและไม่ดีนี้ ก็คือกรรมของเรานั่นเอง ดิฉันเชื่อมั่นในกรรม ๑๐๐%

เหตุการณ์ที่ดิฉันพบมา เป็นเรื่องอัศจรรย์เหมือนกัน และไม่ทราบว่า เพราะอะไรจึงต้องมาเกิดกับเรา คือ ตามบ้าน หรือตามร้านค้าของคนจีน รู้สึกว่าจะต้องมีพระภูมิเจ้าที่ที่ตั้งอยู่กับพื้นเตี้ย ๆ คงเคยเห็นกันที่เขาเรียกว่า ตีจู้ ซึ่งดิฉันไปแข่งร้านที่อุบล เด็กที่ร้านเขาไม่เชื่อเลยว่าเทวดามีจริง เขาไม่เชื่ออะไรทั้งหมด และไม่เชื่อเรื่องกรรมด้วย ดิฉันก็พูดไม่ออก บอกเขาว่า เทวดามีจริง เขาก็ไม่เชื่อ เขาหาว่า เราเชื่อสิ่งที่เหลวไหล เขาถือว่า เขาทำปัจจุบันดีแล้ว ไม่เชื่อว่าอะไรจะมาลบล้างความดีของเขาได้ นี่เป็นความเชื่อของเขา พอแข่งร้านได้แล้ว เขาก็ไปรื้อพระภูมิเจ้าที่ รื้อออกเลย โดยไม่มีการบอกกล่าว รื้อออกไปเฉย ๆ อย่างนั้นแหละ ดิฉันก็ไม่อยู่ แข่งร้านแล้วดิฉันก็กลับมาเพราะมีงานทางนี้รออยู่

เมื่อรื้อแล้ว เด็กลูกจ้างที่อยู่ในร้านหลายคนไม่เป็นอะไรเลย แต่ตัวแถมเองเจ็บขนาดขับรถไปไหนไม่ได้ อยู่เฉย ๆ ก็เจ็บอย่างไม่มีเหตุผล คือ เจ็บแบบไม่มีแรงไปโรงพยาบาลก็ต้องวานเพื่อนขับรถให้ ไปถึงโรงพยาบาลรักษาอยู่ตั้งนานก็ไม่หาย มารักษาที่คลินิกก็ไม่หาย ก็โทรเลขมาหาดิฉัน ดิฉันก็รีบขึ้นไป เห็นตัวแล้วตกใจเลย เพราะว่าเหลืองหมดทั้งตัว ดิฉันก็ถามว่า เราไปทำอะไร ดิฉันเห็นตีจู้หายไปก็ถามว่าหายไปไหนนี่ เขาบอกว่า รื้อไปแล้ว ถามว่า จุดธูปบอกหรือเปล่า เขาก็บอกว่า เปล่า ดิฉันก็ว่า ทำไมทำอย่างนั้น ความจริงเราต้องบอกเจ้าที่เขา

ดิฉันคิดว่า โอปปาทิกะนี้มีจริง จะเป็นเทวดาจีน เทวดาไทย ก็เหมือนกัน ความดี เชื่อชาติไหนก็มีการทำดี เขาเป็นเจ้าของบ้าน เราต้องบอกเขา ก็ไม่เสียหายอะไร เป็นสิ่งที่เราไม่รู้ไม่เห็น ดิฉันก็บอกว่า เอาอย่างนี้ ดิฉันแก้ไขให้เลย เพราะดิฉันรับประทานเจอยู่แล้ว ดิฉันก็จัดของไปถวายสังฆทาน ทำอาหารเจหมด และไปเจอพระสงฆ์รูปหนึ่งอายุตั้ง ๙๐ กว่า ท่านฉันเจ ถวายสังฆทานแล้ว ท่านก็น้ำมนต์รดให้เด็กคนนี้ ดิฉันก็เฉยๆ จะรดก็รด และดิฉันก็กวาดน้ำอุทิศส่วนกุศล และไปซื้อยามาให้เขารับประทาน ๒๕ บาท หายเลย ทั้งๆ ที่รักษามาแล้วเป็นเดือนไม่หาย แบบนี้จะเป็นมงคลตื่นข่าวหรือเปล่าก็ไม่ทราบ แต่ประสบกับตัวดิฉันจริง ๆ และได้ทำไปแล้วจริง ๆ แต่ทำทางกรรมดี และอุทิศส่วนกุศลไปให้

ส. จบแล้วก็ยังไม่หายสงสัย ใช่ไหม ยังจะต้องสงสัยกันอีกต่อไปแสนนาน เพราะว่ามีมาก หลายเรื่อง ตามแต่ละเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งท่านผู้ฟังจะเห็นได้ว่าชีวิตในสังสารวัฏจะสืบทอดไปอีกนานแสนนาน ถ้ายังไม่มีความรู้แจ้งอริยสัจจธรรมว่า ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน จะมีความเห็นต่าง ๆ นานา และเหตุที่จะให้เกิดทิฏฐิ ความเห็นต่าง ๆ ซึ่งไม่สามารถเชื่อได้แน่นอน แม้ว่าจะมีเหตุการณ์อย่างนี้หรือคล้าย ๆ อย่างนี้อีกหลายเรื่อง

ท่านผู้ฟังควรจะคิดถึงในมุขกลับด้วย เป็นต้นว่า ชาวต่างประเทศ มีเด็กทารกตกรถไฟที่ประเทศญี่ปุ่น แต่รถไฟไม่ทับ ไม่มีอันตรายเลย ถ้าเป็นเมืองไทยคงจะถามกันว่า หลวงพ่ออะไร แต่ว่าที่โน่นไม่มีปัญหาอย่างนี้ เพราะฉะนั้น การที่มีความคิดเห็นต่าง ๆ ที่ไม่สามารถจะเข้าใจได้ชัดเจน ก็เพราะไม่ใช่การอบรมเจริญปัญญาที่จะประจักษ์ลักษณะของสภาพธรรมที่เกิดขึ้น ซึ่งไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน

ถ้าทราบโดยยังไม่มั่นคงในการอบรมเจริญปัญญาที่จะละ ตราบนั้นก็ยังคงมีเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะทำให้เกิดความเห็นผิด หรือว่าการโน้มน้าวไปสู่ความคิดความเชื่อในเรื่องอื่น ซึ่งไม่ใช่ความเชื่อมั่นในเรื่องของกุศลกรรมและอกุศลกรรม เพราะฉะนั้น หนทางไหนที่จะเป็นหนทางที่ตรง ทำให้ไม่โน้มน้าวไปสู่การยึดถือที่เป็นมงคลตื่นข่าว แต่จะเป็นผู้ที่มั่นคงขึ้นในเรื่องของกรรม

ไม่ว่าอะไรจะเกิดขึ้น ทุกอย่างมีเหตุปัจจัยจึงได้เกิดขึ้น เพราะฉะนั้น ควรจะเข้าใจถึงสภาพธรรมที่ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน ซึ่งเป็นเหตุปัจจัยอันแท้จริง เพราะนามธรรม คือ จิต เป็นเหตุ จิตที่ดีเป็นกุศล ย่อมเป็นเหตุให้ได้รับกุศลวิบาก จิตที่ไม่ดีเป็นอกุศล ย่อมเป็นเหตุให้ได้รับอกุศลวิบาก เป็นผู้ที่มั่นคงในเรื่องของกรรม ตัดเรื่องอื่นออกไป จะทำให้เป็นผู้ที่ไม่สนใจ ไม่มีการโน้มเอียงที่จะยึดถือมงคลตื่นข่าว ซึ่งเรื่องของความเห็นผิดนี้ ในคราวก่อนก็ได้กล่าวถึงลักษณะของความเห็นผิด ใน **อัฐสาลินีอรรถกถา** มีข้อความว่า

ทิวสนั้นแหละ ชื่อว่าทิว สุกหนิ ด้วยอรรถว่า ก้าวล่วงได้ยาก (มงคลตื่นข่าวก็แสนที่จะก้าวล่วงได้ยาก) เหมือนดังขุทญ้า ขุทปา และขุทญเขา

ถ้ามีแต่ทุ่งหญ้า ก็ยากที่จะหาทิศทางได้เจอ สำหรับเมืองเราก็มีทุ่งกุลาร้องไห้ ใครเข้าไปแล้วจะหาทางออกไม่ได้ แม้แต่พวกกุลาร้องไห้ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นเผ่าที่มีความอดทน ก็ยังถึงกับร้องไห้ เพราะไม่สามารถจะหาทางออกได้ เพราะฉะนั้น ความเห็นผิดทำให้วนเวียนอยู่ในความเห็นผิด หลงอยู่ในความเห็นผิด ไม่สามารถที่จะพบเหตุและผลจริง ๆ ที่จะทำให้ออกจากความเห็นผิดได้ เหมือนคนที่หลงอยู่ในขุทญ้า หรือขุทปา หรือขุทญเขา

คงเคยได้ยินเรื่องภูเขาขวางกต เป็นภูเขาที่สลับซับซ้อนคดเคี้ยว ผู้ที่ไม่ชำนาญ ไม่สามารถที่จะหาทางออกได้ ฉนใด มงคลตื่นข่าวทั้งหลาย ถ้าไม่พิจารณาในเรื่องของกรรมจริง ๆ ไม่เป็นผู้ที่มั่นคงในเรื่องของกรรมจริง ๆ ก็วนเวียนอยู่ในเรื่องของมงคลตื่นข่าวทั้งหลาย เพราะว่าไม่สามารถจะพบทางแท้ ๆ ที่เป็นเหตุและเป็นผลได้ ยังคงเป็นเรื่องของความสงสัย ความไม่แน่ใจอยู่เรื่อย ๆ

ทุกคนต้องอยู่ด้วยกรรมของตน อย่าลืม จะป่วยไข้ได้เจ็บ ถ้าไม่มีกรรมซึ่งเป็นอกุศลกรรมก็คงจะไม่เกิดอกุศลวิบากขึ้น ฉนใด กุศลวิบากก็ฉนนั่น ถ้าไม่มีกุศลที่ได้กระทำแล้ว กุศลวิบากก็ย่อมเกิดขึ้นไม่ได้

นอกจากนั้นแล้ว

ความเห็นผิคนั้นแหละ ชื่อว่าทิวฏฐิกนฺตาโร กันดาร คือ ทิวฏฐิ ด้วยอรรถว่า มีความน่าระวางและมีภัยเฉพาะหน้า เหมือนกันดารโจร กันดารสัตว์ร้าย กันดารทราย กันดารขาดน้ำ และกันดารทุพภิกขภัย

เวลาที่มีภัยเกิดขึ้น ท่านผู้ฟังกลัว ตกใจ ถ้าอยู่กลางทะเลทรายก็ไม่ทราบว่าจะไปทางไหน ถ้าอยู่ในที่ที่รุ่มร่าม จะหลงอยู่สักเท่าไรก็คงไม่มีใครเดือดร้อน ไข้ไหมสบายดี ก็วัน ก็เดือน ก็ปี ก็ไม่เดือดร้อน แต่ว่าทิวฏฐินี้เป็น ทิวฏฐิกนฺตาโร กันดาร คือ ทิวฏฐิ ด้วยอรรถว่า มีความน่าระวางและมีภัยเฉพาะหน้า เหมือนกันดารโจร

ทุกท่านกลัวผู้ร้าย กลัวอันตรายที่จะเกิดจากคนร้าย และถ้าท่านอยู่ในเมืองที่เต็มไปด้วยโจรผู้ร้าย ก็ย่อมมีความกลัวภัย ฉันทิ ทิวฏฐิ ความเห็นผิ หรือมกคลตัน ขาวทั้งหลาย ก็ฉันทัน เป็นสิ่งที่เป็ภัยเฉพาะหน้า เพราะไม่ได้ทำให้เกิดปัญญารู้เหตุ และผลถูกต้องตามความเป็นจริง หลง และยังหลงอยู่ในที่กันดารซึ่งเต็มไปด้วยอันตราย เช่น กันดารโจร หรือว่ากันดารสัตว์ร้าย กันดารทราย เช่น ในทะเลทราย เป็นต้น หรือว่ากันดารขาดน้ำ กันดารทุพภิกขภัย เพราะถ้าเป็นความเห็นผิก็เป็นอกุศลจิต ซึ่งจะทำให้เกิดอกุศลกรรมได้ตามประเภทของความเห็นผิคนั้น ๆ อันจะทำให้เกิดอกุศลวิบาก ไม่ใช่เป็นกุศลจิตที่จะทำให้ได้รับแต่สุขวิบาก และไม่ใช่เป็นปัญญาที่เป็นความเห็นถูก ซึ่งจะทำให้สามารถดับกิเลสได้ แต่ความเห็นผิ ไม่ใช่หนทางที่จะทำให้รู้สภาพธรรม เพราะฉะนั้น ก็ไม่ใช่หนทางที่จะดับกิเลส

๑๐๔๗

อภิธัมมัตถวิภาวีนีฎีกา อรรถกถา อภิธัมมัตถสังคหะ ปริจเจทที่ ๒
แสดงลักษณะที่ต่างกันของทิวฐิกับปัญญา มีข้อความว่า

ปัญญา คือ ญาณนั้น รู้อารมณ์ได้ตามสภาพที่เป็นจริง แต่ทิวฐิ คือ ความเห็นผิดนั้น ละสภาพตามที่เป็นจริง ถือเอาโดยสภาพที่ไม่จริง เพราะฉะนั้น ทิวฐิจึงมีลักษณะที่เชื่อมั่นอย่างผิด ๆ ว่า สิ่งนี้เท่านั้นจริง สิ่งอื่นเปล่า

นี่เป็นความต่างกันของมิจฉาทิวฐิและสัมมาทิวฐิ ถ้าพูดถึงทิวฐิเฉย ๆ อาจจะเป็นอกุศลก็ได้ หรือว่าอาจจะเป็นกุศลก็ได้ เพราะฉะนั้น เวลาที่กล่าวถึงเรื่องของอกุศลธรรมและใช้คำว่าทิวฐิ ย่อมหมายถึงมิจฉาทิวฐิ และเวลาที่กล่าวถึงเรื่องของกุศลธรรมและใช้คำว่าทิวฐิ ย่อมหมายถึงสัมมาทิวฐิ คือ ปัญญา

ถ. เวลานี้ผมเชื่อแล้วว่า บุญมี บาปมี ผลของบุญทำให้เป็นสุข ผลของบาปจะเป็นปัจจัยให้เกิดทุกข์ บางครั้งผมขับรถกลางคืน โดยเฉพาะสายบางนา - ตราด พวกแมลงต่าง ๆ บินมาเล่นไฟ รถของเราก็ต้องชนแมลงต่าง ๆ ถ้าขับเร็วหน้ากระจกก็ติดแมลงไว้หลายตัว อยากทราบว่า พระโสดาบันขับรถกลางคืนหรือเปล่า

สุ. ก็คงจะสงสัยต่อไปอีกหลายเรื่อง จะเดินทางกลางคืนไหม เดี่ยวท่านจะไปเหยียบมดเข้า หรืออะไร ๆ แต่ว่าผู้ที่เป็นพระอริยเจ้าไม่มีเจตนาฆ่า เป็นหลัก

ถ. เจตนาฆ่าไม่มีแน่นอน แต่ก็รู้แน่นอนว่า ถ้าเราขับรถสายบางนา - ตราด แมลงจะต้องตายแน่นอน แต่เจตนาที่จะฆ่ามันไม่มี

สุ. แมลงมีกรรมใหม่ กรรมของแมลงมีไหม ทุกท่านอย่าคิดถึงบุคคลอื่นภายนอกเป็นปัจจัย ถึงเวลาจริง ๆ ที่กรรมจะให้ผล แม้ไม่มีบุคคลอื่นจะทำร้าย หรือจะทำอันตราย กรรมย่อมทำให้ผลของกรรมเกิดขึ้น ท่านผู้ฟังเคยตกกระไดไหม ใครทำให้ไม่ต้องคิดถึงคนอื่นเลย อาจจะมีการเจ็บปวดยิ่งกว่าการตกกระไดซึ่งท่านทำเอง หรือเกิดขึ้นด้วยตัวของท่านเอง ไม่ใช่บุคคลอื่นทำให้ แต่ถ้าบุคคลอื่นทำให้ ท่านก็พิจารณา

ว่า เป็นเพราะคนอื่น ลืมว่าเป็นเพราะกรรมของตนเอง แม้บุคคลอื่นไม่ได้ทำก็ยังมี
อกุศลวิบากเกิดขึ้นได้ ซึ่งแสดงให้เห็นชัดเจนว่า เป็นเพราะผลของกรรมของตนเอง
เพราะฉะนั้น แม้จะมีกรรมใหม่ ก็ต้องเหมือนกัน

ถ. ท่านพระองค์คูลีมาล ท่านฆ่าคนตั้งมากมาย ถ้าเราจะฆ่าแมลงสาบ
จำนวนเท่านั้น หรือฆ่าหมาจำนวนเท่านั้น และเราก็พยายามเดินตามหลังท่านอาจารย์
สุจินต์ จะลงนรกไหม

สุ. ถ้ายังไม่เป็นพระโสดาบันบุคคล ก็ยังมีปัจจัยที่จะทำให้เกิดในอบายภูมิ
ได้ ซึ่งหนทางเดียวที่จะทำให้ไม่เกิดในอบายภูมิและดับภพชาติได้ คือ การอบรม
เจริญสติปัฏฐาน

มีท่านผู้ฟังท่านหนึ่ง ท่านอยากเกิดในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ผูกพันอยู่กับการที่จะ
ไปเกิดในดาวดึงส์ แต่ท่านไม่ฟังธรรมเลย ก็อยากจะเรียนถามท่านว่า ท่านจะไป
ดาวดึงส์ได้โดยทางไหน เพราะว่าวันหนึ่ง ๆ อกุศลจิตย่อมเกิดมากกว่ากุศลจิต
เพราะฉะนั้น จะไปสู่ทางไหนกันแน่ ถ้าไม่ใช่เป็นผู้ที่อบรมเจริญสติปัฏฐาน

เพียงนั่งเฉย ๆ ถ้าสติปัฏฐานไม่เกิดพิจารณาสภาพธรรม อกุศลจิตย่อมเกิด
ยังไม่ทันที่จะกระทำกายกรรม หรือวจีกรรมใด ๆ เลย ทั้ง ๆ ที่ยังนั่งอยู่ นอนอยู่ ยืนอยู่
เดินอยู่ คิดอยู่ ก็ด้วยอกุศลจิตแล้วในวันหนึ่ง ๆ เพราะฉะนั้น มีทางจะไปสู่ทางไหน
มากกว่ากัน ดาวดึงส์ หรือว่าอบายภูมิ

ถ. แต่เมื่อเร็ว ๆ นี้ ผมฟังท่านอาจารย์จากทางวิทยุว่า ถ้าเรายึดมั่นอยู่ใน
กุศลกรรมบถ หนทางที่จะไปสู่อบายภูมินั้นก็ยาก

สุ. ถ้าเป็นผลของกุศลกรรม ทำให้เกิดในสุคติภูมิ แต่ทุกคนไม่ได้มีแต่
กุศลกรรม พิจารณาให้ดี ให้ละเอียดว่า กุศลธรรมมากหรือน้อยกว่าอกุศลกรรม และ
ถ้าจะพิจารณา ก็พิจารณาได้เฉพาะในชาตินี้ แต่ชาติก่อน ๆ เอาไปทิ้งไว้ที่ไหน กรรม
ยังมีโอกาสที่จะติดตามให้ผลอยู่เรื่อย ๆ ตราบใดที่ยังไม่ถึงปรีณิพพาน เพราะฉะนั้น
ไม่ควรเป็นผู้ประมาท

ถ. ถ้าเราพยายามทิ้งสิ่งชั่วทั้งหมดเท่าที่เคยมี วิบากที่เป็นอกุศลจะตามทันได้อย่างไร

สุ. อย่าห่วงเรื่องวิบาก ซึ่งเป็นผลของกรรมที่ได้กระทำแล้ว เพราะไม่มีใครทราบว่าจะพ่วงนี้หรือขณะต่อไปกรรมใดจะให้ผล ทุกท่านยังแข็งแรงในขณะนี้ ใครจะทราบว่าพ่วงนี้จะเป็นอย่างไร ซึ่งย่อมขึ้นอยู่กับเหตุ คือ กุศลกรรมหรืออกุศลกรรม เพราะฉะนั้น หนทางที่ดีที่สุด คือ เป็นผู้ไม่ประมาทที่จะเจริญกุศลทุกประการเท่าที่สามารถจะกระทำได้ และไม่ต้องเป็นห่วง เพราะไม่มีใครสามารถรู้แน่ว่า ชาติหน้าจะเกิดในสุคติภูมิไหม นอกจากผู้ที่เป็นพระอริยบุคคล เพราะฉะนั้น ก็เจริญกุศล แต่จะเกิดที่ไหนนั้น ช่วยไม่ได้ จะช่วยได้ก็ต่อเมื่อเป็นพระโสดาบันบุคคลแล้ว จึงจะไม่เกิดในอบายภูมิ ถ้าจะห่วง ก็ห่วงไปโดยไร้ประโยชน์ เพราะเหตุได้กระทำไว้แล้ว

ถ. ขณะที่เราเจริญสติ ขณะนั้นจิตต้องมีลักษณะของนามธรรมหรือรูปธรรมที่กำลังปรากฏ และที่จิตดวงนั้นจะมีอารมณ์อย่างนั้นเป็นอารมณ์ได้ โดยการ...

สุ. โดยการรู้ลักษณะของสติปัฏฐานว่า สติปัฏฐานไม่ใช่เป็นขั้นคิด

ถ. ตอนฟังใหม่ ๆ อะไรเกิดขึ้นก็คิดว่า อันนี้เป็นนามธรรม อันนั้นเป็นรูปธรรม พอนาน ๆ เข้าก็ชักชินที่จะคิดอย่างนั้น ซึ่งก็ไม่ใช่สติปัฏฐานอีก ตอนนั้นก็เลยเฉย ๆ ไม่อยากคิด ไม่อยากอะไร

สุ. ไม่ใช่จะบังคับความรู้สึกว่า จะคิดหรือจะไม่คิด แต่ให้ทราบว่า สติปัฏฐาน คือ ขณะที่จะรู้ลักษณะ อย่าลืม รู้ลักษณะของสิ่งที่กำลังปรากฏ ในขณะที่กำลังรู้ลักษณะ จะคิดพร้อมกันไม่ได้ เพราะฉะนั้น สติปัฏฐาน คือ เมื่อลักษณะปรากฏ ศึกษาในขณะนั้น คือ สังเกต น้อมไปที่จะรู้ลักษณะของสิ่งที่ปรากฏว่า เป็นสภาพรู้หรือไม่ใช่สภาพรู้ หรือว่าน้อมไปที่จะรู้ในลักษณะของสภาพรู้หรือธาตุรู้ ซึ่งเกิดดับสลับต่ออยู่ตลอดเวลา

เวลาที่สติปัฏฐานไม่เกิด ก็เป็นเรารู้ทั้งหมด คือ เราเห็น เราได้ยิน เราได้กลิ่น เราคิดนึก เราสุข เราทุกข์ แต่ให้ทราบว่า ผู้ที่ตรัสรู้แล้ว รู้ว่าขณะนั้นไม่ใช่เรา เป็นลักษณะของธาตุรู้ สภาพรู้ อากาเรารู้แต่ละลักษณะ เพราะฉะนั้น การที่ปัญญาจะละ

การยึดถือสภาพธรรมว่า เป็นสัตว์ เป็นบุคคล เป็นตัวตน เป็นเรา ก็ต่อเมื่อรู้ในลักษณะที่เป็นสภาพรู้หรือธาตุรู้ ค่อย ๆ เข้าใจเพิ่มขึ้น และจะค่อย ๆ ระลึกได้บ่อยขึ้น จนกว่าวันหนึ่งจะรู้ชัดในลักษณะของสภาพรู้จริง ๆ

ถ. ต้องน้อมไป พิจารณาไป

ส. เรื่อย ๆ อีกนานแสนนาน อย่าคิดว่าจะเร็ว และต้องไม่ทอดทิ้ง เพราะผู้ที่อดทนยอมเป็นผู้ที่สามารถจะบรรลุผลได้

ถ. วจวิญญูติรูป อ่านแล้วไม่ค่อยเข้าใจ

ส. ก็กำลังพูด เป็นรูปที่ทำให้เกิดเสียงซึ่งมีความหมาย

ถ. ถ้าอย่างนั้น ก็ไม่ใช่เสียง

ส. ตบมือ ไม่ใช่วจวิญญูติรูป เพราะว่าเสียงนั้นเกิดจากการกระทบกันของมือ ๒ ข้าง ซึ่งเป็นวัตถุที่แข็งกระทบกัน เพราะฉะนั้น ไม่ใช่วจวิญญูติรูป แต่วจวิญญูติรูป ต้องหมายความว่ารูปในขณะนั้นเกิดขึ้นเพราะจิต ทำให้รูปมีการเคลื่อนไหว กระทบฐานที่ทำให้เกิดเสียงซึ่งทำให้เข้าใจความหมาย

ถ. เข้าใจแล้ว

ส. การที่จะเข้าใจธรรมจริง ๆ ต้องเป็นผู้ที่ตรง และเป็นผู้ที่พิจารณาในเหตุผล มิฉะนั้นแล้วจะไม่พ้นจากความเห็นผิด เพราะแม้เพียง ความเป็นผู้ชวนชวายเป็นการถือมงคลตื่นข่าว ก็จะต้องพิจารณาแล้วใช้ใหม่ว่า มงคลตื่นข่าวคืออะไร ถ้ายังไม่ทราบว่ามีมงคลตื่นข่าวคืออะไร ก็อาจจะไม่ทราบว่า ตัวท่านกำลังเป็นผู้ชวนชวายเป็นการถือมงคลตื่นข่าวหรือเปล่า

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีเหตุผล ซึ่งต้องเป็นผู้พิจารณาเหตุผลโดยละเอียดรอบคอบจริง ๆ มิฉะนั้นจะไม่ทราบเลยว่า เพียงสนใจและชวนชวายเป็นการที่จะถือมงคลตื่นข่าวแม้เพียงเล็กน้อย ก็จะทำให้ไกลต่อการที่จะยึดมั่นในกรรมของตน เพียงแต่สนใจชวนชวายนิดหน่อย ก็จะเป็นทางที่จะทำให้เกิดความเลื่อมใส หรือว่าเกิดความสนใจ หรือว่าเกิดความเห็นผิด ขาดการพิจารณาในเหตุผล และในที่สุดจะทำให้

ค่อย ๆ เคลื่อนจากการเป็นผู้ที่ตรงต่อธรรม และเมื่อเคลื่อนจากการเป็นผู้ที่ตรงต่อธรรม ก็จะไม่ห่างไกลจากธรรมไปทุกที

เพราะฉะนั้น ไม่ว่าจะเป็นอย่างใดก็ตาม เหตุการณ์ใดก็ตาม แม้เพียงเล็กน้อย ๆ รอบ ๆ ตัว ในชีวิตประจำวัน ก็จะต้องพิจารณาโดยละเอียดจริง ๆ ว่า เป็นเหตุให้ใกล้หรือให้ไกลจากพระธรรมที่พระผู้มีพระภาคได้ทรงแสดงแล้ว

ผู้ฟัง เรื่องมงคลตื่นข่าวนี้ ผมไม่ได้ตื่นกับเขา แต่เห็นเขากำลังตื่นกันอยู่ทางฝั่งธนมีวัดใหญ่ เป็นวัดเก่าแก่อยู่แห่งหนึ่ง มีการสร้างมงคลตื่นข่าวกัน ผู้คนก็ไปกัน เป็นต้นว่า เดียวนี้พระเข้าทรง เชิญพระอรหันต์มาเข้าทรงได้ และมีคนเชื่อด้วยขนาดเป็นอุบาสิกาบวชชาก็ไปกราบไหว้เขา เป็นสิ่งที่น่าเป็นห่วงเหลือเกิน ผมเจอมากับตัวเอง ไปพูดกับเขาเข้า ก็เกือบจะเป็นภัยกับตัวเอง

ส. ท่านผู้ฟังท่านอื่นมีอะไรอีกไหม ต้องเป็นผู้ตรงที่จะพิจารณา โดยที่ไม่คิดถึงบุคคลหรือหมู่คณะ มิฉะนั้นแล้วอาจจะทำให้ท่านเป็นผู้ที่ไม่ตรง

ถ. ผมได้ยินได้ฟังบ่อย ๆ แต่เขาไม่ได้อธิบาย เขาบอกว่า เป็นการปฏิบัติพระธรรมกาย คำว่า ธรรมกาย ในพระศาสนาใหม่ และหมายความว่าอะไร

ส. คำว่า ธรรมกาย เป็นอีกชื่อหนึ่งของพระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า คำว่า กาย หมายถึงเป็นที่ประชุม หรือที่รวมของพระธรรมที่ทรงแสดงไว้ เพราะฉะนั้น ธรรมทั้งหลายที่เราได้ยินได้ฟัง ได้ศึกษา ย่อมมาจากธรรมกาย คือพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ด้วยการที่ทรงตรัสรู้และทรงแสดงธรรมไว้โดยละเอียด ถ้าเข้าใจในความหมายอื่นก็ไม่ถูก

ถ. คำว่า มงคลตื่นข่าว ใช้เฉพาะในธรรม หรือนอกธรรมด้วย

ส. การไม่พิจารณาในเหตุผล และเชื่อในสิ่งที่ไม่ควรเชื่อที่ปราศจากเหตุผล ซึ่งท่านผู้ฟังจะพิจารณาได้ว่า ถ้าเกิดความสนใจจนมีความขวนขวายในการที่จะยึดถือมงคลตื่นข่าว ก็จะต้องมีการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด เพราะมีความเห็นว่าการทำสิ่งนั้นจะช่วย โดยที่ไม่ใช่เป็นกุศลกรรมของตนเอง เพราะฉะนั้น แทนที่จะขวนขวายไปทำสิ่งอื่นไปพึงกรรมของคนอื่น ในขณะที่จะขวนขวายอย่างนั้น ทำไมไม่ขวนขวายทำกุศลกรรม

ของตนเองเสียทันที ใช่มั้ย เพราะก็ต้องมีการชวนชวายเป็นเหมือนกัน ต้องมีการกระทำเหมือนกัน เพราะฉะนั้น แทนที่จะไปชวนชวายหาที่พึ่งอื่นซึ่งไม่ใช่กุศลกรรมของตนเอง แทนที่จะต้องเสียเวลาชวนชวายกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดเหมือนกัน ก็ชวนชวายกระทำกุศลกรรมของตนเอง มีกรรมของตัวเองเป็นที่พึ่ง ซึ่งจะเป็นเหตุและผล ไม่ใช่มงคลตื่นข่าว แต่ถ้าตราบโดยยังไม่มั่นคง ไม่เชื่อมั่นในเรื่องกรรมของตน และหวังพึ่งการกระทำอย่างอื่น ขณะนั้นก็เป็นการยึดถือมงคลตื่นข่าว ซึ่งมีมากมายหลายชนิด จะพ้นไปได้ก็ต่อเมื่อพิจารณาไตร่ตรองหาเหตุผลว่า เป็นเหตุเป็นผลจริง ๆ หรือเปล่า

ผู้ฟัง แต่ผมมีความคิดอีกอย่างหนึ่ง คือ การที่จะชวนชวายให้ผู้อื่นมาช่วยหรือพึ่งกรรมของผู้อื่น เช่น มนุษย์ด้วยกัน บางอย่างเราก็จะต้องพึ่งเขา เขาอาจจะช่วยเราได้เหมือนกัน

ส. อย่างนั้นไม่ใช่มงคลตื่นข่าว

ผู้ฟัง อย่างขอความช่วยเหลือจากเทวดา ก็คงเหมือนกับการขอความช่วยเหลือจากคน คงจะไม่ต่างกัน

ส. คิดว่า เทวดาจะช่วยได้ใช่มั้ย

ผู้ฟัง คิดว่าอย่างนั้น

ส. ถ้าไม่มีกุศลกรรมของตนเอง ใครจะช่วยได้ เพราะฉะนั้น ต้องพิจารณาจริง ๆ จะเชื่ออย่างไร จะคิดอย่างไร มีเหตุผลอย่างไร จะพ้นจากกรรมของตนเองได้ไหม ถ้าพ้นไม่ได้ ก็ควรที่จะเจริญกุศลกรรมเพื่อที่จะเป็นที่พึ่งของตนเองจริง ๆ นิด ๆ หน่อย ๆ ก็ยังอดไม่ได้ที่จะมีมงคลตื่นข่าว

เพราะฉะนั้น ต้องพิจารณาว่า ท่านเองเป็นผู้ที่พ้นจากมงคลตื่นข่าวในชีวิตประจำวันจริง ๆ หรือว่ายังมีจิตใจโง่เขลาที่จะชวนชวายในการถือมงคลตื่นข่าว แม้เพียงเล็กน้อยนิด ๆ หน่อย ๆ และก็เพิ่มมากขึ้น ๆ ได้ทีละเล็กทีละน้อย ซึ่งนี่เป็นการเกิดขึ้นและเป็นการเจริญเติบโตของความเห็นผิด

การที่จะเป็นพุทธศาสนิกชนจริง ๆ จะต้องพิจารณาให้รู้ว่า ธรรมใดเป็นคำสอนที่แท้จริงของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้าไม่พิจารณาจริง ๆ ก็จะไม่พ้นไปจาก

ความเห็นผิด หรือมโนคติที่ผิด ซึ่งถ้ามีความสนใจนิดหนึ่ง ก็จะพาไปสู่ความสนใจ และความชวนขวายยิ่งขึ้นทีละเล็กทีละน้อย จนในที่สุดจะไม่แสวงหาพระธรรมที่แท้จริง และจะไม่พิจารณาเหตุผลโดยละเอียด

ที่อังกฤษได้สนทนากับชาวต่างประเทศท่านหนึ่ง คือ คุณมัลคัม เป็นผู้ที่กำลังทำปริญญาเอกทางพระวินัย ซึ่งก็ได้สนทนากันว่า ถ้าไม่เข้าใจจุดประสงค์ของการบวชจริง ๆ ไม่สามารถที่จะเข้าใจพระธรรมได้ เพราะจะไม่ทราบว่ พระวินัยแต่ละข้อที่พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติขึ้นเพื่อป้องกันการกำเริบของอกุศลธรรมประเภทไหนทางใด เพราะฉะนั้น จะศึกษาเพียงแต่พระวินัยอย่างเดียวโดยไม่เข้าใจแม้เหตุผลที่ละเอียดของจุดประสงค์ของการบวช หรือว่าจุดที่แตกต่างกันจริง ๆ ระหว่างคฤหัสถ์กับบรรพชิต ก็จะไม่เข้าใจเลยว่า การบวชนั้นเพื่ออะไร เพราะว่าผู้ที่ป็นคฤหัสถ์ก็สามารถที่จะรู้แจ้งอริยสัจธรรมเป็นพระอริยเจ้าได้ เพราะฉะนั้น อะไรที่ทำให้ต่างกันระหว่างชีวิตของบรรพชิตและคฤหัสถ์

และได้สนทนากันถึงคำว่า อนัตตา คำว่า อนัตตา เพียงคำเดียว แต่ถ้าพิจารณาและศึกษาจริง ๆ จะทำให้สามารถเข้าใจพระธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงได้ แต่ถ้าเป็นผู้ที่ผิวเผิน ไม่มีทางที่จะเข้าใจพระธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดง

๑๐๔๘

คำว่า อนัตตา ทุกคนที่อ่านออกก็อ่านได้ ใช่ไหม

เห็นคำว่า อนัตตา ก็อ่านได้ว่า อนัตตา หรือถ้าจะเขียนเป็นภาษาอังกฤษ คนที่ศึกษาธรรมภาษาอังกฤษ ก็อ่านคำว่า อนัตตา ได้ แต่ว่าใครจะเข้าใจ แม้ความหมายของคำว่า อนัตตา หรืออรรถของอนัตตา ถ้าเป็นผู้ที่สนใจ ก็จะดูใน พจนานุกรมว่า อนัตตาหมายความว่าอะไร ซึ่งจะมีคำแปลว่า อนัตตา หมายถึง สภาพธรรมที่ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน ไม่ใช่อัตตา

และก็จะพูดตามกันต่อไปอีกว่า อนัตตา หมายถึงสภาพธรรมที่ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน ไม่ใช่อัตตา พูดตามนี้ง่ายจริง ๆ แต่ที่จะเข้าใจตาม หรือว่า เข้าใจจริง ๆ จนกระทั่งซาบซึ่งถึงความหมายของคำว่า อนัตตา ต้องเป็นการพิจารณา โดยละเอียด เช่น สภาพธรรมนั้นเป็นอะไร เพราะว่าสภาพธรรมนั้นมีจริง ๆ กำลังปรากฏ หรือสิ่งที่เคยยึดถือว่าเป็นอัตตา ถ้าเป็นอนัตตาแล้ว เป็นอนัตตาอย่างไร เพราะเหตุใดจึงเป็นอนัตตา

เช่น ทางตาที่กำลังเห็น ก็เห็นอยู่ ธรรมทั้งหลายเป็นอนัตตา ธรรมทั้งหลาย ต้องหมายความว่าธรรมทั้งหลายจริง ๆ ไม่เว้นเลย ธรรมทั้งหมดเป็นอนัตตา เพราะฉะนั้น ในขณะที่เห็นต้องเป็นอนัตตาด้วย

คนที่ละเอียดจริง ๆ แม้เพียงคำว่า อนัตตา เพื่อความเข้าใจจริง ๆ ก็จะไม่ผ่านไป ไม่ใช่เพียงแต่อ่านคำแปลว่า อนัตตา หมายถึงสภาพธรรมที่ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน ไม่ใช่อัตตา แต่ว่าเมื่อไม่ใช่อัตตา ธรรมทั้งหลาย แม้การเห็นก็เป็นธรรม อย่างหนึ่งซึ่งเป็นอนัตตา เพราะฉะนั้น ในขณะที่กำลังเห็นอย่างนี้ เป็นอนัตตาอย่างไร นี่คือผู้ที่พิจารณาและอบรมเจริญปัญญาจนกระทั่งสามารถที่จะประจักษ์แจ้งใน ลักษณะของอนัตตา โดยไม่ใช่เพียงแต่พูดตามว่า อนัตตา หมายถึงสภาพธรรมที่ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน ไม่ใช่อัตตา

ผู้ที่ศึกษาธรรมจะต้องพิจารณาในขณะที่กำลังเห็น ที่จะให้รู้ว่า เป็นอนัตตาอย่างไร ซึ่งผู้ที่ตรัสรู้แล้วเห็นว่า สิ่งปรากฏไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน แต่ผู้ที่ยังไม่ตรัสรู้หรือวิสัยธรรมจะปฏิเสธไม่ได้ว่า กำลังเห็นคน กำลังเห็นวัตถุ กำลังเห็นสิ่งต่าง ๆ เพราะฉะนั้น จึงไม่ใช่อนัตตา ต้องรู้ว่ายังไม่เข้าใจในลักษณะที่เป็นอนัตตาของสิ่งที่กำลังปรากฏทางตา

เพราะฉะนั้น จะอบรมเจริญอย่างไรจึงจะประจักษ์ความเป็นอนัตตาของสภาพธรรมที่ปรากฏทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ จึงจะเข้าใจในความหมายของอนัตตาแท้ ๆ ว่า เป็นอนัตตาจริง ๆ

ที่เคยเห็นเป็นคน เป็นสัตว์ เป็นวัตถุสิ่งต่าง ๆ นั้น ยังเป็นอัตตาอยู่ เพราะฉะนั้น จะต้องเริ่มเข้าใจว่าเห็นอะไร ที่กำลังเห็น เป็นโลกสว่างที่คนตาบอดไม่มีโอกาสจะเห็น นี่คือสภาพธรรมที่ปรากฏทางตา

ถ้าลองคิดถึงคนที่ตาบอด ไม่มีโอกาสที่จะรู้ลักษณะของโลกสว่าง ของสภาพสว่างที่กำลังปรากฏทางตาเลย ก็จะค่อย ๆ ระลึกได้ว่า นี่เป็นโลกหนึ่ง เป็นสภาพหนึ่ง เป็นของจริงอันหนึ่ง ซึ่งคนตาบอดไม่มีโอกาสจะเห็น

เพราะฉะนั้น คนตาดีชินกับการเห็น จึงเห็นว่า การเห็นเป็นปกติ เป็นธรรมดา ซึ่งความจริงต่างกับความมืดสนิทจริง ๆ ถ้าลองหลับตานาน ๆ ให้มืดสนิทจริง ๆ นาน ๆ จะเห็นว่า โลกที่ลืมตาขึ้นมาเป็นอีกโลกหนึ่ง เป็นโลกของความจริง เป็นโลกที่สว่าง และไม่ใช่เพียงแต่สว่างเท่านั้นที่ปรากฏทางตา ยังมีการเห็นนิมิต คือ รูปร่าง สันฐานของสิ่งที่ปรากฏทางตา

ในพระไตรปิฎกจะมีพยัญชนะว่า นิมิตและอนุพยัญชนะ ไม่ว่าจะเห็นทางตา หรือทางหู หรือทางจมูก หรือทางลิ้น หรือทางกาย หรือทางใจ แต่ถ้าพิจารณาจริง ๆ ไม่ผ่านไปอีกทีที่จะเข้าใจว่านิมิตนั้นหมายความว่าถึงอะไร ที่ใช้คำว่า นิมิตและอนุพยัญชนะทางตา โดยศัพท์ นิมิต หมายความว่าถึงความผัน หรือสิ่งที่ไม่จริง

เพราะฉะนั้น ถ้าจะพิจารณา จะต้องทราบว่ สิ่งปรากฏทางตา เห็นเป็นรูปร่างสันฐาน เป็นนิมิตของธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม เพราะว่าธาตุดิน

ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม มีลักษณะที่อ่อนหรือแข็งเป็นต้นเวลาที่กระทบสัมผัสทางกาย แต่ที่ได้ก็ตามที่มีธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม จะต้องมียึด กลิ่น รส โอชา คือ อาหาร ด้วย เพราะฉะนั้น ในที่ได้ก็ตามที่มียึด ที่นั่นเป็นนิमित คือ เครื่องหมายว่า ในที่นั้นมีธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม

และที่จะเข้าใจได้ถึงสภาพธรรมที่ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตนทางตาก็จะต้องมีการพิจารณาในขณะที่กำลังเห็น ซึ่งกำลังเป็นของจริง

เวลานี้มีสี่สัณกำลังปรากฏทางตา ทำให้รู้ว่า ที่นั้นมีเย็น ร้อน อ่อน แข็ง ตึง ไหว คือ มีธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม ทำไมไม่พยายามจะจับอากาศ เพราะว่าไม่มีนิमितหรือรูปร่างสัญญาณว่าในที่นั้นมีธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม แต่ทุกท่านสามารถที่จะนั่งบนเก้าอี้ หรือว่าหยิบอาหารรับประทาน หรือว่าทำทุกสิ่งทุกอย่างได้ ถ้ากระทบสัมผัส ก็คือกระทบสัมผัสธาตุดินที่อ่อนแข็งเท่านั้น หรือว่าธาตุไฟซึ่งเย็นหรือร้อน หรือว่าธาตุลมซึ่งตึงหรือไหว แต่ว่าทางตาไม่สามารถกระทบสัมผัสธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลมได้ แต่สามารถรู้ได้ว่า ที่ใดมีธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม เพราะเห็นนิमितของสิ่งที่ปรากฏทางตา ซึ่งเป็นสี่สัณวัณณะต่าง ๆ

เพราะฉะนั้น ถ้าพิจารณาอย่างนี้ จะทำให้รู้ความจริงว่า สิ่งที่กำลังปรากฏทางตาที่เป็นโลกสว่างนี้ มีธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม ซึ่งทำให้เกิดนิमितปรากฏทางตา เป็นสี่สัณวัณณะต่าง ๆ ซึ่งผู้ที่เข้าใจผิดยึดถือธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลมว่าเป็นคนกำลังนั่งที่เก้าอี้ นั่นคือความเห็นผิดที่ยึดถือธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลมว่าเป็นคน ว่า เป็นเก้าอี้ แต่ถ้าเป็นการพิจารณาที่ถูกต้อง และเริ่มเข้าใจถูกต้องก็จะรู้ว่า สิ่งที่ปรากฏทางตานี้ รูปร่างสัญญาณ สี่สัณวัณณะทั้งหลายเป็นแต่เพียงนิमित หรือเครื่องหมายของธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลมเท่านั้นเอง

ถ้าเข้าใจถูกต้องอย่างนี้ ก็ไม่มีคนกำลังนั่งเก้าอี้ เพราะสิ่งที่ปรากฏเป็นแต่เพียงนิमित คือ เครื่องหมายของธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม เวลาที่กระทบสัมผัสเท่านั้น

การที่จะประจักษ์แจ้งจริง ๆ ว่า ไม่ใช่เรา ไม่ใช่ตัวตน ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่วัตถุสิ่งต่าง ๆ จะต้องรู้ลักษณะของสภาพธรรมที่ปรากฏแต่ละทางตามความเป็นจริง รูปร่างกายของคนซึ่งยึดถือว่าเป็นเรา ลักษณะของรูป คือ อ่อนหรือแข็ง วัตถุซึ่งยึดถือว่าเป็นแก้ว ก็คืออ่อนหรือแข็ง เป็นธาตุชนิดหนึ่งซึ่งมีลักษณะอ่อนหรือแข็ง คือ ปฐวีธาตุ หรือธาตุดิน

เมื่อรู้ที่ประจักษ์ความจริงอย่างนี้ เมื่อนั้นจึงไม่ใช่เรา ไม่ใช่ได้ะ ไม่ใช่แก้ว ไม่ใช่วัตถุใด ๆ ทั้งสิ้น แม้แต่ในขณะที่ลืมตาเห็น ก็รู้ว่าเป็นเพียงนิมิต คือ เครื่องหมายของธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลมเท่านั้นเอง เพราะรูปสามารถที่จะปรากฏทางตา เป็นสีอันวิจิตรต่าง ๆ สามารถที่จะปรากฏเวลาที่กระทบกายเป็นเย็นหรือร้อน อ่อนหรือแข็ง ตึงหรือไหว เพราะฉะนั้น จึงเป็นอนัตตา ไม่ใช่เรา ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน

แต่ถ้าไม่พิจารณาอย่างนี้ก็ผ่านไป ทางตาที่เป็นอนัตตาจะเป็นได้อย่างไร ในเมื่อไม่เคยพิจารณาเลยว่า สิ่งที่ปรากฏทางตาเป็นนิมิต เป็นเพียงสัญญาณ เป็นเพียงเครื่องหมายของธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลมว่า ในที่นั้นมีธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลมเท่านั้นเอง จริงไหม

จะต้องพิจารณา จนกระทั่งสติสามารถที่จะระลึกถูกต้องตรงตามความเป็นจริง และสามารถที่จะเข้าใจในอรรถของคำว่า อนัตตา โดยไม่เพียงแต่ผ่านไปและคิดว่า เข้าใจแล้วว่าธรรมทั้งหลายเป็นอนัตตา

ถ้าใครคิดว่าเข้าใจแล้วว่าธรรมทั้งหลายเป็นอนัตตา ขอให้ทราบว่ายังฉิวนะ มาก เพราะถ้าเข้าใจจริง ๆ ทางตาเป็นอนัตตาอย่างไรที่กำลังเห็น ทางหูเป็นอนัตตา อยากรู้ที่กำลังได้ยิน ทางจมูกเป็นอนัตตาอย่างไรที่กำลังได้กลิ่น ทางลิ้นเป็นอนัตตา อยากรู้ที่กำลังลิ้มรส ทางกายเป็นอนัตตาอย่างไรที่กำลังกระทบสัมผัส ทางใจเป็นอนัตตาอย่างไรที่กำลังคิดนึก

เพราะฉะนั้น ไม่พ้นจากการอบรมเจริญปัญญา พร้อมสติที่ระลึกถึงลักษณะของสภาพธรรมที่ปรากฏทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจจริง ๆ จึงจะเข้าใจในอรรถของพระธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงไว้

อย่าลืม เห็นนิमित ซึ่งหมายถึงเครื่องหมายของธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม ที่ปรากฏทางตาเป็นรูปร่างสี่ฐานต่าง ๆ

ถ. อาจารย์พูดถึงคำว่า นิमित ทำให้รู้สึกสับสน เพราะว่าอาจารย์เคยพูดอยู่เสมอให้พิจารณาว่าเป็นรูป เป็นนาม ไม่ได้พูดว่า ให้พิจารณาเป็นนิमित

ส. รูป คือ สภาพธรรมที่ปรากฏทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ไซ้ใหม่

ถ. ไซ้

ส. ทางตา รูปอะไรปรากฏ

ถ. สี

ส. เป็นคนหรือเปล่า เป็นโต๊ะเก้าอี้หรือเปล่า

ถ. ไม่เป็น

ส. ไม่เป็นแน่หรือ ถ้าไม่เป็นก็ประจักษ์ความเป็นอนัตตา

ถ. ยังไม่ไซ้เห็นตามจริงอย่างนั้น

ส. ไม่ไซ้จริง จึงเป็นนิमित เมื่อไม่ไซ้ของจริงก็ใช้คำว่า นิमित ไม่ใช่คน ไม่ใช่วัตถุสิ่งต่าง ๆ เป็นเพียงนิमित เป็นเครื่องหมายให้รู้ว่า มีธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลมอยู่ที่นั่น

ท่านผู้ฟังหยาบนาฬิกาได้ เพราะเห็นนิमित ไซ้ใหม่ เป็นเครื่องหมายว่า ในที่นี้มีธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม จึงหยาบ กระบดสัมผัสที่แข็ง นาฬิกาไม่มี วัตถุสิ่งต่าง ๆ ก็ไม่มี แต่เป็นรูปที่ปรากฏทางตา ของจริงเป็นแต่เพียงรูปที่ปรากฏทางตา แต่ว่าที่ใดมีธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม ที่นั่นมีสี มีกลิ่น มีรส มีไอชา เพราะฉะนั้น เมื่อสีปรากฏ จึงทำให้เกิดการตรึงนึกถึงรูปร่างสี่ฐานของสิ่งที่ปรากฏ ยึดถือในนิमित คือ รูปร่างสี่ฐานนี้ว่าเป็นวัตถุสิ่งหนึ่ง คือ นาฬิกา ซึ่งจะต้องเห็นเป็น

อนัตตาจริง ๆ ที่จะละการยึดถือสภาพธรรมทั้งหลายว่า เป็นตัวตน เป็นสัตว์ เป็นบุคคล

ไม่ใช่เรื่องง่าย ๆ ที่จะเข้าถึงลักษณะของสภาพธรรมที่เป็นอนัตตา ต้องเป็นการประจักษ์แจ้งด้วยความเข้าใจที่ถูกต้องตามลำดับ และต้องเป็นการรู้สภาพธรรมที่ปรากฏตามความเป็นจริงทั้งทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ จึงจะดับความเห็นผิดที่ยึดถือสภาพธรรมว่า เป็นสัตว์ เป็นบุคคล เป็นตัวตนได้

เพราะฉะนั้น เวลาอ่านคำว่า อนัตตา และหาความหมายของคำว่า อนัตตา รู้ว่า อนัตตา หมายถึงสภาพธรรมที่ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน ไม่ใช่วัตถุ สิ่งหนึ่งสิ่งใด อย่าคิดว่าเข้าใจแล้ว นั่นเป็นเพียงพูดตาม แต่ว่ายังไม่ได้เข้าใจจริง ๆ ตราบใดที่ยังเห็นเป็นนาฬิกา ไม่ใช่เห็นนิมิต เป็นแต่เพียงนิมิต เป็นแต่เพียงเครื่องหมายให้รู้ว่า มีธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม อยู่ที่นี่

ถ. ระลึกได้ทั้ง ๒ อย่าง ระลึกเป็นนิมิตก็ได้ ระลึกเป็นรูปก็ได้

ส. จนกว่าจะไม่ปรากฏว่า เป็นสัตว์ เป็นบุคคล เป็นตัวตน เป็นวัตถุสิ่งใด สิ่งหนึ่งที่ปรากฏทางตา เป็นแต่เพียงสภาพธรรมชนิดหนึ่ง และยังรู้ด้วยว่า สภาพธรรมชนิดนั้นเป็นเครื่องหมายของธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลมเท่านั้น ไม่ใช่เป็นเครื่องหมายของคนหรือสัตว์ เพราะในขณะนี้สติยังไม่ได้ระลึกอย่างถูกต้อง เห็นคน เห็นสัตว์ เห็นวัตถุสิ่งต่าง ๆ ไม่ใช่รู้ว่าเห็นนิมิต คือ เครื่องหมายของธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลมเท่านั้น

ยังเป็นเห็นคน ใช่ไหม เพราะฉะนั้น การที่จะรู้สภาพธรรมตามความเป็นจริง คือ เห็นนิมิต ซึ่งเป็นเครื่องหมายของธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม ไม่ใช่เครื่องหมายของคนนี้ คนนั้น หรือวัตถุสิ่งนั้นสิ่งนี้

ถ. คำว่า อนัตตา อีกความหมายหนึ่ง คือ บังคับบัญชาไม่ได้ ใช่ไหม

ส. ถูกต้อง ไม่มีใครเปลี่ยนแปลงสภาพธรรมที่ปรากฏทางตาให้เป็นอย่างอื่นได้ นอกจากเป็นเพียงนิมิต เครื่องหมายของธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลมเท่านั้น

ผู้ฟัง เพื่อนคนหนึ่งเคยถามผมว่า คุณศึกษาธรรมมานานพอสมควรแล้ว ศาสนาพุทธนั้นสอนอะไร ผมก็พูดเรื่องอนัตตาให้ฟัง เขาเถียงว่า ไม่ใช่วิทยาศาสตร์ ของจริงต้องเอามาตั้งไว้ต่อหน้าให้เห็นเหมือนทางวิทยาศาสตร์ เช่น เครื่องคิดเลข อะไรอย่างนี้ ผมก็อธิบายเรื่องอนัตตาให้ฟัง เขาก็ว่าไม่เห็นมีอะไร เถียงกันอยู่อย่างนั้น ผมคิดว่าที่พระพุทธศาสนาไม่แพร่หลายมาก เพราะความยากลำบากของธรรมชาติ หรือตัวโมหะที่ปิดบัง ทำให้พระพุทธศาสนาแพร่หลายไปได้ยากมาก

สุ. พระพุทธศาสนาเป็นพระธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงตรัสรู้และทรงแสดง โดยละเอียด สุขุม ลึกซึ้ง ซึ่งถ้าไม่พิจารณาโดยละเอียดรอบคอบแล้ว จะทำให้เข้าใจคลาดเคลื่อนได้

ถ้าผู้ใดไม่พิจารณาโดยละเอียดถูกต้องจริง ๆ จะไม่พบพระธรรมที่แท้จริง และไม่สามารถที่จะอบรมเจริญปัญญาที่จะรู้ว่า พระผู้มีพระภาคและพระอริยสาวกทั้งหลายท่านได้รู้แจ้งอริยสัจธรรมอย่างไร ถ้าเพียงแต่มีความสนใจในพระพุทธศาสนา แต่ไม่ศึกษา ก็ไม่มีทางที่จะเข้าใจธรรมโดยถูกต้อง และบางท่านก็อยากจะทำปฏิบัติ

ที่วัดไทย ที่วิมเบิลดัน ก็ได้ไปสนทนาธรรมกับอุบาสกอุบาสิกาที่นั่น ท่านบอกว่า ท่านต้องการปฏิบัติ จะปฏิบัติอย่างไร ดูเหมือนว่าทุกท่านอยากจะปฏิบัติ และขอคำอธิบายหาหนทางที่จะปฏิบัติ ซึ่งก็ได้เรียนท่านว่า พิจารณาธรรมให้เข้าใจขึ้น และธรรมจะปฏิบัติ ไม่ใช่เราจะปฏิบัติ สติเป็นสภาพธรรมที่เกิดขึ้นปฏิบัติกิจของสติปัญญาเป็นสภาพธรรมที่เกิดขึ้นปฏิบัติกิจของปัญญา

ถ. อนัตตา เห็นไม่ได้ใช่ไหม

สุ. ธรรมทั้งหลายเป็นอนัตตา สภาพธรรมที่เป็นอนัตตาที่เห็นได้มีอย่างเดียว คือ สีสันกลิ่น หรือสิ่งที่ปรากฏทางตา ในขณะที่กำลังเห็น สิ่งที่ปรากฏเป็นอนัตตา เป็นสภาพธรรมชนิดหนึ่ง

ถ. ไม่ใช่รูปหรือ

สุ. เป็นรูป จะเอาอนัตตาออกจากรูป หรือว่ารูปไม่ใช่อนัตตา หรืออนัตตาไม่ใช่รูป หรือรูปก็เป็นอนัตตา

ถ. อนัตตากับรูปตัวเดียวกันหรือ

ส. ธรรมทั้งหลายเป็นอนัตตา ไม่เว้นเลย เพราะฉะนั้น สภาพธรรมทุกอย่างที่มีจริง ไม่ว่าจะปรากฏทางตา หรือทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ ทั้งหมดเป็นอนัตตา คือ ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน

ถ. เพราะฉะนั้น ที่เราเห็นก็เป็นอนัตตา

ส. สภาพจริง ๆ เป็นอนัตตา แต่ผู้ที่เห็น เห็นอนัตตา หรือว่าเห็นอัตตา

ถ. ขอบคุณ

ส. เพราะฉะนั้น ต้องพิจารณาในขณะที่กำลังเห็นจริง ๆ ในชีวิตประจำวัน เพื่อที่จะให้รู้จริง ๆ ว่า เข้าใจความหมายของอนัตตาจริง ๆ ไม่ใช่เพียงแค่พูดตามกำลังเห็นนี้เป็นอนัตตาอย่างไร

เห็นเป็นอนัตตา ถูกต้อง แต่เวลานี้ที่เห็นเป็นอนัตตาหรือยัง ยัง

เพราะฉะนั้น ต้องเป็นผู้ที่ละเอียด ต้องเป็นผู้ที่ตรง ต้องเป็นผู้ที่พิจารณาจึงสามารถเข้าใจพระธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงได้จริง ๆ ถ้าเป็นผู้ที่ผิวเผินและก็อยากจะปฏิบัติ ไม่มีทางที่จะอบรมเจริญปัญญาได้ เพราะเป็นตัวตนที่จะปฏิบัติไม่เข้าใจลักษณะของสภาพธรรมที่เป็นอนัตตาที่กำลังปรากฏทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ

และเมื่อไม่เข้าใจจะปฏิบัติได้อย่างไร เพราะต้องเป็นสติ คือ สัมมาสติที่ปฏิบัติกิจของสติ ต้องเป็นปัญญา คือ สัมมาทิฐิ ที่ปฏิบัติกิจของปัญญา โดยพิจารณารู้ลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏตามความเป็นจริง คือ เป็นอนัตตา

๑๐๔๙

ถ. รู้เห็นก็ต้องเป็นอนัตตา

ส. ธรรมทั้งหลาย ไม่เว้นเลย อนัตตาทนัยความถึงสภาพธรรมแต่ละอย่าง แต่ละชนิด สภาพธรรมที่มีจริงทั้งหมดทุกชนิด ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน

ถ. ขณะที่เราเห็นเป็นรูป รูปของอนัตตา

ส. สิ่งปรากฏทางตาเป็นรูป แต่ไม่ใช่รูปของอนัตตา ไม่เช่นนั้นจะมี อนัตตาส่วนหนึ่ง และมีรูปของอนัตตาอีกส่วนหนึ่ง ไม่ใช่อย่างนั้น

ต้องเข้าใจว่า อนัตตาทนัยความถึงสภาพธรรมที่ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน ไม่ใช่วัตถุสิ่งหนึ่งสิ่งใด เป็นแต่เพียงสภาพที่มีลักษณะอย่างนั้น ๆ แต่ละอย่าง อย่างสิ่งที่ปรากฏทางตาเป็นของจริง ไม่ปรากฏทางหู ไม่ใช่เสียง ไม่ใช่กลิ่น เป็นแต่เพียงสิ่งที่สามารถจะปรากฏทางตาเท่านั้น เพราะฉะนั้น จึงไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน

แต่เพราะไม่เข้าใจความหมายของอนัตตาว่า ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน ไม่ใช่วัตถุสิ่งหนึ่งสิ่งใด เวลาที่ตาเห็น เห็นเป็นวัตถุต่าง ๆ เห็นเป็นคน เห็นเป็นสัตว์ ซึ่งในขณะนั้นต้องรู้ว่า ไม่ได้รู้ความเป็นอนัตตาของสิ่งที่ปรากฏ เพราะฉะนั้น จึงจะต้องศึกษาให้เข้าใจว่า เมื่อเป็นอนัตตาแล้ว ปรากฏอย่างไรจึงเป็น อนัตตา แต่ถ้ารู้ว่า เป็นเพียงเครื่องหมายให้รู้ว่ามีธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม เท่านั้น นั่นถูก

ลองกระทบสัมผัส ทุกอย่าง อ่อน แข็ง มีไหม ถ้ามี จะบอกว่าว่างได้อย่างไร ซึ่งนั่นแปลว่า เข้าใจความหมายของคำว่า อนัตตา ผิดเสียแล้ว

ถ. ที่ว่าเห็นสี สีสมีความหมายอย่างไร เห็นอย่างไร

ส. ถ้าไม่เห็นก็ไม่รู้ว่า มีธาตุดิน น้ำ ไฟ ลม อยู่ที่ไหน ต้องอาศัยกาย สัมผัส แต่เวลาที่ตาเห็นสามารถที่จะรู้ได้ เพราะที่ใดก็ตามที่มีธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ

ธาตุลม ที่นั่นมีสี มีกลิ่น มีรส มีไอชา อีก ๔ รูปรวมอยู่ด้วย เพราะฉะนั้น สีที่ปรากฏทางตาก็เป็นนิมิต คือ เป็นเครื่องหมาย ให้รู้ว่ามีธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม อยู่ที่นี่

ปกติทุกคนเห็น และเห็นนิมิตด้วย ปกติธรรมดา ไม่เปลี่ยน แต่ว่านิมิตนั้นเป็นนิมิตของคนชื่อนั้นชื่อนี้ หรือว่าวัตถุสิ่งของนั้นสิ่งของนี้ เพราะฉะนั้น จึงไม่ใช่การเห็นอนัตตา หรือไม่ใช่การรู้ว่า สภาพธรรมทั้งหลายเป็นอนัตตา เพราะเห็นคนชื่อต่าง ๆ ถ้าเป็นปัญญาจริง ๆ จะรู้ว่า เป็นเพียงเครื่องหมายให้รู้ว่ามีธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม เมื่อเป็นธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม จึงไม่ใช่คน ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่วัตถุสิ่งต่าง ๆ

ถ. เพราะฉะนั้น สีในที่นี้ ก็ไม่ใช่สีที่เห็น

ส. เหมือนกัน กำลังปรากฏเป็นนิมิต เป็นรูปร่างสัญญาณต่าง ๆ สิ่งปรากฏทางตามีรูปร่างสัญญาณปรากฏใหม่

ถ. มี

ส. ถ้าไม่มีธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม จะมีรูปร่างสัญญาณของสิ่งที่ปรากฏได้ไหม ไม่ว่าจะเป็นโต๊ะตัวเล็ก ตัวใหญ่ สูงหรือต่ำ ก็เพราะเป็นเครื่องหมายให้รู้ว่า ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม ที่นั่นเป็นอย่างใด มากหรือน้อย

ถ. อย่างเห็นแก้วตัวนี้สีแดง ตัวนั้นสีน้ำตาล เมื่อเห็นก็แยกได้ทันทีว่านี่สีแดง นั่นสีน้ำตาล

ส. จำได้

ถ. ถ้าจะเห็นอย่างผู้มีสติ ที่ว่าให้เห็นสี สีนั้นคืออะไรกันแน่

ส. เหมือนอย่างปกติธรรมดา ไม่เปลี่ยน แต่ว่าความรู้ รู้ว่านี่เป็นแต่เพียงเครื่องหมายของธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม

เพราะฉะนั้น ที่มีจริง ๆ คือ ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม และธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลมนั้น ก็ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน ไม่ใช่วัตถุสิ่งใด ๆ ทั้งสิ้น เป็นแต่เพียงธาตุอ่อนหรือแข็ง เย็นหรือร้อน ตึงหรือไหวที่กระทบสัมผัสทางกาย

แต่เพราะทางตามารวมสี่สัณว์ณะกับรูปร่างสัณฐาน จึงทำให้ยึดถือว่า เป็นวัตถุต่าง ๆ เป็นสัตว์ เป็นบุคคลชื่อต่าง ๆ เพราะฉะนั้น ชื่อก็เข้าไปติด ไปปิดบังอีก

ด้วยเหตุนี้การที่จะรู้ลักษณะของสภาพปรมัตถธรรมซึ่งไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตนจริง ๆ จึงต้องเป็นผู้ที่ละเอียด เป็นผู้ที่ยอมรับเจริญปัญญาจนสามารถที่จะรู้ลักษณะที่แท้จริงของสิ่งที่ปรากฏ

ทางตาเป็นแต่เพียงเครื่องหมายของธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม ทางกาย กระทบสัมผัส เป็นแต่เพียงเย็นหรือร้อน อ่อนหรือแข็ง ดิ่งหรือไหว จึงไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตนทั้งสิ้น แต่เพราะทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ เกิดดับสืบทอดกันอย่างรวดเร็วมาก จึงมีการยึดถือสิ่งที่ปรากฏซึ่งเป็นนิมิต เครื่องหมายของธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม ว่าเป็นนิมิตเครื่องหมายของคนชื่อต่าง ๆ ของสัตว์ ของวัตถุต่าง ๆ นั่นคือ ความเห็นผิดว่า เป็นอัตตา จนกว่าจะเห็นจริง ๆ ว่า เป็นอนัตตา

ถ. ... (ได้ยินไม่ชัด)

ส. ปรมัตถธรรม ธรรมทั้งหลายเป็นอนัตตา ถ้าเป็นธรรมทั้งหลายก็ไม่เว้นสักอย่างเดียว เพราะฉะนั้น ต้องเป็นทางตาที่กำลังเห็น เป็นอนัตตาอย่างไร ทางหูที่กำลังได้ยิน เป็นอนัตตาอย่างไร ทางจมูกที่กำลังได้กลิ่น เป็นอนัตตาอย่างไร ทางลิ้นที่กำลังลิ้มรส เป็นอนัตตาอย่างไร ทางกายที่กำลังกระทบสัมผัส เป็นอนัตตาอย่างไร ทางใจที่กำลังคิดนึก เป็นอนัตตาอย่างไร

เวลาที่กระทบสัมผัส รู้สึกว่าจับนาฬิกา เป็นอนัตตาไหม ไม่เป็น

แต่ถ้าสติระลึกลักษณะที่อ่อนหรือแข็งเท่านั้นที่กำลังปรากฏกับสภาพรู้ ไม่ใช่เรา รู้ สภาพรู้นั้นกำลังรู้อ่อนหรือแข็ง เป็นเพียงสภาพรู้เท่านั้นเอง อย่าลืม เป็นเท่านั้นเองจริง ๆ ซึ่งไม่ใช่เราที่กำลังยึดถืออ่อนหรือแข็งว่าเป็นนาฬิกา แต่เป็นอ่อนหรือแข็งที่กำลังปรากฏกับสภาพรู้ชนิดหนึ่ง ขณะหนึ่ง เป็นเพียงสภาพรู้ หรือธาตุรู้เท่านั้น

ทางหู เสี่ยงปรากฏกับธาตุรู้ หรือสภาพรู้เท่านั้น

ทางใจ เรื่องราวปรากฏกับจิตที่คิดนึกเท่านั้น ถ้าจิตไม่คิดนึกเรื่องนั้นไม่ปรากฏ ไม่มีในโลกใด ๆ ทั้งสิ้น เพราะว่าทางตาเพียงเห็นแล้วดับ ถ้าไม่คิดถึงสิ่งที่ปรากฏ ทางตาเรื่องของบุคคลต่าง ๆ ก็ไม่มี แต่ถ้าคิดถึงคนหนึ่งคนใด วัตถุหนึ่งวัตถุใด เหตุการณ์หนึ่งเหตุการณ์ใด ในขณะนั้นก็เป็นเพียงสิ่งที่ปรากฏกับจิตที่กำลังคิดเรื่องนั้น เท่านั้นเองจริง ๆ

เวลาที่สติเกิดจะรู้ว่า เป็นเพียงสภาพรู้หรือธาตุรู้ซึ่งกำลังรู้ เท่านั้นเองจริง ๆ และต้องมีสิ่งที่ปรากฏให้รู้ด้วย เช่น ขณะที่ย่อมนหรือแข็งกำลังปรากฏ สติระลึกรู้ว่า ย่อมนหรือแข็งเท่านั้นกำลังปรากฏกับสภาพที่รู้เท่านั้นเหมือนกัน และสภาพรู้เกิดขึ้นรู้ เท่านั้นที่ละขณะ ๆ ที่ละอย่าง ๆ จึงไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตนจริง ๆ และ จะเว้นทางหนึ่งทางใดไม่ได้ เพราะว่าธรรมทั้งหลายเป็นอนัตตา อย่าลืม

ถ. อย่างเห็นนาฬิกา ขณะนั้นเป็นมิจฉาทิฏฐิหรือเปล่า

ส. การไม่รู้สภาพธรรมที่กำลังปรากฏ และถ้าไม่อบรมเจริญสติปัฏฐานจะไม่รู้จริง ๆ ว่า ขณะนั้นเป็นโมหมูลจิต หรือว่าเป็นโลภมูลจิตที่เกิดร่วมกับมิจฉาทิฏฐิ หรือว่าเป็นทิฏฐิคติวิปยุตต์ คือ ไม่เกิดร่วมกับมิจฉาทิฏฐิ

ถ. ... (ได้ยินไม่ชัด)

ส. สักกายทิฏฐิก็เป็นมิจฉาทิฏฐิประเภทหนึ่ง

ถ. อย่างเห็นนาฬิกา

ส. หลายท่านเห็น และไม่ได้สนใจเลย เกือบจะไม่รู้ด้วยซ้ำว่ามีอะไรอยู่ที่นี้ ซึ่งขณะนั้นจิตต่างกับที่กำลังพอใจในรูปร่างสัณฐาน และต่างกับจิตที่ยึดถือว่าต้องมี นาฬิกา จะกล่าวว่าอนัตตาไม่ได้ ยึดถือว่าต้องเป็นนาฬิกา ไม่ใช่อย่างอื่น

ไม่ได้ยึดถือก็ได้ เพียงแต่นึกถึงเรื่อง นึกถึงรูปร่าง ยับยั้งความคิดไม่ได้ เวลาเห็นแล้วคิด แต่ความคิดในขณะนั้นไม่ประกอบด้วยความยึดถือก็ได้ เพียงแต่คิดเรื่อง

เป็นเรื่องละเอียดจริง ๆ ที่จะรู้ลักษณะของสภาพธรรมที่เคยยึดถือว่า เป็นเรา เป็นตัวตน ตั้งแต่เกิดจนตาย

ได้ถามคนไทยซึ่งพบที่วัดไทยว่า โลภะกับเมตตาท่าอย่าง อะไรเป็นกุศล อะไรเป็นอกุศล ทุกคนตอบได้เร็วและพร้อมกันด้วยว่า โลภะเป็นอกุศล เมตตาเป็นกุศล แต่ถ้าถามว่า ขณะนี้เป็นโลภะหรือว่าเป็นเมตตา ตอบไม่ได้ ถ้าถามเรื่องราวตอบได้ โลภะต้องเป็นอกุศล เมตตาต้องเป็นกุศล ซึ่งถ้าไม่อบรมเจริญสติปัญญาฐานไม่สามารถจะรู้ชัดตามความเป็นจริงว่า ขณะนี้เป็นโลภมูลจิตหรือว่าเป็นมหากุศลจิตที่ประกอบด้วยเมตตา แต่เรื่องของข้อตอบได้

เพราะฉะนั้น เรื่องของอนัตตาแปลได้ พูดยตามได้ แต่ที่จะเห็นว่าเป็นอนัตตานั่น ต้องเป็นผู้ที่ละเอียด เป็นผู้พิจารณา เป็นผู้ที่อบรมเจริญปัญญาจริง ๆ

ผู้ที่เข้าใจพระพุทธศาสนา และรู้ว่าคำสอนใดเป็นคำสอนที่แท้จริงของพระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ต้องเป็นผู้ที่ละเอียด ไม่ผิวเผิน ต้องพิจารณาจริง ๆ จนกว่าจะเข้าใจขึ้น และสามารถที่จะประจักษ์แจ้งลักษณะของสภาพธรรมตามความเป็นจริง เพราะฉะนั้น จะขาดการศึกษาไม่ได้ จะขาดการพิจารณาไม่ได้ จะขาดการหาเหตุผลไม่ได้ เพราะถ้าเป็นพระพุทธศาสนา ต้องประกอบด้วยเหตุผล แต่ถ้าไม่ใช่ จะไม่มีเหตุผลทันที ไม่สามารถที่จะหาเหตุผลได้

เพื่อให้เข้าใจความหมายของผู้ที่ยังไม่รู้แจ้งอริยสัจธรรม ซึ่งยังเป็นปุถุชน ใน **อภิญญาสาธิต อรรถกถา ธรรมสังคณีปกรณ์ ดิกนิคเขปกถา** มีข้อความอธิบายคำว่า ปุถุชนผู้มีได้สดับ ว่า

ส่วนในคำว่า ปุถุชนผู้มีได้สดับนี้ มีวินิจฉัยว่า

ชนที่จะพึงรู้ได้ว่า ชื่อว่าผู้มีได้สดับ เพราะไม่มีการเล่าเรียนศึกษาและมรรคผลจริงอยู่ ชนใดไม่มีการเล่าเรียนศึกษา เพราะขาดการเรียน การสอบถาม และการวินิจฉัยในข้อธรรม มีขันธ ชาติ อายุ ตนะ ปัจจัยการ และสติปัญญา เป็นต้น ไม่มีมรรคผล เพราะไม่ได้บรรลุผลที่ตนจะพึงบรรลุด้วยการปฏิบัติ ชนนั้นพึงรู้ได้ว่า ชื่อว่าผู้มีได้สดับ เพราะไม่มีการเล่าเรียนและศึกษาและมรรคผล ชนผู้นั้นชื่อว่า ปุถุชน ด้วยเหตุทั้งหลาย มีการยังกิเลสมากมายให้เกิด เป็นต้น

อย่าลืม เมื่อไม่ได้ศึกษา ไม่ได้มรรคผล ก็ย่อมจะมีกิเลสมากมายเกิดขึ้น

ข้อความต่อไปมีว่า

อีกอย่างหนึ่ง ชนนี้เป็นปุถุ คือ เป็นพวกหนึ่ง เพราะเป็นผู้หยั่งลงภายในแห่ง
ปุถุชน ก็ชนนั้นชื่อว่าปุถุ ด้วยเหตุทั้งหลาย มีการยังกิเลสเป็นต้นมากมาย คือ
มีประการต่าง ๆ ให้เกิด เป็นต้น ดังพระบาลีที่ท่านพระธรรมเสนาบดีสารีบุตรกล่าวไว้
ว่า ชื่อว่าปุถุชน ด้วยอรรถว่า ยังกิเลสมากมายให้เกิด

ยอมรับตามความเป็นจริงว่า ยังมีกิเลสมาก สำหรับผู้ที่เป็นปุถุชน ตราบใดที่
ยังไม่รู้ลักษณะของสภาพธรรมที่ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน และจะให้กิเลส
น้อย เป็นสิ่งที่เป็นไปได้เลย เพียงแต่ว่าไม่ทราบหรือจะไม่รู้เท่าตนเองว่า เป็นผู้
ที่มีกิเลสมาก

ความหมายต่อไปของปุถุชน คือ

ชื่อว่าปุถุชน ด้วยอรรถว่า เป็นพวกที่ยังพิฆาต (คือ ละหรือปหาน)
สักกายทิฏฐิไม่ได้เป็นจำนวนมาก

สักกายทิฏฐิไม่น้อยเลย ทางตาที่กำลังเห็น เป็นวัตถุ เป็นสัตว์ เป็นบุคคล
ทางหูที่กำลังได้ยิน เป็นเรื่องเป็นราว เป็นเหตุการณ์ต่าง ๆ ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย
ทางใจ ทั้งหมดที่คิดนึกเป็นเรื่องสมมติสัจจะ แสดงให้เห็นว่า สักกายทิฏฐิมากแค่ไหน
ทั้งทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ

ชื่อว่าปุถุชน ด้วยอรรถว่า จำนวนมากคอยแต่จะมองดูหน้าศาสนา

ไม่ได้พิจารณาเหตุผล เพียงแต่ดูว่า ใครเป็นศาสนา และศาสนาสอนว่าอย่างไร
ก็คอยที่จะเชื่อตามศาสนา คอยมองดูหน้าศาสนา แต่ไม่ใช่เป็นผู้ที่พิจารณาเหตุผล

ชื่อว่าปุถุชน ด้วยอรรถว่า ออกไปไม่ได้จากคติทั้งปวงเป็นส่วนมาก

ทุกคนเกิดมาแล้ว และก็ไปอยู่เรื่อย ๆ จิตเกิดขึ้นไป เกิดขึ้นไป เกิดแล้วก็ดับ
เกิดแล้วก็ดับ แต่เวลาที่จิตเกิด ที่จะไม่ไปสู่อารมณ์หนึ่งอารมณ์ใด ไม่มี นี่เป็นขณะจิต

หนึ่ง ๆ ซึ่งทำให้เกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะทำให้เกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ในแต่ละชาติ

ในชาตินี้จิตเกิดขึ้นไปสู่อารมณ์ ทางตาทำให้เกิดเรื่องราวเหตุการณ์ต่าง ๆ ทางหูทำให้เกิดคิดนึกเป็นเรื่องเป็นราวด้วยโลภะ โทสะต่าง ๆ ทางจมูกมีการแสวงหา กลิ่นต่าง ๆ ประดิษฐ์กลิ่นต่าง ๆ ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ จิตเกิดขึ้นไปสู่อารมณ์ต่าง ๆ และไปสู่เหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งไม่จบถึงแม้ว่าจะจุติจากโลกนี้และไปสู่ชาติอื่นแล้วแต่กรรมจะทำให้ปฏิสนธิในสุคติภูมิหรือในทุคติภูมิ สำหรับผู้ที่เป็นปุถุชนไม่มีทางที่จะพ้นไปจากคติทั้งหลาย คือ ทั้งสุคติและทุคติ แต่สำหรับผู้ที่เป็นพระอริยบุคคล ท่านดับคติ คือ ทุคติได้ และไปสู่สุคติตามลำดับขั้น จนกว่าจะไม่มี การปฏิสนธิอีก

ชื่อว่าปุถุชน ด้วยอรรถว่า สร้างอกิสังขารต่าง ๆ เป็นส่วนมาก

อกิสังขาร มี ๓ คือ ปุณฺณยอกิสังขาร อปุณฺณยอกิสังขาร และอเนญชาอกิสังขาร
 ปุณฺณยอกิสังขาร คือ กุศลทั้งหลายที่ยังเกี่ยวเนื่องเป็นไปในรูป อกุศลกรรมทั้งหลายเป็นอปุณฺณยอกิสังขาร และอเนญชาอกิสังขาร หมายความว่าถึงอรุณฆฏิกจิต เพราะฉะนั้น ในวันหนึ่ง ๆ สำหรับผู้ที่เป็นปุถุชน ชื่อว่าปุถุชน ด้วยอรรถว่า สร้างอกิสังขารต่าง ๆ เป็นส่วนมาก ทางกายบ้าง ทางวาจาบ้าง ทางใจบ้าง กุศลกรรมบ้าง อกุศลกรรมบ้าง ซึ่งทุกท่านทราบดีว่า ในวันหนึ่ง ๆ ท่านกระทำ กุศลกรรมมาก หรืออกุศลกรรมมาก

ชื่อว่าปุถุชน ด้วยอรรถว่า ถูกโอฆะต่าง ๆ พัดไปเป็นส่วนมาก

โอฆะ เป็นอกุศลธรรมประเภทหนึ่ง ได้แก่ กาโมฆะ ภโวฆะ ทิฏฐิฆะ และอวิชฺโชฆะ

ความยินดีพอใจในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ เป็นกาโมฆะ วันหนึ่ง ๆ ถูกพัดไปมากไหม ความพอใจในรูปที่ปรากฏทางตา ในเสียง ในกลิ่น ในรส ในโผฏฐัพพะ

และยังมีภโวฆะ ความยินดีพอใจในขันธ ในภพที่กำลังเป็นอยู่ ไม่อยากที่จะจากโลกนี้ไป นั่นเป็นภโวฆะ

นอกจากนั้น ยังมีทิฏฐิฐะ คือ ความเห็นผิด เป็นอกุศลธรรมประเภทหนึ่ง ซึ่งพัดไป ทำให้ไม่กลับมาสู่ความเห็นถูก เพราะฉะนั้น เป็นอันตรายมาก ถ้ามีความเห็นผิดเพียงเล็กน้อยแล้ว ความเห็นผิดนั้นจะพาไปสู่ความเห็นผิดที่มากขึ้นและลึกขึ้น ยากแก่การที่จะละ

และมีอวิชชา คือ อกุศล ๕ อย่าง คือ อวิชชา ความไม่รู้ในลักษณะของสภาพธรรมที่ปรากฏตามความเป็นจริง

เป็นปุถุชนจริง ๆ ใหม เพราะพร้อมไปด้วยอวิชชาทั้ง ๔ คือ ทั้งกาโมหะ ภาโวหะ ทิฏฐิฐะ และอวิชชา ถ้าไม่ศึกษาพระธรรมและไม่อบรมเจริญปัญญา ยิ่ง ๆ ขึ้น ก็จะต้องถูกพัดไป และเป็นผู้ที่หนาด้วยอกุศลที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

๑๐๕๐

ชื่อว่าปุถุชน ด้วยอรรถว่า ถูกความเดือดร้อนต่าง ๆ ให้เดือดร้อนอยู่เป็น
ส่วนมาก

จริงไหม คนที่กำลังเดือดร้อนเป็นปุถุชน ถ้าเป็นพระอริยบุคคล ความเดือดร้อน
ก็น้อยลง ๆ แต่สำหรับปุถุชนเดือดร้อนมากจริง ๆ เพราะอกุศล โลภะบ้าง โทสะบ้าง
โมหะบ้าง ในวันหนึ่ง ๆ ขณะใดที่รู้สึกเดือดร้อนใจ ขณะนั้นให้ทราบว่าเป็นอกุศลธรรม
และเพิ่มความเป็นปุถุชนผู้ที่หนาด้วยกิเลสให้มากขึ้น เพราะถ้าเป็นความเห็นถูก
เป็นปัญญา ขณะนั้นจะไม่เดือดร้อน

ชื่อว่าปุถุชน ด้วยอรรถว่า ถูกความเร่าร้อนต่าง ๆ ให้เร่าร้อนอยู่เป็นส่วนมาก

ชื่อว่าปุถุชน ด้วยอรรถว่า กำหนด ยินดี รักใคร่ สยบ หมกมุ่น ติดขัด
พัวพันอยู่ในเบญจกามคุณเป็นส่วนมาก

ชื่อว่าปุถุชน ด้วยอรรถว่า ถูกนิเวศธรรมทั้ง ๕ กางกั้น ปิดบัง ช้อนไว้
เป็นส่วนมาก

อีกอย่างหนึ่ง ชื่อว่าปุถุชน เพราะหยั่งลงภายในของชนส่วนมาก คือ
พินคณา ซึ่งล้วนแต่เป็นอนาถาธรรมของพระอริยะ มีแต่ยึดมั่นอยู่ในธรรมต่ำ ๆ ก็มี

ถ. กามคุณ หนี่ไม่พัว

ส. ก็อยู่ต่อไป แต่ทำไมจะไม่พัว ผู้ที่ทวนพัว มี ถ้าผู้ที่ทวนพัวได้มี ผู้ที่
อบรมเจริญหนทางเช่นเดียวกันก็ย่อมจะพัวได้ อย่าคิดว่า จะต้องอยู่อย่างนี้ไปเรื่อย ๆ
เพราะถ้าคิดอย่างนี้ ก็เป็นผู้ที่ ล้วนแต่เป็นอนาถาธรรมของพระอริยะ ถ้าคิดว่าไม่
สามารถที่จะพัว และยังคงไม่ประพฤติปฏิบัติที่จะให้พัว ก็คง มีแต่ยึดมั่นอยู่ในธรรม
ต่ำ ๆ

อีกอย่างหนึ่ง ชื่อว่าปุถุชน ด้วยอรรถว่า ชนนี้เป็นปุถุ คือ ถึงการนับว่าเป็นพวกหนึ่งทีเดียว ไม่เกี่ยวข้องกับพระอริยะทั้งหลายผู้ประกอบด้วยคุณ มีศีล และสุตะ เป็นต้น

แสดงว่า แยกจากกันโดยเด็ดขาด สำหรับผู้ที่เป็นปุถุชนกับผู้ที่เป็นพระอริยบุคคล

ด้วย ๒ บทที่ว่า ปุถุชนผู้ไม่ได้สดับ ดังที่กล่าวมานี้ พระพุทธเจ้าผู้เป็นเผ่าพันธุ์พระอาทิตย์ได้ตรัสปุถุชนนั้นใดไว้ ๒ พวก คือ อันธปุถุชนพวกหนึ่ง กัลยาณปุถุชนพวกหนึ่ง

ถ. พระผู้มีพระภาคทรงห้ามพุทธบริษัทไม่ให้ถือมงคลตื่นข่าว มงคลตื่นข่าวส่วนใหญ่ก็รู้แล้วว่า ไปบูชาก้อนหินใหญ่ ๆ ต้นไม้ใหญ่ ๆ หรือผู้วิเศษที่เกิดขึ้นทางโน้นบ้าง ทางนี้บ้าง แต่ผมมีความสงสัยอยู่หลายอย่าง เช่น พวกทรงเจ้า จะถือว่าเป็นมงคลตื่นข่าวหรือเปล่า

ส. ทุกอย่างที่จะกระทำ ควรจะพิจารณาถึงเหตุผล เพื่ออะไร

ถ. ทรงเจ้าก็เพื่อรักษาโรคบ้าง เพื่อความร่ำรวยบ้าง เวลานี้มีมาก มีเจ้ามาเข้าทรง ผู้ที่เป็นโรคภัยไข้เจ็บก็ไปให้เจ้ารักษาเพื่อให้หายโรค อย่างนี้เป็นต้น ชื่อว่ามงคลตื่นข่าวหรือเปล่า

ส. รู้สึกว่าทุกท่านจะเคยไป ไช้ไหม

ถ. ไปแล้ว

ส. เรื่องทรงเจ้านี้ คงจะไม่มีท่านผู้ใดที่ไม่เคยไป คงจะได้ยินได้ฟังและเกิดความสนใจ อย่างน้อยที่สุดก็ใคร่ที่จะเห็นด้วยตาของตัวเองว่า จริงหรือเท็จประการใด หรือว่าจะมีประโยชน์มากน้อยเพียงไร แต่ไม่ได้พิจารณาถึงโทษว่าจะมีบ้างหรือเปล่า

สำหรับผู้ที่ยังไม่ได้เจ็บ เป็นของธรรมดาที่อยากจะหายจากโรค วิธีการสมัยใหม่อาจจะไม่ทันใจ เพราะผู้ที่ป่วยย่อมอยากจะหายเร็ว เพราะฉะนั้น ถ้ามีหนทางอื่นประกอบด้วยเพื่อจะได้หายเร็วขึ้น ทุกท่านก็ปรารถนา โดยขาดการพิจารณาว่าจะเป็นไปได้หรือไม่ เพราะว่าส่วนใหญ่จะได้ฟังเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าที่รักษา

โรค ที่ทำให้โรคภัยร้ายแรงหายได้ในเวลาอันรวดเร็ว แต่ก็ไม่เสมอไป เพราะฉะนั้นก็น่าที่จะพิจารณาว่า ส่วนที่ไม่หายนี้ เพราะอะไร

ในเมื่อตาที่ไม่ได้เห็นชัดว่า เป็นเจ้าจริง ๆ หรือเปล่า ทั้ง ๆ ที่เห็นก็ยังเคลือบแคลงสงสัยว่า ใช่เจ้าหรือเปล่า หรือว่าไม่ใช่เจ้า ทั้ง ๆ ที่ไปดูก็ไม่สามารถที่จะตัดสินได้ เพราะฉะนั้น ถ้ามีใครที่หายโรค จะเป็นไปได้ไหมว่า บุคคลนั้นก็กำลังจะหาย เมื่อมีศรัทธา มีความเลื่อมใส มีความเชื่อมั่น ก็อาจจะเป็นเหตุให้โรคที่กำลังจะหาย หายได้ เพราะว่ามีโรคหลายโรค แม้ไม่รักษาก็หาย หรือว่าก็มีหลายโรค แม้รักษาก็ไม่หาย และก็มีหลายโรคซึ่งต้องรักษาจึงหาย ไม่รักษาไม่หาย

เพราะฉะนั้น ก็ควรที่จะพิจารณาจริง ๆ ว่า ที่หายนั้น หายเพราะอะไร และที่ไม่หายนั้น เพราะอะไร นั่นเป็นเรื่องของโรคภัยไข้เจ็บ

สำหรับเรื่องของลามก ของยศ ของตำแหน่งหน้าที่การงาน ของการพ้นจากคดี หรือว่าเรื่องร้ายต่าง ๆ ก็ควรที่จะพิจารณาว่า ผู้อื่นสามารถที่จะบันดาล หรือที่สำคัญที่สุด คือ กรรมของตนเอง และสำหรับสิ่งซึ่งอาจจะเป็นโทษแต่มองไม่เห็น คือ การโน้มไปในการยึดถือมงคลตื่นข่าวที่ละเล็กทีละน้อย ๆ โดยปราศจากเหตุผล ซึ่งจะทำให้เสียเวลาในการที่จะพิจารณาธรรมที่ปรากฏ ที่ควรที่จะพิจารณา ที่ควรที่จะศึกษา

อย่างเรื่องของปรมัตถธรรมที่ได้ศึกษาแล้ว เรื่องของจิตประเภทต่าง ๆ ลักษณะต่าง ๆ แทนที่จะนึกถึงเรื่องมงคลตื่นข่าว ก็ควรพิจารณาสິงที่ได้ยินได้ฟังให้เพิ่มขึ้น จนกระทั่งมีความเข้าใจในลักษณะของสิ่งที่กำลังปรากฏ มีปัจจัยทำให้สัมมาสติระลึก ลักษณะของสิ่งที่ปรากฏ จะมีประโยชน์กว่าการที่จะชวนขวายนึกถึง หรือว่าเพียรที่จะยึดถือมงคลตื่นข่าว ซึ่งไม่ใช่มีแต่เพียงอย่างเดียว มีอีก ๆ หลาย ๆ อย่าง หลาย ๆ อย่าง ซึ่งก็ไม่สามารถที่จะให้เหตุผล หรือให้เกิดปัญญารู้ลักษณะของสภาพธรรมตามความเป็นจริงได้ และไม่ทำให้ยึดมั่นในเรื่องกรรมของตนด้วย เพราะเข้าใจว่า บุคคลอื่นสามารถที่จะดลบันดาลได้ เพราะฉะนั้น ก็มีโทษภัยซึ่งมองไม่เห็น ที่จะต้องพิจารณาจนกว่าจะเห็นว่า ประโยชน์ที่สุดในชีวิต คือ การเข้าใจลักษณะของธรรม การศึกษาพิจารณาสภาพธรรมที่ปรากฏ ย่อมมีประโยชน์กว่า

มีเรื่องอื่นอีกไหมนอกจากเรื่องเข้าทรง ประโยชน์จริง ๆ ไม่ทราบว่าเป็นอะไร นอกจากว่าต้องการ และถ้าได้ ก็คิดว่าเป็นเพราะการดลบันดาลของบุคคลอื่น ซึ่งนั่นไม่ช่วยให้เกิดความเห็นที่ถูกต้องในเรื่องกรรมของตน

สำหรับเรื่องมงคลตื่นข่าว ต้องหมดจริง ๆ มิฉะนั้นจะปิดกั้นไม่ให้ธรรมเจริญขึ้น

ถ. ทุกวันนี้ คนส่วนใหญ่นับถือพระเครื่องกันมาก แขนวคอบ้าง บางคนเต็มหน้าอกเลย บางทีตามตัวสักหนุมานบ้าง สิงบ้าง สักอะไรต่าง ๆ การสักต่าง ๆ นี้ เขาเชื่อว่า พันไม่เข้า ยิ่งไม่ออก หรือแขนพระเครื่องก็เพื่อป้องกันอันตรายต่าง ๆ ไม่ได้มีจุดประสงค์ที่จะระลึกถึงพระพุทธคุณ การสักก็ดี การแขวนพระเครื่องก็ดี จะถือว่า เป็นมงคลตื่นข่าวหรือเปล่า

ส. ถ้าไม่ปรากฏว่า พระผู้มีพระภาคตรัสสอนให้กระทำเช่นนั้น ย่อมเป็นมงคลตื่นข่าว ในพระวินัยปิฎกมีไหมที่พระผู้มีพระภาคตรัสสอนให้กระทำเช่นนั้น ในพระสูตร ในพระสูตรตันตปิฎกมีไหม ในสูตรไหน ในพระอภิธรรมปิฎกมีไหม เมื่อไม่มี ก็ไม่ใช่คำสอนของพระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า

ผู้ที่แขวนพระเครื่อง แขนวเพื่ออะไร ต้องเป็นผู้ที่ตรงและมีเหตุผลจริง ๆ แต่ละบุคคลเหมือนกันไหม ส่วนใหญ่เป็นอย่างไร มีใครแขวนบ้างไหม ที่นี้มีไหม มีเหตุผลอย่างไร นี่ไม่ใช่เป็นการลบหลู่พระพุทธคุณ แต่เป็นเรื่องที่จะให้เข้าใจในเหตุผลตรงตามที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดง

ถ. พระเครื่องที่แขวนอยู่นี้ ผมไม่ได้ชวนขายมาแขวน เนื่องจากมีเพื่อนสนิทเขาให้มาเป็นของขวัญ เมื่อเขาให้มาแล้ว ประการที่หนึ่ง แขนวเพื่อฉลองศรัทธาเขา ประการที่สอง เมื่อลูบคลำบางครั้งก็เตือนให้เกิดสติได้เหมือนกันเป็นบางโอกาส แต่ไม่ได้หมายความว่า จะทำให้เกิดสติเสมอไป เช่น บางครั้งเพเลิดเพลินดูโทรทัศน์ อาจจะเผลอไปลูบคลำเข้า ก็เกิดสติขึ้นมา อย่างนี้ก็

ส. เกิดสติหมายความว่าอย่างไร

ถ. พออุปถุก อาการแข็งก็ต้องปรากฏ นั่นถือว่าเป็นประโยชน์ครั้งหนึ่งนี้สมมติขึ้นมา แต่เหตุการณ์เช่นนั้นอาจจะไม่เกิดขึ้นก็ได้ ส่วนประโยชน์อื่น ๆ ที่จะให้เป็นที่ยอมรับถือหรือจะถือว่าขลังจนยังแทงไม่เข้าก็ไม่เคยนึกถึง มีเหตุผลเพียงเท่านี้

สุ. นี่เป็นทัศนะของท่านผู้หนึ่งซึ่งแขวนพระเครื่อง เพราะฉะนั้น ท่านผู้ฟังต้องพิจารณาแต่ละราย ซึ่งถ้าไม่เรียนถามท่านผู้แขวนพระเครื่องจริง ๆ ก็จะไม่ทราบว่ามีผู้ที่แขวน แขวนด้วยเหตุอะไร และมีความคิด ความหวังอย่างไรหรือเปล่า จะคิดว่าเหมือนกันทั้งหมด คือ เพื่อหวังความศักดิ์สิทธิ์ หรืออะไรก็ได้ เพราะว่าท่านผู้แขวนมีเหตุผลของท่านแต่ละบุคคล เช่น ท่านผู้นี้ แขวนเพราะว่าได้รับเป็นของขวัญจากเพื่อน และเวลาที่กระทบกิริยาสึกว่า สติเกิด เพราะฉะนั้น ก็จะแขวนต่อไป ใช้ใหม่ นั่นก็เป็นเรื่องของท่าน ซึ่งไม่ใช่มงคลตื่นข่าว

แต่ถ้าเป็นมงคลตื่นข่าวจะคิดว่า พระเครื่องสามารถที่จะคุ้มครองป้องกันอันตรายต่าง ๆ หรือถ้าบูชาด้วยการปฏิบัติบูชาเฉพาะพระเครื่องแต่ละองค์ ก็อาจจะทำให้เกิดความสำเร็จ หรือเกิดความศักดิ์สิทธิ์ แต่ละทางได้ตามประเภทของพระเครื่องแต่ละองค์ นั่นก็เป็นอีกลักษณะหนึ่ง เพราะฉะนั้น ท่านผู้ฟังต้องพิจารณาว่า มงคลตื่นข่าวนั้นคืออะไร

การนับถือพระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นสรณะ หรือเป็นที่พึ่งที่แท้จริง จะต้องด้วยความเข้าใจในพระปัญญาคุณ ในพระบริสุทธิคุณ และในพระมหากรุณาคุณของพระผู้มีพระภาค ถ้าคิดที่จะนับถือหรือว่าบูชาพระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างเทวดา หรืออย่างพรหมที่จะบันดาลทุกสิ่งทุกอย่างให้ นั่นไม่ใช่การนับถือในพระปัญญาคุณ ในพระบริสุทธิคุณ และในพระมหากรุณาคุณหมายความว่า ผู้นั้นไม่ได้เห็นในพระปัญญาว่า เหนือกว่าเทวดาและพรหมทั้งหลาย เพราะสามารถอบรมเจริญพระสัมมาสัมโพธิญาณจนกระทั่งทรงตรัสรู้เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ดับกิเลสได้ และได้อบรมบำเพ็ญพระมหากรุณาคุณจนกระทั่งมีพระวิริยะที่จะแสดงพระธรรมโปรดเวไนยสัตว์ทั้งหลาย ตั้งแต่ทรงตรัสรู้จนกระทั่งถึงวาระที่ใกล้จะปรินิพพาน

การที่จะนับถือในพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ไม่ใช่ในลักษณะที่นับถือแบบ เทพและพรหมที่จะบันดาลสิ่งต่าง ๆ ให้ แต่ว่านับถือในพระปัญญาของพระองค์ ในพระบริสุทธิคุณ ในพระมหากรุณาคุณ ซึ่งได้ทรงแสดงธรรมโปรด เวไนยสัตว์เป็นเวลา ๔๕ พรรษา เพราะฉะนั้น ใน ๔๕ พรรษานี้ พระธรรมที่ทรงแสดง ไว้โดยละเอียดเป็นสภาวะ เป็นที่พึ่ง ซึ่งถ้าไม่ได้ศึกษาก็จะไม่ทราบ ว่า ธรรมใดเป็น คำสอนที่แท้จริงของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า และธรรมใดไม่ใช่คำสอนของ พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะฉะนั้น จึงต้องศึกษา และพิจารณาโดยละเอียด รอบคอบจริง ๆ

และสำหรับการที่จะรู้ว่า บุคคลใดเป็นอริยสงฆ์ เป็นพระสังฆรัตนะ ซึ่งเป็น สรรณะ จะต้องเป็นผู้ที่ศึกษาธรรม และรู้หนทางข้อปฏิบัติที่จะทำให้บุคคลนั้นเป็น พระอริยบุคคลจริง ๆ ถ้าไม่รู้หนทางข้อปฏิบัติที่จะทำให้เป็นพระอริยบุคคล ก็ไม่ สามารถที่จะรู้ได้ว่า ใครเป็นพระอริยสงฆ์ และใครไม่ใช่พระอริยสงฆ์

ถ. การที่อาจารย์จะให้รู้พระปัญญาคุณของพระพุทธเจ้านั้น ทำอย่างไรจึง จะมีปัญญาพอที่จะรู้ปัญญาของพระพุทธเจ้าได้

ส. ต้องศึกษาพระธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงโดยละเอียด เรื่องของ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ สภาพธรรมที่กำลังปรากฏในขณะนี้ ถ้าคำสอนใดเป็นเรื่อง ที่ให้เกิดสติปัญญา สามารถที่จะรู้ลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏถูกต้องยิ่งขึ้น นั่นคือคำสอนที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงไว้ แต่ถ้าเป็นเรื่องอื่น ให้เชื่ออย่างอื่น ให้เข้าใจผิดอย่างอื่น ให้ฟังอย่างอื่น ให้กระทำอย่างอื่น ที่ไม่ใช่หนทางที่จะทำให้รู้ ลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏ นั่นไม่ใช่คำสอนของพระอรหันตสัมมา- สัมพุทธเจ้า

